

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Stephani Balvzii Miscellaneorum Liber ... Hoc est,
Collectio Veterum monumentorum, quæ hactenus
latuerant in varijs codicibus ac bibliothecis**

Baluze, Etienne

Parisiis, 1680

Gesta Domni Aldrici Episcopi Cenomanensis, à discipulis ejus scripta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14718

I
STEPHANI BALVZII
MISCELLANEORVM
LIBER TERTIVS.

GESTA DOMNI ALDRICI
CENOMANICÆ VRBIS EPISCOPI,
à discipulis suis.

DOMNVS Aldricus Cenomanicæ
urbis Episcopus, natione patris ex
parte Francus sive Saxo, matris
quoque ex parte Alamannus atque
Bajuvarius. Pater ejus nominabatur
Sion, mater quoque ejus Gerildis.
Prædictus ergo Episcopus regia ex progenie ortus,
atque aliis nobilissimis parentibus est procreatus.
Ab infantia autem cum Episcopis enutritus atque ab
eis nobiliter & sapienter est instructus; ecclesiasticis
quoque disciplinis voluntariè se submittens, ordina-
biliter congruenterque est inconnexus. Jam enim
duodecim annos habens, à jam dicto patre suo ad
palatium deductus est, & glorioso Karolo Franco-
rum Regi atque Domno Hludovico ejus filio hono-
rificè commendatus, & ab eo est decenter suscep-

A

tus. Ipse videlicet omnibus bonis moribusque dulcibus ornatus, omnia omnibus factus est, & tam Regi quàm omnibus ejus optimatibus & Regi famulantibus Domino annuente placere meruit. Per diem itaque Regi & fidelibus suis amabiliter militans, Domino autem nocte & secretè totis nisibus & vigiliis atque orationibus serviens, gratiam divinam meruit assequi. Sed sollicitè evenerat ut quancumque locus ei eveniret, in Ecclesia sanctæ Mariæ quæ est constructa in Aquisgrani palatio secretè psalmos decantaret & orationes faceret. Quadam autem die in prædicta Ecclesia sanctæ Mariæ in sinistra parte altaris secretè psalmos suos cantans, instinctu divino corde admonitus est ut militiam secularem dimitteret & Domino solummodò famulari studeret. Ipse quoque adhuc teneræ ætatis erat atque pube tenus. Tunc primò is. . se incipiebat, timens valde ne hoc illi diabolica ex parte suggereretur, obnixè Deum deprecatus est ut intercessione beatæ Mariæ, in cujus Ecclesia orabat, si divinitus jam dicta voluntas in ejus corde versaretur, manifestum ei pro sua misericordia faceret; sin autem diabolica immisio esset, similiter & hoc illi notum faceret. Totis itaque nisibus & flectendo genua, pectusque tundendo, ante prædictæ sanctæ Mariæ aram deprecatus est ut Domini ex hoc meruisset facere voluntatem, ut diabolus eum seducendi nullum locum haberet. Ipse enim divinitus in antedicta bona voluntate confortatus & firmiùs subjugatus est & plenius corroboratus. Deinde cœpit toto corde rogare Deum, ut si diaboli esset exhortatio, recederet ab eo, & si divina esset gratia, pleniter eam secundùm Dei voluntatem adimplere meruisset. In hac autem intentione ferme dimidium annum corde angens, angelica & divina confortatione suffultus, ad Regem deprecaturus accessit ut secularem militiam dimittere

ei liceret & militiae spirituali se conjungere atque eum Domino famulari permetteret. Nullo tamen nisi tantummodo uno Deum timenti amico suo & carissimo familiari hoc confessus est, timens quippe ne si hoc sui intelligerent parentes & amici, ei hoc facere minimè permetterent. Rex autem hæc audiens, oppidò tristatus est, promittensque ei duodecim & amplius comitatus se daturum si hoc dimitteret & in sua militia perseveraret. Ipse verò à Rege hoc audiens ait, etiamsi dimidium suum regnum ei daret, ipsam voluntatem propter hoc non dimitteret. Videns autem Rex se illum à sua intentione non posse avertere, concessit ei licentiam & locum ubicunque eligeret in suo regno. Tunc ergo ipse se inspirante divina gratia petivit locum sibi dari in quadam civitate cujus vocabulum est Mediomatricis, quæ & alio nomine Mettis vocatur; sibi que cum duobus Clericis tantummodo postulavit dari præbendam. Rex autem & hoc concessit, & quantum volebat sibi dare spondit. Tali enim conditione licentia accepta, à Rege osculatus est, & ad jam dictam urbem festinando profectus est; ibique amabiliter & devotè ab omnibus susceptus, & Clericus ab Episcopo ejusdem civitatis & cuncto clero divinis benedictionibus decantantibus & hymnis spiritualibus modulantibus confortatus est, & vestimentis clericalibus indutus, & mantum impositionibus ab Episcopo & à cunctis sacerdotibus clericali benedictione consecratus, inter seniores fratres est collocatus. Deo igitur ibi totis visibus die noctuque deserviens, factum est ut multos Domino lucrifaceret. Cantum quippe Romanum atque Grammaticam sive divinæ scripturæ seriem humiliter discere meruit, quibus & donante omnium Domino pleniter atque doctissimè instructus est. Post duos quoque clericatus sui annos ab Episcopo ejusdem civitatis nomine

MISCELLANEOBUM

4
 Gundulfo in Ecclesia sancti Stephani Diaconus est ordinatus. In ipso igitur gradu tres ferme annos militans mirabiliter & doctè quotidie diaconatus sui adimplere certavit officium. Mortuo quoque jam dicto Gundulfo prædicto ordinatore suo, alius Episcopus in eadem civitate nomine Drogo filius Karoli piissimi Imperatoris subrogatus & ordinatus est: qui videns prædicti Aldrici Levitæ intentionem & studium bonum, quod tam in ministerio suo quàm & erga omnes habebat, cœpit eum exhortari ut sacerdos efficeretur. Noluit autem jam dictus Diaconus Aldricus neque ausus est divinam repellere benedictionem, ad quam sæpissime vocabatur à Drogone ejusdem civitatis Episcopo & successore jam dicto ordinatore suo, dum nobiliter degebat in diaconatus officio, eligente eum clero & populo Presbyter est ordinatus. Ipse autem meliùs ac meliùs virtutum pollens actibus, multosque erudiens suis prædicationibus sive bonis exhortationibus, multos & innumerabiles Deo & sanctæ Ecclesiæ lucrari meruit. Demum quoque eligentibus fratribus, & suadente sive exhortante Episcopo suo Drogone, licèt coactè, senior cantor ibi sublimatur. In scholis verò in quibus jam magister erat constitutus sapienter multos & innumerabiles in supradictis artibus erudiens, magnum lucrum in sancta Dei Ecclesia facere meruit, immo innumerabiles in jam dictis artibus doctissimè erudit. Videntes igitur eum antedictus Pontifex Domnus Drogo & cunctus clerus sive populus in jam dictis ministeriis & doctrinis magnum habere studium & multos doctores & magistros nobiles fecisse, in majus eum ministerium, quamvis coactè, sublimaverunt, & Primicerium secundum Romanum ordinem eum esse constituerunt, totumque clerum tam civitatis quàm & monasteriorum sive totius illius civitatis parrochiæ ei sub-

LIBER TERTIVS.

ditum esse præceperunt, & magistrum omnium eum constituerunt. Ille enim in his studiosissimè Domino serviens, omnibus bonis hominibus amabiliter famulari meruit; eumque cuncti boni ita amabant quasi semetipsos; & quicquid eis imperabat, libenter faciebant. Audiens autem Hludovicus Imperator Francorum ejus opinionem, ad se eum vocavit, & in suo palatio, volente vel nolente, eum seniore[m] sacerdotem suumque confesso[r]em præesse constituit. Qui & ibi omnibus palatinis bonis placens, ut solitus erat, omnibus omnia factus, ab omnibus honorabatur atque venerabatur. Ita quoque omnes eum diligebant, si fieri potest, quasi semetipsos, ejusque jussionibus in omnibus quasi senioris voluntariè & bono animo obtemperantes erant. Quatuor autem menses cum Imperatore in suo palatio nobiliter degens, eique amabiliter serviens, nec ad unum diem licentiam exinde evadendi & in patriam pergendi impetrare valebat. Episcopatum ei quippe quoddam, cujus vocabulum est Cenomanis, eligente eum ejusdem provinciæ Archiepiscopo Landramno, atque Comite ejusdem parrochiæ Rorigone, sive omnibus præfixæ parrochiæ nobilibus hominibus, atque cunctis palatinis, & clero & populo, per baculum Landramni Turonicæ civitatis & prædictæ parrochiæ Metropolitanani jam dictum episcopatum in sua præsentia & eo instigante à Hludovico gloriosissimo Imperatore orantibus cunctis cura pastorali est commissum; qui & hoc refugiens, & nolens prædictum episcopatum suscipere, omnibus tamen, licèt coactus, hortantibus, ipsum sacrum suscepit ministerium. Ordinatus quoque à suo prædicto Metropolitano & ceteris nobilibus & sapientibus Episcopis in idipsum convenientibus, eligente eum clero & populo in prædicta civitate & in ipsa matre Ecclesia die XI. Kal.

Vide Annales Bertinianos, an. 832.

Januarii est, anno igitur incarnationis Domini nostri Iesu Christi DCCC XXXII, Episcopus est consecratus. Tertio autem die post ordinationem suam jam dictus Dominus Imperator in suam adveniens civitatem, gratias agens Dominum laudavit quod jam ordinatus erat Episcopus. Prædictus ergo Pontifex Dominum Hludovicum Imperatorem cum psallentio & hymnis & canticis sive crucibus & ceteris divinis oraculis benignè & sapienter suscipiens, eumque ad Ecclesiam manu tenens & deducens per altaria orando, suis precibus eum Domino commendavit. Suprascripto igitur Imperatori omnibusque suis nobiliter & dulciter famulari studuit, ibique Dominus Imperator Hludovicus nativitatem Domini nostri Iesu Christi, præfato Aldrico Episcopo & suo clero sapientissimè & honorificè officium peragente, solemniter celebravit. Octo quoque dies in eadem civitate Dominus Imperator residens, villam quandam quæ Brogilus & Novavilla nuncupatur cum omnibus ad se pertinentibus, quæ dudum inde abstracta & in beneficium data fuerat, per suum præceptum ei atque Ecclesiæ suæ sedis sive Clericis & Domini servis inibi Domino famulantibus jure firmissimo perpetuis temporibus possidendam reddidit.

II. Prædictus quoque Pontifex in primo pontificatus sui anno aquam per aquæductum in prædictam civitatem Cenomanicam, quam nullus hominum ibi antea venire viderat, suo opere & bono ingenio adducere meruit, omnibusque qui antea valde aqua indigebant, nec eam nisi per magnum laborem eatenus habere poterant, sufficientem auxiliante Domino habere fecit. Vnum siquidem vel duo modia aquæ infra civitatem antea emere nemo valebat nisi unum denarium afferentibus eam de Sartha vel de aliquo fonte dedisset, quoniam nec puteum inibi aliquem habebant. Ideo tam cara erat,

In ipso quoque anno claustrum ubi sui Canonici conversari regulariter & canonicè possent ædificare cœpit, qui antea nunquam, ut fertur, claustrum habere meruerunt, sed per civitatem huc & illuc vagantes & dormientes & discurrentes tam in nocte quam in die per diversa domicilia manere solebant, & propter hoc impedimentum ad officium divinum occurrere, ut decebat, minimè valebant; eisque suam domum, in qua manerent, & solarios sive cellaria & alia ædificia, quæ ad suum opus habebat, tradidit. Et non in hoc sufficiens erat, sed etiam alias domos per circuitum nobiliter, sicut ad hoc opus decebat, construere certavit. Præfatus ergo Pontifex fuit vir mitissimus & sapiens valde, lingua eruditus, psalmos omnes per ordinem memoriter retinens, & in eorum sensibus subtilissima exercitatione limatus, lingua quoque in lectione posita, & exhortator omnium bonorum operum, plebique florentissimæ salutaria prædicans fidei catholicæ & apostolicæ, immaculatè conservare perenniter sua monita salutaria prædicans, corda fidelium corroborans, orthodoxæ fidei æmulator ac defensor fortissimus, paupertatis amator, erga inopes non solum mitis, sed etiam sollicitus; captivorum etiam redemptor, orphanorum quoque & viduarum largitor, necessaria tribuens, amator religiositatis Christianæ normæ, & religiosè volentibus vivere & Dei timorem habere in suis præcordiis dilectio residens. Vir verò erat mitissimus atque suavis omnique bonitate ornatus, amator cleri omnisque populi Christiani, tardus ad irascendum, & velox ad miserandum, nulli pro malo malum reddens, neque vindictam secundum meritum tribuens; sed pius & misericors erat omnibus, cunctos attrahens, neminemque dissipans. Magnum gregem adunare in unum & ingens lucrum adminiculante Domino infra sinū sancte

Dei Ecclesie tam infra suam parrochiam quam & extra facere meruit, & multos Domino lucrari meruit. Fecit igitur predictus Aldricus Pontifex in prescripto claustrum tecta nova & dupla, in quibus & diversas mansiones ad opus fratrum & ad eorum necessitates procurandas mirabiliter & nobiliter construxit. Insuper & in jam dicto claustrum fecit Ecclesiam in honore sancti Stephani a novo, quam & in honore prefixi sancti Stephani & omnium sanctorum V. Iduum Novembris solemniter consecravit; in qua & in ipso die consecrationis ejus signum apparuit mirabile. Quidam enim sacerdos inibi suos vultus perdidit dum predictum sacraretur templum; quos quidam Clericus inueniens, furtim de ipsa Ecclesia nova exportare cupiens, de predicta sancti Stephani & omnium sanctorum Ecclesia exire non potuit, nec ipsos vultus secum deferre valuit, antequam eos in ipsa Ecclesia videntibus multis eiecit, & fuga lapsus evasit. Fecit namque in predicta Ecclesia altaria sex; quorum unum sursum positum in media absida collocatum in honore sancte Sophie sacravit & reliquias Domini nostri Iesu Christi, tam de sponsa quam & de sandaliis ejus propriis, in confessione in eo facta collocavit. Fecit quoque atque sacravit jamdictus Pontifex in superiori & in dextera parte ipsius Ecclesie aliud altare in honore sancti Stephani, & sancti Vincentii, ac sancti Gervasii, sanctique Privati, sive sancti Quirini, atque sancti Naboris, necnon & sancti Nazarii martyrum Christi, & in eo decenter eorum reliquias collocavit. Fecit namque in superiori & in sinistra parte ipsius Ecclesie tertium altare, atque sacravit in honore sancte Dei genitricis Mariæ, sive sancti Clementis Romane Ecclesie Episcopi & martyris, & sancti Albini, sancti Amanitii, ac sancti Arnulphi, seu sancti Martini, atque

sancti Clementis primi Metensis urbis Episcopi, atque sancti Audoeni, necnon & sancti Marialis, ac sancti Benedicti, & sancti Paterni, & sancti Silvestri confessorum Domini, & in eo propriis manibus decenter prædictorum sanctorum reliquias in confessione ipsius altaris collocavit. In subteriori ergo parte & in absida ipsius Ecclesiæ fecit & consecravit quartum altare in honore sancti Stephani & omnium sanctorum, & in eo sancti Stephani atque aliorum multorum sanctorum reliquias propriis manibus decenter collocavit atque conclusit. In dextera igitur & subteriori parte ipsius Ecclesiæ quintum fecit altare, quod & consecravit in honore sancti Pauli & sancti Iacobi Apostoli & sancti Matthæi Apostoli & Evangelistæ, & in confessione ipsius altaris prædictorum sanctorum Apostolorum reliquias propriis manibus decenter composuit atque conclusit. In sinistra & in subteriori parte ipsius Ecclesiæ sextum fecit altare, quod & consecravit in honore sancti Theodori & sancti Iuliani atque sancti Lamberti martyrum Christi, & in confessione ipsius altaris eorum pignora propriis collocavit manibus.

III. Anno siquidem incarnationis Domini nostri Iesu Christi DCCCXXXIV. Indictione verò XIII. & anno imperii Domni Hludovici piissimi Imperatoris XXXI. anno verò ordinationis præscripti Aldrici Episcopi tertio prædictam Ecclesiam jam dictus Pontifex solemniter & decenter dedicavit. In præscripto namque Kalendarum die Turonis metropolis civitate per consensum & electionem Landramni prædictæ Turonicæ urbis Archiepiscopi five aliorum Episcoporum atque multorum Abbatum atque Comitum necnon & aliorum innumerabilium prudentium virorum à Hludovico præscripto Imperatore cura Cenomanicæ urbis & sollicitudo

totius populi ipsius urbis parrochiæ Aldrico præfato Episcopo commissa est ; cui omnipotens Deus , suppliciter oramus , unâ nobiscum tribuat requiem sempiternam & vitam æternam. Præscripto videlicet anno incarnationis Domini nostri Iesu Christi, x i. quoque Kalendarum Decembris die solemniter consecravit jam dictus Aldricus Pontifex absidam matris & senioris civitatis Ecclesiæ , quam à novo fundavit & mirabiliter ornavit atque fabricavit , in qua & altare mirabiliter fabricatum & compositum construxit. Iam dictam quippe absidam unâ cum præfato altari consecravit in honore sancti Salvatoris & sanctæ Dei genitricis Mariæ & sanctorum martyrum Gervasii & Prothasii , sed & sancti Stephani ; in quo & reliquias sancti Salvatoris & sanctæ ejusdem Dei genitricis Mariæ atque de proprio corpore sanctorum martyrum Gervasii & Prothasii sive sancti Stephani in sæpedito altari propriis manibus decenter collocavit & mirabiliter composuit. Aliam quoque partem præscriptæ matris & civitatis Ecclesiæ , cujus consecrationis dies penitus ab omnibus ignorabatur , in prædicto Domini Salvatoris nostri Iesu Christi nomine & sanctæ Dei genitricis Mariæ sanctorumque martyrum Gervasii & Prothasii atque sancti Stephani reconciliavit atque solemniter dedicavit. In præfata namque Ecclesia seniori altaria construxit & à novo fundavit atque in supradicta die sacrauit numero decem ; & nomina super ea eorum sanctorum , in quorum memoriis ea consecravit , desuper adscribere jussit ; quæ & adhuc per singula altaria inserta singillatim & distinctè ac diligenter investigantibus reperiri hodierna die queunt. Deambulatoria siquidem sursum per totum in circuitu ipsius Ecclesiæ fecit , in quibus & altaria quinque nobiliter construxit atque sacrauit. Primum enim in dextera & in

orientali parte altare in prædictis deambulatoriis positum sacravit in honore sancti Martini & sancti Hilarii ac sancti Germani sanctique Vedasti, sive sancti Domnoli atque sancti Carilefi & sancti Rigomeri confessorum Christi, & pignora prædictorum sanctorum in eo propriis manibus decenter & ecclesiastico more collocavit. Aliud verò altare in supradicta dextera parte & in eodem deambulatorio in medio positum sacratum in honore sancti Petri & sancti Iohannis Apostoli & Evangelistæ atque sancti Andreae, necnon & omnium Apostolorum, & reliquias eorum in ipso collocavit altari. In occidentali quippe parte ipsius Ecclesiæ, in ipso solario fecit atque sacravit altare in honore omnium sanctorum, in quo & multorum sanctorum pignora propriis collocavit manibus. In sinistra autem parte ipsius Ecclesiæ & in sinistro deambulatorio in orientali parte fecit & consecravit altare in honore sancti Dionysii & sancti Laurentii, ac sancti Remigii sanctique Medardi, seu sancti Bonifacii & sancti Rustici necnon & sancti Eleuterii martyrum & confessorum Christi, & eorum reliquias in ipso propriis manibus collocavit altari. In prædicto videlicet sinistro solario & deambulatorio in medio aliud fecit & sacravit altare in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ ac sanctæ Anastasiæ sanctæque Cæciliæ, necnon & omnium sanctarum virginum, & pignora sanctarum virginum in eo multa propriis collocavit manibus. Deorsum quoque & in dextera sive orientali parte præfata Ecclesiæ fecit & consecravit altare in honore sancti Ambrosii & sancti Benedicti, sanctique Gregorii, ac sancti Augustini sive sancti Iuliani atque sancti Hieronymi, necnon & sancti Vigoris Christi confessorum, & eorum in eo decenter & ecclesiastico more collocavit reliquias. Extra chorum scilicet &

in dextera parte ipsius Ecclesiæ fecit & consecravir altare in honore sancti Georgii & sancti Felicis, ac sancti Symphoriani sive sancti Sixti atque sancti Tiburtii, sanctorum quippe Marcellini & Petri, & eorum in eo decenter collocavit reliquias. In sinistra namque & in orientali parte ipsius Ecclesiæ fecit & sacravir altare in honore sanctæ Scholasticæ & sanctæ Agnetis ac sanctæ Lucie, atque sanctæ Hlodesindæ, sive sanctæ Afræ, sanctæque Geretrudis & sanctæ Aldegundis virginum Christi, & in eo earum reliquias propriis decenter collocavit manibus. Extra chorum autem in sinistra parte ipsius Ecclesiæ fecit & consecravir altare in honore sanctæ Agathæ & sanctæ Felicitatis ac sanctæ Sabinæ sanctæque Eufemiæ sive sanctæ Perpetuæ atque sanctæ Brigidæ necnon & sanctæ Genovesæ virginum Christi, & earum in eo decenter propriis manibus collocavit reliquias. In media quoque Ecclesia fecit altare, in quo & Crucifixum Domini nostri Iesu Christi auro & argento mirabiliter fabricatum erexit, & ipsum altare in media Ecclesia positum in honore sanctissimæ Trinitatis in eo decenter propriis collocavit manibus. Antedictus igitur Aldricus Cenomanicæ præfatæ urbis Episcopus anno incarnationis Domini nostri Iesu Christi DCCCXXXV. & anno imperii piissimi Hludovici Imperatoris XXIII. anno siquidem ordinationis suæ tertio, Indictione XIV. undecimo verò Kalendarum Iuliarum die solemniter consecravir occidentalem partem sæpedictæ matris & Cenomanicæ civitatis senioris Ecclesiæ, quam & à novo fundavit & mirabiliter ornavit, ad effectum quoque usque perduxit: in qua & altare fecit in honore sancti Iohannis Baptistæ, quod & insuper dicto Kalendarum die in honore sancti Iohannis Baptistæ solemniter consecravir, & prædicti sancti Iohannis Baptistæ sive alio-

rum multorum sanctorum reliquias propriis manibus in eo decenter collocavit. Aliud ergo in dextera parte ipsius occidentalis partis Ecclesie fecit altare & in præscripto die consecravit in honore sancti Christophori & sancti Hippolyti atque sancti Saturnini martyrum Christi, & eorum reliquias in confessione ipsius altaris propriis decenter collocavit manibus. In sinistra namque parte ipsius occidentalis partis senioris Ecclesie in superscripto Kalendarum die tertium consecravit altare in honore sancti Victurii & sancti Victuri ac sancti Brixii sanctique Arvei atque sancti Baumadi seu sancti Almiri, seu sancti Vlfacii & sancti Iuliani primi ipsius urbis Episcopi, atque sancti Turibii & sancti Pavacii, necnon & sancti Liborii confessorum Christi, & eorum reliquias propriis manibus decenter in supradicto collocavit altari. Præscripto namque XI. Kalendarum Iuliarum die antedictus Aldricus Pontifex est de utero matris suæ natus, cui omnipotens Deus assidua intercessione prædictorum sive omnium sanctorum tribuat vita æternaliter unà cum eis frui sempiterna. Amen.

IV. Dedit quippe præfatus Aldricus Pontifex villam quandam Canonicis suis cujus vocabulum est Buxarias, cum omnibus ad se pertinentibus, unà cum silva cujus vocabulum est Felicionis, de qua & plenius prædicti Canonici eorum mererentur habere stipendia, & delectabilius Domino famulari, sive pro Imperatore antedicto Hludovico & conjugē sua Iudith, sed & pro liberis regalibus, sive pro universo exercitu eorum, atque pro sæpedito Aldrico ipsius urbis Episcopo orare certatim studeant, & delectabilius sive studiosius eis Domino militare delectaret. De præfixa videlicet villa censuit, atque suis successoribus contestando in suo privilegio quod de eadem villa prædictis Canonicis

fuis fecit ad iuravit ut fratres & Canonici Cenomanica in urbe degentes haberent plenam refectio-
nem in XI. Kalendarum Ianuariarum die, quando
mater & civitatis Ecclesia senior Cenomanica in
honore sancti Salvatoris & sanctæ ejusdem Dei ge-
nitricis Mariæ & sancti Gervasii & Prothasii sive
sancti Stephani est à jam dicto Aldrico Episcopo
solemniter dedicata. Similiter censuit ut de præfa-
ta villa plena prædictis fratribus & Canonicis XI.
Kalendarum Ianuariarum die fieret plena refectio;
in quo die & sæpèdictus Aldricus in præscripta civi-
tate & in præfata Ecclesia est canonicè & solemni-
ter à nobilissimis & doctissimis atque sanctissimis
Episcopis Pontifex ordinatus. Similiter censuit ut
in XI. Kalendarum Iuliarum antedictis Canonicis &
Dei servis de præfata villa fieret plena & optima re-
fectio; in quo die & præfixus Aldricus Episcopus
est de utero matris suæ natus, atque occidentalis
pars præscriptæ matris & civitatis Ecclesiæ ab eo-
dem Pontifice est solemniter dedicata. Similiter in
Assumptione sanctæ Dei genitricis Mariæ, quæ est
xvi. Kalendar. Septemb. die, in cujus honore
præfata Ecclesia à sancto Iuliano sacrata fuit, cujus
consecrationis dies ab omnibus penitus ignorabatur,
sed modò renovata & reconciliata sive consecrata
est in honore prædictæ sanctæ Dei genitricis Ma-
riæ seu sanctorum Gervasii & Prothasii sive sancti
Stephani solemniter & canonicè in præscripto
Kalendarum die à præfixo Aldrico Episcopo, con-
stituit fieri & plenam refectioem jam dictis Dei
servis ministrari. In his quoque prædictis quinque
festivitatibus censuit ut prædicti Canonici & Dei
servi acciperent de præfata villa de pane optimo per
singulos prædictarum festivitatum dies modios qua-
tuor, arietes optimos sex, & de vino optimo mo-
dios duos, & de potionè optima modium unum, &

cetera sicut in eius testamento quod de eadem re fecit continentur inserta.

V. In ipso ergo ordinationis atque consecrationis præscriptæ matris & Cenomanicæ civitatis Ecclesiæ anno primo virtutes in supra scripta Ecclesia apparuerunt multæ videntibus Domino insigniter tribuente multis. Quidam enim claudus & utrisque pedibus debilis in præfata Ecclesia ad vespertinalem synaxin adveniens, dum fratres Domino vota persolverent & officia vespertina peragerent, utrisque pedibus restauratus ac sanatus multis videntibus fuit, ita verò pristinum recipere meruit gressum quasi nunquam claudus ac debilis fuisset. Alius siquidem ad matutinalem synaxin veniens, qui mutus ab ortu nativitatis suæ & surdus erat, dum Canonici ac Dei servi in jam dicta sancti Salvatoris & sanctæ Dei genitricis Mariæ & sanctorum martyrum Gervasii & Prothasii atque sancti Stephani Ecclesia devotissimè matutinalem peragerent synaxin, tam auditum quàm & locutionem inibi pleniter recepit, & ita loqui ac audire meruit ceu nunquam surdus ac mutus fuisset. Sequenti namque tempore quidam cæcus veniens in jam dictam Ecclesiam, dum Missa à sæpè dicto Aldrico Episcopo & à suis consacerdotibus sive reliquis ministris devotissimè peragebatur, visum Domino largiente recipere in supradicta Ecclesia meruit plenum & ita videre veluti nunquam cæcus fuisset. Alius ergo plenus dæmonio, qui graviter à diabolo vexabatur, & sæpe tam in ignem quàm & in aquam sive in reliqua pericula se demergere volebat, qui & multis funibus constrictus atque colligatus erat ne aliquem lædere posset, in supradictam Ecclesiam ad matutinalem synaxin adveniens, dum ibi à Dei servis ibidem constitutis & à jam dicto Episcopo divina peragebatur intensissimè officia, à dæmonio curatus & pleniter sanatus est ceu nunquam

à dæmonio vexatus esset. Alia quoque innumerabilia signa in superscripta Ecclesia & in antedicto primo ordinationis, consecrationis, sive reconciliationis suæ anno, necnon & in subsequentibus annis, innumerabilia multis apparuerunt videntibus signa, quæ propter prolixitatem sive propter tædium lectoris atque auditoris hîc non inseruimus; quæ tamen tanta sunt in eiciendis dæmoniis, in recipiendis gressibus, in reddendis auditibus, & reparandis visibus, sive in reliquis Dei beneficiis quanta, ut reor, duo vel tres quaterniones minimè capere valerent. Alii autem infirmi tam de febribus quàm de aliis infirmitatibus in superscripta Ecclesia innumerabiliter multi Domino largiente sunt sanati, atque pristinam sanitatem recipere & plenam meruerunt adipisci salutem.

VI. Antedictus enim Dominus Aldricus præfatae urbis Episcopus quando in prædicto V. Iduum Nov. die à largitione Domni Hludovici piissimi Imperatoris, per consensum & electionem multorum nobilium virorum, sicut suprâ dictum est, accepit jam dictum episcopatum, quidam æmuli sanctæ Dei Ecclesiæ & sui intimaverunt atque firmiter protestati sunt præfixo Domno Hludovico Imperatori quòd abbatia sancti Vincentii non esset de jure antedicti Episcopi, sed fiscus sæpedicti Domni Hludovici Imperatoris esse debebat. Dominus igitur Hludovicus Imperator ad hoc inquirendum atque veraciter investigandum suos strenuos & fideles misit Missos, qui hoc inquirerent si fiscus esse debebat, an de jure & dominatione antedicti Episcopi esse deberet. Aldricus verò in hoc valde angebatur, tristabaturque quòd tali occasione à jure & dominatione sæpedicti episcopij jam dicta abbatia sancti Vincentii perdita & injustè ablata fieret. Non enim habebat ibi cognitos homines, nec ipsam rem cognoscebat; sed

sed Dominum obnixè deprecabatur ut sua negligentia ipsa abbatia sancti Vincentii de jure prædictæ Ecclesiæ perdita nec alienata fieret. Quem nempe Dominus in hoc exaudivit, & oppidò illum consolatus est; & ipsas res adminiculante Domino evindicare meruit, & ad jus suæ sedis Ecclesiæ jure firmissimo retinere, licèt in ipso die introitus sui, quando primò in festivitate sancti Martini in ipsam civitatem Cenomanicam est ingressus, ipsa inquisitio facta fuisset, ubi & testes habuit qui ad jus sui præfixi episcopatus ipsam abbatiam testificaverunt atque confirmantes dixerunt quòd sub dominatione & jure præfati episcopatus esse deberet. Privilegium ergo quod Dominus Domnolus de præfata abbatia fecit quando præfatum monasteriolum & jam dictam Ecclesiam de rebus suæ sedis Ecclesiæ ditavit, ipso tempore minimè invenire quivit, quod èi tunc absconditum fuit. Sed posteaquam illud jam evindicatum & per præceptum confirmatum monasteriolum habuit, ipsum privilegium Domino adminiculante invenire & adipisci meruit. Idcirco in hoc opusculo prædictum privilegium nobis inserere placuit; ut si, quod absit, futuris temporibus de sæpe jam dicta abbatia aliqua quæstio orta fuerit, & præfatum privilegium aliqua machinatione aut malo ingenio aliquis occultare vellet, in hoc opusculo exemplar ejus inveniretur, cum quo & solatium fideles ejusdem sanctæ Dei Ecclesiæ haberent, qualiter ipsa abbatia nunquam à jure & dominatione præfate Ecclesiæ perdita fieret. Similiter & privilegium quod jam dictus Dominus Domnolus de colonica ad Ecclesiam sancti Vincentii & ad opus fratrum ibi degentium cum consensu suorum Canonicorum atque aliorum tam Episcoporum quàm & aliorum nobilium virorum fecit hîc inserere placuit.

VII. EXEMPLAR PRIVILEGII

& traditionis quam Domnus Domnolus de villa Tricione & de Fraxinido, sive villula nomine Debuc, atque de aliis villulis sive rebus ac territoriis suæ sedis Ecclesiæ in die dedicationis sæpeditæ sancti Vincentii Ecclesiæ ad ipsam Ecclesiam fecit.

Domino venerabili Ecclesiæ Cenomanicæ clero Domnolus Episcopus. Congruum nobis fuit ut votum desiderabile in caritatis vestræ notitiam poneremus; quia si consensus vester desiderium cordis nostri decreta adverterit, credimus nullius nullo unquam tempore contrarietate à nobis pariter firmata posse convelli, cum pro salute populi, velut custodiam civitatis, reliquias Domini ac venerabilis sancti Vincentii martyris intercedente præsumptione ausi fuerimus deferre, cum Dei adjutorio & vestro, eidem loco dignitatis erexitur in culmine, ita petimus ut nostro pariter dicitur & munere; & si sensus vester in nos contulerit claritatem, hanc paginulam donationis vestro quaesumus ut firmetur robore. Dono ergo in ipsius Domini Vincentii honore donatumque esse volumus villa cognominante Tricione, quam Abundantius visus est quondam tenuisse, per loca designata de Confluentes usque Bucias defluit in Indua usque termino Proliacense, subjungente ad se adjacentia Saturniacinse, inde per via Saturniacinse pervenit ad vuacta usque campo Daulfo, deinde à broialo Censurio usque ad domum Meræ, inde ad campum Locogiacinse pervenit ab ipso Tricione, cum id quicquid Mallaricus Diaconus noster tempore vitæ suæ usu-

fructuario possidere videtur, cum agris, pratis, pascuis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, cum mancipiis his nominibus, Leudomado cum uxore Leudomalla & infantulum Litomeri, Leudolfo, item Leudolfo, Chariobandi, Vinoflede, & Mogiane, gregi equino quem Allomeris intra terminum ipsum commanens custodire videretur. Idemque & villa Fraxeneto, quam bonæ memoriæ Ap. Presbyter tenuit, cum broialis Marcelliacensis, cum vineis, silvis, pratis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus, cum accolis decem commanentibus in rem Ecclesiæ. Quicumque opportuni ad domum ipsam fuerint, quos per adsignationem Leudorico defensore perceperit possidendos, cum mancipiis his nominibus, Lanvoneto, Fredulo cum uxore Taligia, Sefulfo, Castino cum uxore Leudomalla & filio Leudoghifilo, cum filia Childegunde, Puppa cum filio suo Populonio, cum Leudomundo, & Leudomanda cum libertos omnes prædicti Presbyteri. Pari modo & locello ad Buccis, quem de Eutelio Presbytero accepimus, cum mancipia qui ibidem excolere videntur; pratum intra vinarium supra ripa Sarthæ secum quem Abundantius vel actores Ecclesiæ visi sunt tenuisse, Chyldigifilo puero, cum armento pecorum quem ipse custodire videtur, & campo adjacente ad memorato prato quem nostro opere fecimus, Sescismundo cum uxore sua VViliare. Hæc omnia quidem per hanc paginam donationis, quam Aunulfo Diacono præfato unanimiter rogavimus conscribendam, constat delegasse, nuncupata basilica habeat, teneat, possideat, quicumque loci ipsius dignitatem perceperit, jure hereditatio perpetualiter sibi vendicet possidendum. Si ullo unquam tempore aut Pontifex civitatis aut quælibet persona à nobis donata vel tradita de dominatione basilicæ ipsius abstrahere voluerit, induat maledictionem pro

benedictione, & Domini nostri Iesu Christi vel omnium sanctorum martyrum incurrat offensam, & voluntas nostra perpetim auxiliante Domino capiat firmitatem, Ans Iuliani legis indetamentionem. Actum Cenomanis civitate anno XI. regnante Domini nostri Chilperici Regis pridie Nonas Martias. † Domnolus peccator subscripsit. Germanus peccator rogante clero Cenomanis subscripsit. Dinamus peccator consensit & subscripsit. Drauscio Presbyter subscripsit. Injurious peccator subscripsit. Meterius Presbyter consensum nostrum subscripsit. Populonium Presbyter consensit & subscripsit. Alloveus Presbyter consensum nostrum subscripsit. Setrius peccator consensit & subscripsit. Leudoveus Presbyter subscripsit. Daunaredus Presbyter consensum nostrum subscripsit. Frigimodus Presbyter, Vrsicinus Diaconus consensum nostrum subscripsimus. Censius Diaconus consensum nostrum subscripsit. Romolus Diaconus consensit & subscripsit. Daddus Diaconus consensum nostrum subscripsit. Noxus Diaconus subscripsit. Seuvovechus Diaconus consensit & subscripsit.

VIII. *ITEM EXEMPLAR*
quod Dominus Domnolus de villa Canon per
consensum Canoniorum suorum ad Ecclesiam
sancti Vincentii fecit.

ANno xx. regni Domini nostri Chilperici gloriosissimi Regis, pridie Nonas Septembris, ego Domnolus in Christi nomine Episcopus cum evocassem Domno & fratri meo Audoveo Episcopo Andegava civitatis visitare sanctis liminibus patroni peculiaris mei Victorii Episcopi, immo & solemniter ipsius celebrassem, cum consensu om-

nium fratrum meorum Presbyterorum, quia ante tempus testamentum meum condidi & in ipsam voluntatem meam adhuc non complevi, quod meum conscriptum videtur volo in omnibus conservetur, & hæc paginola plenum capiat opto robur. Dono basilicæ sanctorum Vincentii & Laurentii, quam meo opere construxi & ædificavi pro salvatione civitatis & populi conlocavi colonicam cognominatam Canonico, cum agris, pratis, pascuis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, & mancipiola duo Vvaldardo cum uxore sua vel infantibus eorum qui ibidem nunc commanere videntur, ab hodierno die prædictus Abbas antedicti loci ad stipendia fratrum nuncupatæ basilicæ faciat revocare, & tamen post obitum meum, quando Deus jusserit, qui præsens fuerit ordinatus de loco præfato commemorationem meam annis singulis adimplere procuret. Ideo tibi, Niviarde Diacone ac defensor nostræ Ecclesiæ, indico atque jubeo ut hoc tua traditione, sicuti nunc à dicta Ecclesia possidetur, cum omni soliditate vel adjacentia Suolevoo Abbati facias consignari. Hoc verò inferendum rogavi, ut qui voluntati meæ obvius esse voluerit, maledictionem illam incurrat quam Propheta in psalmo cix. decantavit, & præfens pagina maneat inconvulsa, quam pro rei veritate manu propria subscripsi & Domnis & fratribus meis muniendam rogavi. Domnolus peccator subscripsi. Audoveus peccator subscripsi rogante Domino Domnolo Episcopo. * Theodulfus peccator subscripsi. Aimulfus Presbyter subscripsi. Leudoricus Presbyter subscripsi.

* Vide Greg.
Turon. lib. 10,
c. 14.

IX. Placuit etiam in hoc opusculo exemplar præcepti quod jam dictus Aldricus à Domino Hludovico piissimo Imperatore, quando res de sæpedicta sancti Vincentii abbatia & ipsam abbatiam adjudicare & adipisci meruit.

*EXEMPLAR SUPRADICTI
præcepti de abbazia sancti Vincentii, sive de
cellulis sancti Albini & sancti Audoëni infra
& secus urbem positis, quam Dominus Aldricus
causa iustitiæ & futuræ quæstionis ma-
litiæ excludenda percipere studuit.*

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus. Omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris præsentibus scilicet & futuris notum esse volumus qualiter ad notitiam nostram de tribus cellis perventum est, quæ una earum intra muros Cenomanis civitatis sita est & dicata in honore sancti Albini, reliquæ verò duæ in suburbio memoratæ civitatis constructæ, & altera earum in honore sancti Vincentii, altera verò in honore sancti Audoëni dicata habetur, quas præsentis tempore Aldricus Episcopus sub jure præscriptæ urbis possidebat, quòd non justè ad eandem urbem sed ad publicum nostrum pertinere deberent. ad quam causam diligenter per meliores & veraciores homines circumquaque memoratæ urbis consistentes inquirendam nobisque renuntiandam destinavimus fidelem nostrum Vvidonem nomine; qui cùm ad nos reversus esset, retulit nobis, sicut relatione bonorum hominum circa fines memoratæ civitatis consistentium cum sacramenti assertionem invenerat, quòd præscriptæ cellæ non ad publicum nostrum pertinebant, sed sub jure memoratæ Cenomanis Ecclesiæ justè & legitimè esse deberent. Cùmque ex memorati fidelis nostri Vvidonis relatione per omnia ita verum esse cognovissemus,

propter futuras occasiones & resultationes penitus repellendas & abiciendas, complacuit nobis hoc nostræ auctoritatis atque memoriæ conscriptum super hujuscemodi factum conscribere, per quam præcipimus atque jubemus ut repulsa omnino publica & judiciaria potestate præfatæ cellæ perpetuò in jure memoratæ Cenomanis Ecclesiæ consistant, easque memoratus Aldricus Præsul sui que successores jure ecclesiastico habeant, teneant, atque possideant, & inde faciant quicquid pro commodo vel utilitate memoratæ Cenomanis Ecclesiæ faciendum esse decreverint. Et ut hæc nostræ auctoritatis conscriptio firmior habeatur & à fidelibus nostris meliùs credatur & diligentius conservetur, de anulo nostro subtus eam iussimus sigillari.

Hirminmarus Notarius ad vicem Theotonis recognovi & subscripsi.

Data iv. Kal. Ianuar. anno Christo propitio xviii. Imperii Hludovici piissimi Augusti, Indictione decima.

Actum Cenomanis civitate in Dei nomine feliciter. Amen.

X. Similiter in hac scedula vel in hoc libello inferere placuit exemplar præcepti quod supradictus Dominus Aldricus de villa quæ Brogilus vel Novavilla nominatur cum omnibus ad se pertinentibus tam villulis quàm mancipiis, sive reiculis atque forestibus, necnon & omnibus ad eas justè pertinentibus accipere meruit; ut si necesse fuerit, hoc exemplar futuris appareat fidelibus præscriptæ Ecclesiæ, qualiter omnibus notum sit supradicta cautio.

*EXEMPLAR PRÆCEPTI
subscripti.*

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus. Si supplicationibus sacerdotum, quando pro suis vel Ecclesiarum sibi commissarum necessitatibus aliquid nobis intimare voluerint, aurem benigniter atque libenter accommodamus, eorumque justas & rationabiles petitiones ad optatum effectum pervenire facimus, non solum regiam atque imperialem consuetudinem in hoc exercemus, sed etiam eosdem sacerdotes ad Domini misericordiam pro nobis exorandam promptiores atque devotiores facimus. Idcirco notum fieri volumus omnium fidelium nostrorum tam presentium quam futurorum industriae qualiter cum nos de Aquitania reverteremur & in urbem Cenomanis pervenissemus, Aldricus ejusdem urbis venerabilis Episcopus accedens ad aures nostras retulit nobis de quadam villa qua Brogilus vocatur & Novavilla nominatur, qua ante hos complures annos de jure ejusdem Ecclesiae cum appendiciis & omnibus ad se pertinentibus substracta atque ad publicum nostrum redacta, moderno tempore ab Heremberto vassallo nostro in beneficium data possideretur, & sic praecedenti tempore de manibus rectorum praedictae urbis eandem villam cum appendiciis & omnibus ad se pertinentibus elapsam esse. Sed cum nos ad rei veritatem diligentius vestigandam fideles nostros Simonem Presbyterum & venerabilem Abbatem & Hildemannum vassallum nostrum mitteremus, renuntiaverunt nobis per omnia ita verum esse. Cumque eorum relatione memoratum beneficium Heremberti non ad

publicum nostrum sed ad jus prædictæ Ecclesiæ Cenomanis justè pertinere cognovissemus, complacuit clementiæ nostræ præfatum beneficium Heremberti, id est, forestem illam quæ Gauciensis dicitur, cum duabus forestulis quæ Dovera & Tulpiacus vocantur, cum ædificiis in eadem constructis, quæ Brolius nominatur, necnon & Novamvillam cum omnibus ad se pertinentibus, id est, Salvariam, Colonicam, Cauqueriolas, curtem Herilavan, Fetrarias, villarem Saviniacum, Buxarias, in Monticellis capellam unam cum omnibus ad se pertinentibus, & in Caliniaco dimidium mansum, & in Vincariis mansum unum, & in Cipido atque Belino eos quos jumentarios dicunt, cum redditione census quem singulis annis solvere noscuntur, id est, mel & ceram, & in Cabanido eos quos porcarios vocant, & eos qui in illa ruba quæ est contra orientem manere noscuntur, necnon & illos qui super fluvium qui dicitur Sartha consistere noscuntur, similiter & medietatem telonei quod de illo porto annis singulis persolvitur, & quemadmodum sæpe dictus Herembertus memoratum beneficium cum omni integritate, sicut illa die sub jure nostræ dominationis erat quando à largitione nostra ipsum beneficium accepisse constat, pro emolumento animæ nostræ memorato venerabili Aldrico Episcopo ad partem præscriptæ suæ Ecclesiæ reddere, ut in perpetuum in utilitates & usus ejusdem Ecclesiæ Deoque in ea deservientium pertineat. Idcirco suggerente atque rogante prædicto venerabili Episcopo hanc nostræ confirmationis atque redditionis præceptionem ei vel ad partem jam dictæ urbis fieri jussimus, per quam decernimus atque jubemus ut nullus fidelium nostrorum de prædicta villa vel de his omnibus quæ ad præfata loca pertinere noscuntur memorato venerabili Aldrico Episcopo sive suc-

cessoribus ejus ullo unquam tempore inquietudinem facere aut quamlibet calumniam ingerere præsumat; sed liceat ei & successoribus ejus quieto ordine memorata loca cum omnibus ad se pertinentibus jure ecclesiastico tenere & possidere, & quicquid pro opportunitate & commoditate præfatæ Ecclesiæ exinde facere decreverint, liberam in omnibus habeant potestatem faciendi. Ut autem hæc nostra auctoritas perpetuam obtineat firmitatem, de anulo nostro jussimus sigillari.

Hirminmarus Notarius ad vicem Theotonis recognovi & subscripsi.

Data VI. Idus Ianuar. anno Christo propitio
XVIII. imperii Domni Hludovici piissimi Augusti,
Indictione XI.

Actum Bes villa in Dei nomine feliciter. Amen.

XI. Insuper in hoc opusculo inscribere libuit exemplar præcepti quod sæpeditus Aldricus de nonis & decimis vel restorationibus Ecclesiarum sive de censibus tam monasteriorum quam cellularum & villarum quæ largitione regia vassalli dominici adipisci, licet injustè & contra canonicam auctoritatem, meruerunt. Nam oblatio fidelium ab Episcopis & ministris eorum secundum canonicam institutionem dispensanda & gubernanda est, non à laicis & secularibus hominibus; quoniam qui hoc facere ex secularibus vel laicis hominibus præsumperint, sub anathematis nomine à sanctis patribus districtè feriuntur. Illis quoque hoc valde cavendum est, ne pro temporalibus hujus seculi à delictis cælestis regni perpetuò alienati, quod absit, fiant.

*EXEMPLAR PRÆDICTI
præcepti ita continetur.*

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus. Si his qui Deo debitum exhibent famulatum quiddam honoris conferimus, & ad suum ministerium liberiùs exequendum opem ferimus, hoc nobis proculdubio ad statum terreni regni corroborandum & ad æternæ vitæ beatitudinem capeffendam profuturum esse confidimus. Notum igitur esse volumus omnibus fidelibus nostris præsentibus scilicet & futuris quia nos de Aquitania revertentes, cum in urbem Cenomanis pervenissemus, quam Aldricus venerabilis Episcopus regere videtur, Clerici & Dei servi inibi consistentes in nostram advenerunt præsentiam, & conquesti sunt quòd nonas & decimas, unde necessarios sumptus habere debebant, fideles nostri, qui res sancti Gervasii munere beneficiario possidebant, aut negligenter persolverent, aut penitùs reddere differrent; petieruntque & suppliciter deprecari sunt nos ut nostra imperialis potestas efficeret qualiter secundum antiquam consuetudinem & jussionem Domini & genitoris nostri Karoli præstantissimi Augusti ac nostram pleniter de eisdem rebus decimæ & nonæ partibus præscriptæ Ecclesiæ sancti Gervasii & fratrum inibi consistentium pleniter & absque ulla dilatione persolverentur, & ædificia ejusdem Ecclesiæ sive domus episcopalis ac fratrum inibi degentium refectæ & restauratæ fierent. Insuper humiliter flagitantes postularunt ut villarum nomina ex quibus nonæ & decimæ ad supradictam Ecclesiam persolvi debent in nostræ auctoritatis

Lib. 1. Capitular. c. 157.
& lib. 2. c. 21.
22.

præcepto nominatim adscribi præciperemus , ne aliquo malo ingenio aut qualibet calliditate aut potentia alicujus divitis vel potentis hæ villæ vel hæ res à jure ejusdem Ecclesiæ alienatæ futuris fierent temporibus aut nonæ vel decimæ sive census vel restauraciones jam dictæ Ecclesiæ ablatae fieri possent. Quorum deprecationes propter amorem Dei libenter audivimus , & sicut deprecati sunt , monasteria vel cellulas seu vicos vel villas quas nostra largitione ex jure præfixæ Ecclesiæ nostri fideles habere dinoscuntur nominatim in hoc præcepto inserere jussimus , ut futuris temporibus in jure & dominatione jam dictæ Ecclesiæ cum omni integritate permaneant , id est , monasterium sancti Petri quod Bertrannus Episcopus ædificavit , cum monasteriolo sancti Martini in Ponteleuve , & monasteriolum sancti Victurii , in quo ipse Dominus Victurius corpore requiescit , & monasteriolum sanctæ Mariæ quod est constructum intra murum civitatis & fluvium Sarthæ , cum monasteriolo sancti Ricmeri ultra fluvium Sarthæ ad eum pertinente , & monasterium sanctæ Scholasticæ , & monasteriolum sancti Germani ultra fluvium Sarthæ , & monasteriolum vel synodochium sanctæ Mariæ , in quo Dominus Paduinus requiescit in corpore , & cellulam sancti Victurii infra civitatem , & monasterium sancti Carilefi , in quo ipse Dominus requiescit in corpore , & monasteriolum sancti Iuliani , in quo ipse requiescit in corpore , & monasterium sancti Georgii , monasterium Illidi , & monasterium Tuffiaco , & monasterium sancti Iohannis & sancti Trechii in Buxiolo , & monasteriolum sancti Martini in Diablentico , & monasterium sanctæ Mariæ in Aurionno , & monasterium Buxido , & cellulam Semiliaco , & monasterium Caladon. Hæc omnia , sicut diligenter inquisitum habemus , cum omnibus ad se

pertinentibus & in scriptis authenticis sancti Gervasii invenimus, ad prædictam Ecclesiam sancti Gervasii justè & legaliter pertinent. Ex quibus jubentes præcipimus ut festivitibus illorum sanctorum in quorum memoriis ipsa cœnobìa dicata esse noscuntur, per singulos annos ad præfixam matrem & civitatis Ecclesiam census ab ipsis qui eadem cœnobìa nostro beneficio tenent libenter ad opus Episcopi vel fratrum ibi degentium & ad ipsam Ecclesiam restaurandam & nunc & futuris temporibus persolvantur, & refectio Canonicis sancti Gervasii optima ab eodem Abbate, qui ipsum cœnobium tunc temporis habere videtur, in prædicta festivitate libenti animo fiat, sicut nostram gratiam & ipsa beneficia habere voluerint; ut nobis seu decessoribus vel genitoribus nostris propter ablationem vel minorationem harum rerum jam dictæ Ecclesiæ aliquod detrimentum aut periculum regni non adcreseat, sed perennis temporibus sub jure ejusdem Ecclesiæ permaneant. * Divitis enim Ca-

* Vox corrupta.

nonicis omnibus & Ecclesiis baptismalibus in prædictæ urbis parrochia consistentibus, cujuscunque juris sint, census cunctos tam in oleo quàm in cera sive denariis pleniter partibus præfatæ Ecclesiæ, sicut in plenariis & breviariis ejusdem matris Ecclesiæ continentur, per singulos annos absque ulla contradictione aut mora persolvi præcipimus. De vicis verò publicis ac propriis vel villulis jam dictæ Ecclesiæ quas fideles nostri nostra largitione habent, omnino præcipimus ut nonæ & decimæ partibus præscriptæ matris Ecclesiæ ab eisdem fidelibus nostris libenter & pleniter persolvantur, & ædificia ejusdem Ecclesiæ sive domorum ad eam infra civitatem pertinentium reædificare vel restaurare faciant, id est, de villa Tavidæ, de villa Lugduno, de villa Baladon, de villa quæ Brogilus sive Novavilla

nuncupatur, de villa Pradellis, de Murniaco, de villa Guilis, de tertia parte de cella sancti Almiri, de tertia parte de cella sancti Vlfacii, & de tertia parte de cella sancti Rigmiri, de villa Boulido, de Angono, de Solemnis villa, & vico & cella Virmero, & de villa Apiliaco, & de Aldino, & Clausido, de Noviliaco, & Fanifnonia, & campo Sigirico, Luciaco, & monte, & de Comnis cella sancti Leodegarii, Angor, & Boulir, de Vinogabron cum suis appendiciis, & Ailino vico publico, & Bruslor & Sogonna vicis publicis, & Silviaco, & de villa Villiaco & Triciono, & Silgiaco, & Sabololio, & Vinonio vico publico, & de villa lingua, & de villa Campaniaco, & de Tonedralio, de Geneda vicis publicis, & de villa Didas, & de Tredento, & Vitlena, Taurimiaco, Calsano, & villare de Verno & Adillanita & Vigna, & Fontanas, & Sanmuro, & Brasialo, Folcaria, Domnoiorio, & partem de Fraxinido, Mandaria, Dirigeto, villare de Verno, Clerinico & Camiliaco, de Traximarias, & Coxiaco vico publico, & villa Antoniaco, de villa Bonalsa, & de omnibus villis quæ ad cellam sancti Martini infra murum civitatis pertinent, & Caugiaco vico publico, & de villa Limbriaco, & Verincella, & Verniaco, & villa de Ferciaco, & de Ponciaco, de Cariliaco, Priliaco, de Vigna, & de beneficio Hardingi, & de villare & de valle Bovonis, & de Breviaco, & de Carbonariis, & de Ruiliaco, & de Sidrego, & de Paciaco portu super Garronam, & de Gaureco, & de cella quæ Longolin vocatur, & de Gajureco, & de Floreco, & de vico Diablentico, & de cella Arciacas, & de villa Camariaco, & Eviriaco, & Calla, & Commoriaco, & de villa Andoliaco, & de villa Griniaco, & Martiniaco, & Liverolas, & Sisciaco, & de cella Domo regis, & de pago Arduense, in quo sunt manentes villæ

sancti Gervasii, & de Curte Busane, & de Noviomio,
& Scomoiaco, & Camiliaco, & Comaco, & Cor-
ma, & Noviomor, & Bostiliaco vicis publicis. Hæc
autem omnia quæ nominatim suprâ inserta sunt, ut
jam dictum est, evidentiùs & diligentius investiga-
rum habemus, & in authenticis ejusdem Ecclesiæ
scriptis ipsis Clericis non obstantibus reperimus, sive
alias villas quæ propter prolixitatem vel propter
ignorantiam nominum villarum in hoc præcepto
non sunt insertæ, ad jam dictam Ecclesiam justè
& legaliter pertinere; super quibus has nostræ au-
thoritatis litteras fieri decrevimus, per quas sta-
tuentes omnibus qui in præsentem tempore aut futu-
ris temporibus ex memoratæ matris Ecclesiæ bene-
ficia assecuti sunt aut assequi potuerunt, præcipimus
ut de omnibus conlaborationibus terræ, tam fœni
quàm annonæ omnium generum, tam de sua domi-
natione quàm & de vassallorum suorum, de viveri-
ciis quoque & perdonato, de pastionibus & pas-
cuariis, de herbaticis & pullis, de piscationibus &
pastionaticis, id est, de glandeticis, de melle, &
conlaborationibus quæ in hortis sunt, de nutrimi-
nibus animalium & caseis qui fiunt de vaccaritiis
dominatis, ac de omnibus redditionibus quæ ab
hominibus memoratæ matris Ecclesiæ recipiuntur,
excepto hostilense, id est, de bubus & coniecto ad
carros construendos. De his autem omnibus præ-
cipimus & censum legitimum & nonas & decimas
annis singulis partibus præscriptæ matris Ecclesiæ
absque ulla marritione vel dilatione reddere, insu-
per restaurationes tam in præfixa Ecclesia quàm in
domibus juxta eam adjacentibus in tegumentis &
restorationibus pro possibilitate rerum quas in be-
neficio exinde possidet facere non negligatis, si
gratiam nostram & eadem beneficia unusquisque
vestrum habere voluerit. Præscripta verò beneficia

volo ut fideles nostri supradicto censu cum consensu & benevolentia ejusdem Ecclesiæ Episcopi teneant usque dum illa cum eis quæ ex nostra datione habere videntur mutare possimus & sæpeditæ Ecclesiæ quæ justè & legitimè, ut inquisitum habemus, debentur, auxiliante Domino restitui atque reddere mereamur. Et hoc omnibus vobis notum sit, quòd si aliquis vestrum extiterit qui hanc jussionem nostram aut contemnendo aut negligendo adimplere distulerit, quia volumus atque præcipimus ut præscriptæ urbis Episcopus in jure ejusdem Ecclesiæ suæ in suam vel Canonicorum suorum potestatem vel dominationem easdem res revocare faciat usque dum illi qui jam dictæ Ecclesiæ res vel beneficia nostra largitione habebant in nostram veniant præsentiam pro eadem negligentia atque contemptu rationes reddere. Et prævideat unusquisque ne illam ibi audiat sententiam, *Qui negligit censum, perdat agrum*, & per hanc auctoritatem, sive pro eorum negligentia vel contemptu ipsa perdant beneficia. Et ut hæc jussio nostra veriùs credatur & diligentius conservetur, atque per omnia à vobis perficiatur & firmius futuris temporibus teneatur, de anulo nostro subter has litteras nostras jussimus sigillari.

Capitula Karoli Calvi tit. VII. cap. 66.

Hirminmarus Notarius ad vicem Theotonis recognovi & subscripsi.

Data II. Kal. Ianuar. anno Christo propitio XIX. imperii Domni Hludovici pissimi Augusti, Indictione X.

Actum Cenomanis civitate in Dei nomine feliciter. Amen.

XII. Placuit etiam in hoc scripto inserere exemplaria præceptorum quæ præfatus Dominus Aldricus sæpeditæ urbis Episcopus de monasteriolo sanctæ Mariæ quod est situm intra murum civitatis & fluvium Sarthæ accepit, quod etiam Dominus Hludovicus

do vicus piissimus Imperator propter amorem Dei & reverentiam sanctorum sive propter dilectionem & amorem prædicti Aldrici suprascriptæ urbis Episcopi ad matrem & civitatis seniore[m] Ecclesiam potestativè & legaliter tradidit. Quam antedictus Domnus Aldricus in honore Domini nostri Salvatoris Iesu Christi & ejusdem genitricis Mariæ sive sanctorum Martyrum Gervasii & Prothasii atque sancti Stephani renovavit solemniterque consecravit atque reconciliavit, congregatis scilicet Episcopis atque sacerdotibus multis nobilibus sive reliquis Christi & sanctæ Dei Ecclesiæ ministris, cum consensu videlicet absentium multorum & innumerabilium nobilium Episcoporum prædictam matrem Ecclesiam in supradictorum memoriis consecrare solemniter ac studiosissimè meruit. Primò siquidem hoc accepit præceptum, quoniam putabat quòd prædictum monasteriolum donatio Regum & fiscus esset Imperatorum. Sed postquam invenit traditiones & precarias sive privilegia & strumenta multarum chartarum in vestigario sive armario prædictæ Ecclesiæ, qualiter præfatum monasteriolum sanctæ Mariæ ad jam dictam matrem & civitatis Ecclesiam à Deo devotis & liberis atque nobilibus utriusque sexus hominibus traditum fuerat, aliud inde accepit præceptum, sicuti in eo continetur insertum. Idcirco hoc facere studuit ut si, quod absit, futuris temporibus aliqua ex hoc causatio orta fuerit, & prædicta præcepta aliquo ingenio ablata vel perdita fuerint, exemplaria amborum in his reperiantur schedulis præceptorum, & in hoc inveniantur inserta libello, quatenus ex hoc procuratores jam dictæ sedis Ecclesiæ, si necessitas fuerit, adiutorium & recuperationem habere valeant.

*EXEMPLAR PRÆCEPTI
prioris.*

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina repropitiante clementia Imperator Augustus. Si illius amore cuius munere ceteris mortalibus prælati sumus, loca divino cultui consecrata congruis munificentia nostra beneficiis ad divinum cultum uberius exequendum sustollimus, dignæ retributionis præmio nos à Domino remunerari fideliter credimus. Quapropter omnium fidelium nostrorum benevolentia tam præsentium quàm & futurorum, Episcoporum videlicet, Abbatum, Ducum, Comitum, Domesticorum, & eorum superioris & inferioris ordinis tam ecclesiasticæ quàm reipub. administratorum notum esse volumus quia complacuit celsitudini nostræ quandam cellam sitam in pago Cenomanico in suburbio ipsius civitatis, id est, intra fluvium Sarthæ & murum præfatæ urbis, quæ est constructa & dedicata in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ & sancti Petri Apostoli atque aliorum sanctorum quorum reliquiæ & memoriæ inibi venerantur, sub integritate cum omnibus rebus, appendiciis, & terminis suis, & cum omnibus ad se pertinentibus, id est, basilicis, domibus ceterisque ædificiis, vineis, terris, pratis, silvis, campis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus, molendinis, locis cultis & incultis, mobilibus rebus & immobilibus ac seipsas moventibus, mancipiis diversi sexus & ætatis, matris & civitatis Ecclesiæ Cenomanicæ senioris, quæ est fundata & dedicata in honore sancti Salvatoris & præfixæ sanctæ Mariæ semper virginis & sanctorum martyrum Gervasii & Prothasii atque sancti

Stephani, ubi præfenti tempore vir venerabilis nobisque fidelis Aldricus Episcopus pastor & rector esse dinoscitur, nostra largitione tradere atque concedere & de nostro jure in jus ac potestatem illius solemnem donatione transferre, ea videlicet ratione ut famulis servisque Dei inibi consistentibus & stipendia necessaria uberius ministrantur & necessitates ejusdem Ecclesiæ tam exterius quàm & interius facilius procurentur. Per hanc quoque auctoritatem nostram, per quam memoratam cellam cum omnibus ad se pertinentibus, sicut superius dictum est, præscriptæ matris & civitatis Ecclesiæ ac præfati Aldrici ejusdem sedis Episcopi delegamus, præcipientes interdiciamus ut nullus aut nostris aut successorum nostrorum temporibus eandem cellam inde abstrahere, usurpare, aut invadere præsumat, sed in sæpeditæ Ecclesiæ & in antedicti Aldrici ejusdem Ecclesiæ Pontificis successorumque suorum Pontificum ditone jure perpetuo consistat ad ea quæ supra diximus exequenda & perficienda. Et ut hæc nostræ concessionis traditionisve auctoritas sui vigoris perpetuam obtineat firmitatem, manu propria subter eam firmavimus & anuli nostri impressione adsignari jussimus.

Signum Hludovici serenissimi Imperatoris.

Hirminmarus Notarius ad vicem Hugonis recognovi & subscripsi.

Data XVI. Kalendas Aprilis anno Christo propitio XXIII. imperii Domni nostri Hludovici piissimi Augusti, Indictione XIV.

Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

*EXEMPLAR SECUNDI
præcepti quod supradictus Dominus Aldri-
cus Episcopus accipere studuit, postquam char-
tulas & privilegia in chartulario suæ sedis
invenit qualiter præscriptum monasteriolum
sanctæ Mariæ à bonis & Deo devotis ac li-
beris hominibus ad supradictam matrem Ec-
clesiam traditum fuit.*

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Ie-
su Christi. Hludovicus divina repropitiante cle-
mentia Imperator Augustus. Si sacerdotum servo-
rumque Dei justis & rationabilibus petitionibus
aurem accommodamus, easque ad optatum effe-
ctum perducimus, non solum regiam & imperato-
riam exercemus consuetudinem, sed etiam eosdem
pro excessibus nostris Domini misericordiam exo-
rando devotiores promptioresque facimus, atque
per hoc immensam Dei misericordiam facilius no-
bis conciliandam esse confidimus. Idcirco notum esse
volumus cunctis fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ &
nostris præsentibus & futuris quia Aldricus vene-
rabilis Cenomanicæ urbis Episcopus suggestit no-
stræ excellentiæ monasterium sanctæ Mariæ & san-
cti Petri situm extra muros memoratæ urbis, à de-
cessore suo Innocente quondam Episcopo in rebus
& ex rebus sui Episcopis fundatum atque constru-
ctum, deinceps quibusdam intervenientibus causis
à jure jam dictæ suæ sedis substractum, & ab illius
dominatione hæctenus fuisse dilatatum. Utque quod
asserbat veraciter nobis patefceret, detulit obtuti-
bus majestatis nostræ quædam chartarum monumenta

Regumque, decessorum videlicet nostrorum, auctoritates quasdam; quibus inspectis atque evidenter ostenditur prædictum monasterium juris sæpeditæ sedis Cenomanicæ sibi commissæ esse & in ipsius dominatione debere persistere, humiliter nostram implorans mansuetudinem ut quod tam evidentibus indiciis declaratur, nostra quoque assensione immo auctoritate denuo roboretur. Quæ ita liquidius cognoscentes, eique ob amorem Dei & ejusdem sanctæ sedis reverentiam favorem nostri culminis adhibere dignum judicantes, hanc auctoritatis nostræ præceptionem ei suisque per tempora successoribus fieri ac dari jussimus, per quam decernimus atque fancimus ut memoratum monasterium sanctæ Mariæ ac sancti Petri, quod aliquandiu ab eorum jure & ditione subtractum fuerat, abhinc in posterum habeant atque possideant, & quicquid more ecclesiastico de eo disponere voluerint, liberam habeant potestatem, neque ullo deinceps tempore à jure præscriptæ sedis seu ejus rectorum qualibet occasione aut violentia segregetur, sed semper in illius rectorumque ejus potestate & dispositione ac voluntate ad divinum cultum propensius exequendum cum omnibus ad se pertinentibus integerrimè sincerrimèque perpetuò consistat. Et ut hæc nostræ redditionis auctoritas perpetuam obtineat firmitatem, manu propria subter eam firmavimus, & de anulo nostro jussimus sigillari. H L V D O V I C V S.

Hirminmarus Notarius ad vicem Hugonis recognovi & subscripsi.

Data XI. Kalend. April. anno Christo propitio
XXIII. imperii Hludovici piissimi Augusti, Indictione XIV.

Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

Hic est inferendum item exemplar præcepti quod

ſapediſtus Domnus Aldricus de rebus & de monaſteriolis ſive cellulis atque vicis, necnon & villulis ſigillatim nominatis ſub emunitatis tuitione & gubernatione ſuæ ſedis Eccleſiæ, quam reædificavit, & quaſi à novo reſtruxit atque in melioravit, inmajoravitque, & in honore ſancti Domini Salvatoris & beatæ ejuſdem Dei genitricis Mariæ atque ſanctorum martyrum Gervafii & Prothaſii ſive ſancti Stephani ſolemniter conſecravit, & præceptum iſtius exemplaris à Domno Hludovico piſſimo Imperatore percipere meruit, ſicut in eo continetur inſcriptum. Ita etenim in eo habetur ſcriptum.

In nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti. Hludovicus divina repropitiante clementia Imperator Auguſtus. Si petitionibus ſacerdotum pro quibuſlibet eccleſiaſticis neceſſitatibus aures noſtras libenter accommodamus, & eas cum Dei auxilio ad effectum perducimus, id nobis ad æternæ remunerationis præmia capeſſenda profuturum liquidò credimus. Igitur notum eſſe volumus ſagacitati fidelium noſtrorum præſentium videlicet & futurorum necnon ſucceſſorum noſtrorum quia adiens ſerénitatem noſtram Aldricus Cenomanicæ urbis Epicoſpus innotuit nobis qualiter olim peccatis præpedientibus ſancta mater Eccleſia, quæ in eadem urbe in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ & ſanctorum Gervafii & Prothaſii martyrum Chriſti Deo eſt dicata, ubi multæ res dudum erant, adeo humiliata & rebus ſuis ſit exinanita ut & theſaurus ipſius Eccleſiæ à Chriſtianiſſimis Principibus de ea ablatuſ, & quædam ſtrumenta chartarum, per quæ res & mancipia eidem Eccleſiæ fuerant delegatæ, diverſorum caſuum eventibus magna ex parte ibi deperierunt, necnon paupertatis cauſa præpediente divini cultus officium miſerabiliter fuerit deſtitutum, & in eadem miſerabili conlapſione inno deſtitu-

tione tamdiu ipsa perstiterit Ecclesia donec inspi-
 rante Domino Dominus & genitor noster sanctæ
 memoriæ Karolus nobilissimus orthodoxus Impera-
 tor aliqua monasteriola & villas quasdam juris eju-
 dem episcopii cum rebus aliis per intercessionem
 nobilium multorum & optimatum suorum eidem
 reddiderit Ecclesiæ, quibus ipse sanctus adminicula-
 tus locus liberè atque inexcusabiliter divinæ nunc
 famulatur potentiæ. Postulavit itque nos prædictus
 Pontifex ut de eisdem cellulis & rebus, sive quas
 memoratus genitor noster & nos postea reddidimus
 Ecclesiæ, necnon & de iis quas ante ipsam reddi-
 tionem jure & legaliter memorata tenebat Ecclesia,
 nostræ auctoritatis atque emunitatis præceptum
 circa ipsum sanctum locum firmitatis gratia fieri de-
 crevissemus, per quod firmiùs & securiùs memoratas
 res modernis futurisque temporibus ipsa teneat &
 possideat atque defendat Ecclesia. Ostendit etiam
 nobis præceptum bonæ recordationis beati genito-
 ris nostri Domni Karoli, in quo & eadem conti-
 nebantur singillatim nominata quæ & in nostro,
 nisi tantùm ea quæ nos postea ex jure præfata Ec-
 clesiæ propter amorem Dei & reverentiam sancto-
 rum prædicto venerabili Aldrico Episcopo & su-
 præscriptæ matri per nostræ auctoritatis præcepta
 reddidimus Ecclesiæ. Cujus petitioni ob amorem Dei
 & reverentiam ipsius sancti libenter annuimus, &
 hoc præceptum auctoritatis nostræ circa ipsum san-
 ctum locum facere censuimus; per quod jubemus ut
 ipsas cellulas & res & mancipia cum omnibus ad se
 pertinentibus vel aspicientibus, quæ moderno tempo-
 re justè & legaliter ipsa tenet Ecclesia, sive eas quas
 genitor noster & nos eidem reddidimus Ecclesiæ, nec-
 non & eas quæ antea in jure ipsius episcopii consiste-
 bant, firmiter atque inviolabiliter per hanc nostram
 auctoritatem ipsa teneat atque defendat Ecclesia,

id est, cellulam sancti Vincentii cum omnibus ad se pertinentibus, & cellulam sancti Albini, seu cellulam sancti Audoëni, & cellulam sancti Rigomeri, & cellulam sancti Almiri, & cellulam sancti Vlfacii, & cellulam sancti Baumadi. Hæc omnia cum omnibus ad se pertinentibus, cum vicis canonicis, id est, Salicam, Montiniacum, Cocciacum, Placiacum, & Oxellum, Anciacum quoque, & Artinis, unâ cum aliis vicis quorum nomina in plenariis præfatae matris Ecclesiæ habentur inserta, cum villis senioribus & aliis villulis ad eas pertinentibus, sicut in plenariis jamdictæ matris Ecclesiæ continentur, id est, Rupiacum, Cananiam, Culturas, Baliavalancion, Colonicam, Vetusiacum, & Celsiacum vicum canonicum, & villam ejusdem episcopi, Aloniacum quoque, & Asinarias, atque Vodebeis, Callemartium scilicet, sive alias villulas quarum nomina in promptu non habentur, sed in plenariis jamdictæ sanctæ matris Ecclesiæ tenentur inserta, & census omnium vicorum in eadem parrochia consistentium, sicut in plenariis & breviariis ejusdem Ecclesiæ habetur inscriptum, insuper & monasterium sancti Carilefi situm in condita Labricense cum omnibus ad se pertinentibus, & monasteriolum quod est situm intra murum præfixæ civitatis & fluvium Sarthæ, & est constructum atque dicatum in honore sancti Salvatoris & sanctæ Dei genitricis Mariæ & sanctorum Apostolorum atque aliorum sanctorum. Hæc autem duo monasteriola propter amorem Dei & dilectionem jamdicti Aldrici Episcopi præfatae cum omnibus ad se pertinentibus reddidimus matri Ecclesiæ perpetualiter possidendum atque tenendum. Reddidimus etiam præscriptæ Ecclesiæ & Conedralium vicum canonicum cum omni integritate, & villam quæ Brogilus vel Novavilla nuncupatur, cum forestibus & villulis sive omnibus ad

se pertinentibus. Reddidimus ei & Lugdunum & Calisam & Tridentem ac Bonallam atque Baladon, & beneficia quinque vassallorum nostrorum, id est, Bestadigbei, Mundi, Vvolfardi, Bodonis, & socii ejus, cum omnibus ad se pertinentibus vel aspicientibus, sicut in præceptis nostris quæ de jam dictis monasteriis & villulis adscripta sunt vel pertinentibus jam dicto Aldrico Pontifici facere & scribere jussimus continetur insertum. Hæc verò omnia propter anorem Dei & reverentiam sanctorum venerabili Aldrico præfixo Episcopo & antedictæ matri Ecclesiæ, quam prædictus Aldricus inmajoravit & quasi à fundamento reædificavit, nobiliterque ornavit, & in honore Domini Salvatoris & sanctæ ejusdem Dei genitricis Mariæ atque sanctorum martyrum Gervasii & Prothasii sive sancti Stephani solemniter consecravit & reconciliavit, causa justitiæ in nostra elemosyna reddidimus & confirmavimus & in jure ejusdem Ecclesiæ ac dominatione rectorum ejus tenendum & ecclesiasticè gubernandum esse censuimus. Memorata igitur monasteriola & memoratas cellulas & villulas cum omnibus rebus & mancipiis ad se pertinentibus, quas modò justè & legaliter memorata tenet Ecclesia, per hanc nostram auctoritatem eidem sub nostræ emunitatis tuitione iterum confirmamus Ecclesiæ. Præcipientes ergo jubemus ut nullus judex publicus, neque quislibet ex judiciaria potestate, nec aliquis ex fidelibus nostris in dictis villis, locis, vel agris seu reliquis possessionibus memoratæ Ecclesiæ, quas moderno tempore in quibuslibet pagis & territoriis infra ditionem regni nostri justè habere & possidere cognoscitur, quæque etiam deinceps in jure ipsius sancti loci divina voluerit pietas augeri, nemo ad causas audiendas, vel inferendas requirendas, aut tributa vel freda exigenda, aut mansiones vel paratas

faciendas, aut teloneum exigendum, nec fidejussores tollendos, aut homines ipsius Ecclesie tam ingenuos quam & servos qui super terram ejusdem residere videntur injuste distringendos, nec ullas rehibitiones aut illicitas occasiones requirendas ullo unquam tempore ingredi audeant, vel exactare predicta ex prefatis rebus quodam in loco presument. Et quicquid ex rebus jam dictae Ecclesie fiscus sperare poterat, totum nos memoratae Ecclesie concedimus. Insuper & illud in hoc precepto inserere deprecante jam dicto Episcopo jussimus, sicut & in bonae memoriae Domni & genitoris nostri Karoli Imperatoris precepto insertum reperimus, ut nullus iudex aut Comes aut quislibet homo vel quaelibet persona predictae Ecclesie ministros vel advocatos in mallo publico accusare presumat antequam conveniat ministros rerum & iudices villarum atque hominum a quibus laesus est, ut ab eis familiarem & justam accipiat justitiam; & si a predictis ministris suam justitiam accipere non valuerit, tunc conveniat Episcopum jam dictae Ecclesie, ut ab ipso suam justitiam familiarem & bonam atque justam accipiat. Et si ab ipso Episcopo neque a suis ministris suam justitiam accipere nequiverit, postmodum licentiam habeat ut in mallo publico suas querelas juste & rationabiliter atque legaliter querat. Sed si antequam fecerit illud, jam dictae sedis Ecclesie Episcopum & suos ministros & advocatos in mallo & cujusdam conditionis publico placito accusare aut pulsare presumpserit, quia nostram iussionem atque nostrum preceptum & indictum contempsit sive praevicavit, bannum nostrum ex hoc nobis componat, & predictae Ecclesie Episcopo vel suis ministris solidos centum argenti componat, & suam justitiam postmodum absque lege aut aliqua compositione recipiat. Predictas enim causas me-

memoratae Ecclesiae Pontificibusque atque servis Dei inibi Domino famulantibus pro Dei amore & reverentia sanctorum concessimus, concessumque futuris temporibus esse volumus. Iterum iterumque jubentes praecipimus ut nullus ex fidelibus nostris, aut iudex publicus, vel etiam quaelibet immissa vel subrogata persona, aliquam inquietudinem aut injustam contrarietatem de praedictis monasteriis sive cellulis & rebus & mancipiis ac censibus, nec non & de his quae sive a nobis sive a successoribus nostris vel a reliquis Deum timentibus eidem Ecclesiae divina pietas deinceps augeri voluerit, nostris futurisque temporibus memoratae Ecclesiae facere praesumat; sed sub hoc nostrae confirmationis & tuitionis praecipio in jure ejusdem episcopii omni tempore in nostra elemosyna quiete ac pacifice & juste possideri & legaliter tueri valeant, ita videlicet ut quicquid rectores vel ministri ipsius Ecclesiae pro opportunitate & utilitate de praefatis rebus facere voluerint, libero in omnibus perfruantur arbitrio faciendi; quatenus Pontifices ipsius sedis cum grege sibi commisso pro incolumitate nostra, conjugis, ac prolis, & stabilitate imperii a Deo nobis collati sua gratissima miseratione per immensum conservandi jugiter Domini implorent misericordiam. Et ut haec auctoritas per curricula annorum inviolabilem atque incovulsam obtineat firmitatem, manu propria subter eam firmavimus, & anuli nostri impressione sigillari jussimus.

Signum Hludovici piissimi Imperatoris.

Maginarius Notarius ad vicem Hugonis recognovi & subscripsi.

Data Kal. Mart. anno Christo propitio **xxiii** imperii Dni Hludovici piissimi Augusti, Indict. **ii r.**

Actum Pictavis civitate publica in Dei nomine feciliter. Amen.

XVI. Prædicta quoque præcepta in hoc opusculo ideo inferere placuit ut, sicut dictum est, si futuris aut modernis de supradictis rebus aliqua quæstio orta fuerit, exemplaria antedictorum in hoc libello inveniatur inserta præceptorum; quatenus per ea fideles suprascriptæ Ecclesiæ & rectores atque gubernatores ejusdem ex his exemplariis adiutorium habere queant. Nonnulla etenim alia præcepta præfatus Dominus Aldricus jamdictæ urbis Episcopus accipere pro firmitatis causa studuit, quæ in his schedulis propter prolixitatem vel fastidium audientium vel legentium sive tædium scribentium inferere minimè libuit.

XVII. Prædictus quoque Aldricus sæpedictæ urbis Episcopus collegit quædam capitula canonum valde utilia & necessaria, quæ à suis consacerdotibus sæpissime legenda sive memoriæ commendanda tribuit. Ex quibus enim canonibus atque edictis patrum præfata capitula strictim colligere curavit, in suo præfatione continetur insertum. Primò vero collegit capitula nonnulla ex duodecim Conciliis sive ex decretis Romanæ sedis Episcoporum, quorum præfationem in prima fronte prædicti operis valde utilem posuit. Demum quoque quæ sequuntur ex aliis collegit canonibus atque dictis patrum diversarum provinciarum, atque nonnulla ex his quæ cum aliis sanctissimis & doctissimis Episcopis in synodis pariter sanxit, sive ex capitulis Christianissimorum Imperatorum in synodis Episcoporum decretis tam tempore Pipini quàm & Karoli sive Hludovici, sicut in præfationibus ipsius libelli à diligenter investigantibus inveni potest. Sæpedictus quoque Aldricus Episcopus fecit tugurium, quod & ciborium nominatur, super altare seniori, quod est sacratum, ut præfixum est, in honore Domini Salvatoris & sanctæ Dei genitricis Mariæ atque

sanctorum martyrum Gervasii & Prothasii sive sancti Stephani necnon & simul in veneratione & honore omnium sanctorum. Ipsum enim ciborium auro & argento mirificè, sicut hodie apparet, fabricare studuit; in quo & cennas argenteas & deauratas desuper configere præcepit, sicut hæctenus à conspicientibus prædictum opus videtur. Hic namque fecit in loco in quo olim canes & meretrices sive latrones habitare solebant monasterium supra fluvium Sarthæ miliario & semis à jam dicta urbe distante in honore sancti Salvatoris & sanctæ Dei genitricis Mariæ & sanctorum martyrum Stephani, Gervasii, & Prothasii, atque omnium sanctorum, in quo & dormitorium novum decenter compositum fecit, & in ipso dormitorio absidam in orientali parte mirificè construxit, & in ea altare construxit & erexit; ipsam verò absidam, unà cum prædicto altare in die IV. Iduum Septembr. unà cum suis reliquiis in honore sancti Benedicti confessoris præcipui solemniter consecravit; & ubi antea latratus canum & ululatus pauperum qui à latronibus inibi inhabitantibus expoliabantur resonabant, ibi hymnos angelicos & propheticos sive ceterarum divinarum scripturarum laudes decantare & resonare die noctuque Domino constituit. Fecit quoque in ipso monasterio refectorium novum & nobiliter compositum, & cetera officina fratrum, tam cellaria quàm & alia officina mirabiliter & decenter construxit & regulariter ordinavit, monachisque ad inhabitandum contradidit. In ipso ergo loco Kalend. Maii fundamenta Ecclesiæ & claustrum cœpit ponere & construere; in quo opere mira & magna virtus Dei est declarata, quia quæ in duos aut tres annos minimè putabant esse consummata, in quatuor & quinto dimidio mensibus Domino adminiculante consummatum est, id est, à Kal. Maiis usque XVI. Kal.

Octobris; in quo Kalendarum die & ipsa Ecclesia est consecrata, & ipsi monachi in dormitorio inibi novo cœperunt dormire, & in refectorio inibi novo manducare. quæ nullo modo fieri potuissent nisi Domini misericordia & ejus magna virtus hoc operata esset. Vnde & ipse laudatur, qui hoc præstare & concedere atque divinitus operari dignatus est; cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

XVIII. In prædicto itaque monasterio Ecclesiam mirificè & ordinabiliter compositam à novo construxit, in qua & quatuordecim altaria erexit, & ea in memorias & nomina atque honores eorum sanctorum dedicavit & consecravit, & eorum pignora in eis collocavit, quorum nomina super ea hæcenus adscripta esse videntur. Ipsam ergo Ecclesiam, ut præfixum est, in honore Domini Salvatoris & sanctæ ejusdem Dei genitricis Mariæ sive sanctorum martyrum Gervasii & Prothasii atque sancti Stephani, necnon & simul in honore omnium sanctorum solemniter decenterque in die XVI. Kalend. Octob. consecravit. Dum ergo consecratio prædictæ Ecclesiæ à jam dicto Episcopo & à suis ministris præparabatur, mira res & minimè celanda accidit. Venit quoque quidam homo, nemine movente hominum aut vocante, sed divina clementia inspirante, compunctus, nomine Salahardus nobilis genere ad præfatum locum & ad jam dictum Episcopum, & ad ipsam congregationem, qui dixit se velle suum tradere proprium ad eandem devotionem & ad præfixum locum & suos filios binos ad supradictam Ecclesiam tradere servituti, ut & ibi, si Domino placuerit, monachi fierent, & cunctis diebus vitæ illorum inibi Domino deservirent. Quod ita post consecrationem supradictam peractam Domino annuente factum est. Tradidit itaque præfixus vir, multis nobilibus coram astantibus, præfixo Episcopo

unà cum suis sacerdotibus & monachis supra præscriptum altare sancti Salvatoris votum ejus suscipientibus de proprio suo quantum, ut reor, cum mille solidis argenti pretiosi nemo emere poterat. Vnde prædicto Episcopo & suis sacerdotibus atque monachis inibi Domino famulantibus chartam legalem fecit, & fidejussores ex eodem proprio nobiles & electos condonavit. Ista igitur miracula nisi instinctu Dei nullo modo fieri possent. Idcirco & ea hæc inferuimus ut cuncti servi Dei pro eis qui hæc legerint orent qui suis votis Domini famulatum amplificare magnificareque atque adimplere cupiunt sive cupierint.

XIX. Consecratione igitur solemniter & canonicè peracta, ad ipsam Ecclesiam sive ad ipsum altare quod in prædictorum honore sanctorum consecravit, & ad fulciendam fratrum necessitatem ibidem Domino servientium, unà cum suis sacerdotibus & Clericis sanctè viventibus, cum consultu & consensu videlicet universi cleri & populi, contradidit quatuor evangelia mirificè conscripta & calicem aureum unà cum patena sua. Etenim ipsum evangelium & prædictum calicem aureum, Deoque sacratum, unà cum ceteris Episcopis & sacerdotibus manus eorum desuper imponentibus, & cunctis reliquis consentientibus ac exorantibus, ibidem de rebus suæ sedis Ecclesiæ cum consultu omnium contradidit, multis testibus circumstantibus nobiles & liberis hominibus videntibus, id est, villam Apiacum, in qua sanctus Vlfacius confessor Christi requiescit in corpore, cum omni integritate, & villam Luciacum cum omni integritate, & medietatem de villa Can, & medietatem de villa Bernis, & illas culturas duas juxta præfatum monasterium infra illam silvam conjacentes, unà cum prato ex alia parte monasterii con-

sistente, sicut termini ipsorum monachorum dividunt, & illa molina duo juxta monasterium supra fluvium Sarthæ constructum, & villam Salvariam cum aliis villulis juxta eam adjacentibus, cum manentibus triginta, & illam vineam indominicatum quæ juxta ipsum monasterium consistit. Hoc totum præfixæ Ecclesiæ & prædicto altari in dotem monachis ibidem Domino famulantibus regulariter cum consensu piissimi Hludovici Imperatoris & Episcoporum multorum, maximè comprovincialium & consacerdotum suorum, monachis ibidem degentibus perpetualiter ad possidendum contradidit, deprecans & contestans humiliterque implorans ut nemo ea inde auferat, sed plura adaugeat, & sicut vult unusquisque ut sua pia facta stabilia permaneant, ita & nostra, licet pauca, perpetualiter manere inconvulsa permittat. In quo die & in qua solemnitate constituit ut monachi in ipso monasterio degentes & regulariter viventes fratribus Canonicis matri & seniori civitatis Ecclesiæ famulantibus dent plenam refectionem, quæ & in subsequens commemorabitur. Ipsam ergo refectionem Clericis matri & seniori civitatis Ecclesiæ famulantibus dare censuit; quæ etiam similiter in honore Domini Salvatoris & sanctæ ejusdem Deigenitricis Mariæ sive sanctorum martyrum Gervasii & Prothasii atque sancti Stephani necnon & simul in veneratione & nomine omnium sanctorum noscitur à prædicto Aldrico Episcopo reconciliata & solemniter, ut præfixum est, sacrata esse, ad cujus similitudinem & imitationem & hanc Ecclesiam in jam dicto monasterio consecravit. Quæ igitur quoniam subjecta est matri & seniori civitatis Ecclesiæ, idcirco & in ipsorum memoria quorum prædicta mater Ecclesia est consecrata & hanc consecrare disposuit. Quod & ita ordinabiliter & solemniter Domino adjuvante factum est.

XX. In die namque consecrationis præscriptæ Ecclesiæ, ut superius commemoratum est, censuit suprædictis Canonicis & Dei servis matri & seniori civitatis Ecclesiæ famulantibus dari de jam dicto monasterio sancti Salvatoris de pane optimo modios *iv.* & de vino optimo modios *iiii.* & quartum de portione optima, friscingas verò vervecinas duas & porcinas similiter duas. Constituit etiam ut jam dicti Canonici pleniter & decenter venirent cum psallentio, id est, cum crucibus & reliquis divinis obsequiis & ornamentis, ut decet, nobilibus ad vesperas & vigiliis jamdictæ festivitatis & dedicationis Domini Salvatoris & ipsius monasterii Ecclesiæ, in qua tam vespertinale quàm & matutinale seu missale officium dedicationis Ecclesiæ, sicut in sacramentorio & lectionario sive antiphonario atque in ceteris sanctorum patrum institutis & rationabiliter ordinatis à prudentibus sanctæ Dei Ecclesiæ cultoribus invenitur, agatur, & pleniter decenterque & rationabiliter atque solemniter unà cum monachis ibidem degentibus & Domino famulantibus devotissimè ab omnibus perficiatur, & post vesperas in ipsius dedicationis vigilia prædicti Canonici in refectorio cum ipsis monachis talem refectionem sicut ipsi monachi unà cum eis habeant. Missa verò crastina in die ipsius solemnitatis canonicè & solemniter peracta, faciant ipsi Canonici utrum Episcopus vel magistri eorum melius & rationabilius judicaverint, aut in ipso monasterio reficiant pleniter, aut prædicta stipendia ad eorum refectoriū famuli eorum deferant, in quo & ipsi pleniter & decenter reficiant, lætantes quippe & gaudentes de prædicta solemnitate.

XXI. Constituit etiam prædictus Aldricus jam dictæ civitatis Episcopus & humiliter deprecatus est ut in præfixæ solemnitatis die unusquisque tam civitatis sacerdos quàm & suburbanus sive præfati

monasterii Presbyter unam decantaret, dum in præfenti peregrinatione vixerit, pro eo vivente Missam, post obitum quoque ejus, quando Dominus voluerit, similiter constituit & suppliciter deprecatus est, atque unà cum eis pariter sanxit ut pro anima ejus prædicti sacerdotes in jam dicta die decantent devotissimè unusquisque Missam unam, & reliquus clerus, cuncti videlicet monachi & Canonici, unusquisque psalmos quinquaginta devotissimè decantet, orantes namque Dominum cæli ut vitam habere prædictus Aldricus mereatur sempiternam. Porro similiter constituit ut in die XI. Kal. Januar. dedicationis matris & senioris Ecclesiæ civitatis sacerdotes & Clerici Missas & psalmodia sicut & in dedicatione Ecclesiæ sancti Salvatoris jam dicti monasterii pro Aldrico Episcopo studiosissimè decantent, id est, unusquisque sacerdos Missam unam vel eo ampliùs, si libuerit, & unusquisque Clericus psalmos quinquaginta & eo ampliùs, si placuerit, orantes & deprecantes Dominum cæli ut anima ipsius vita sempiterna perfrui & requie æterna mereatur. Amen.

XXII. Similiter ergo & in dedicatione sancti Stephani Ecclesiæ, quam infra claustrum Canonorum jam dictus Aldricus Episcopus à novo construxit, decretum est ut prædicti Canonici & ipsius civitatis Dei servi & suburbani omnes Presbyteri & Clerici ad ipsam solemnitatem dedicationis Ecclesiæ sancti Stephani manè prima revestiti convenientes, unusquisque sacerdos in ipsa Ecclesia pro anima prædicti Aldrici Pontificis cantet Missam unam; & si ampliùs voluerit, in ipsius erit benignitate & potestate ut faciat. Et unusquisque Clericus psalmos quinquaginta; & si ampliùs voluerit, in ipsius erit benignitate & misericordia sine remuneratione & potestate, orantes & deprecantes Do-

mini misericordiam obnixè ut anima ipsius Aldrici Episcopi quiete æterna frui valeat, & requiem sempiternam unà cum sanctis & electis Dei habere mereatur. Amen.

XXIII. Sanxit quoque antedictus Dominus Aldricus Episcopus unà cum fratribus & coepiscopis ac Canonicis suæ sedis Ecclesiæ consideravit ut in die ordinationis ejus omnes Presbyteri tam urbani quàm & suburbani sive monasteriales reliquusque clerus ad vespervas & vigiliis ipsius festivitatis, sicut in natalitiis Episcoporum constitutum est solemniter agere, pariter & solemniter convenirent, & in ipsa officia solemniter cum ipsis Canonicis & devotissimè peragerent & post vespervas peractas in refectorio unà cum ipsis Ecclesiæ Canonicis ter biberent, & ad nocturnas vel ad matutinas pleniter postea venirent, & matutinalem synaxim unà cum ipsis Canonicis solemniter & decenter peragerent: In ipsius quippe solemnitatis die constituit atque sanxit unà cum sapientissimis Episcopis atque sacerdotibus ut mane prima omnes sacerdotes tam urbani quàm & suburbani revestiti infra ipsam matrem & senioremem Ecclesiam convenirent, & reliquus clerus unà cum eis adveniat, & unusquisque Presbyter pro jam dicto Aldrico Pontifice Missas devotissimè decantet tres, & unusquisque Clericus pro se psalterium decantet unum, aut simul omnis clerus versa vice unum decantet in choro psalterium, hæc verò officia & Missarum solemnia pro Aldrico venerabili Episcopo devotissimè completa, simul omnes ad legitimum & canonicum tempus in publicum & solemne introeant officium, sicut in natalitiis Pontificum facere constitutum est. Post actum quoque publicum atque solemne officium, simul tam ipsi Canonici quàm & omnes Clerici ad prædicta officia peragenda convenientes in refectorium pariter & sufficienter solem-

niterque reficiant de præbenda quæ eis ad prædicta
 officia peragenda & ad ipsam solemnitatem com-
 plendam à præfixo Aldrico dare de villa cujus vo-
 cabulum est Buxarias decretum est, sicut in testa-
 mento de ipsa villa fratribus à jamdicto Aldrico
 Episcopo præfato & in eo scripto atque firmato
 à multis Episcopis constitutum est. Prædicta verò
 festivitas & antedicta refectio fratrum quæ modò
 agitur in XII. Kalendarum Ianuariarum die, quæ &
 una die anticipatur propter dedicationem præfixæ
 matris & senioris civitatis Ecclesiæ, decretum &
 consideratum est à jamdicto Aldrico Episcopo & à
 prædictis sanctis coepiscopis & suis sacerdotibus &
 Canonicis universis ut transferatur in diem depo-
 sitionis ejusdem, quando eum Dominus de hoc se-
 culo vocare voluerit, & in ipsa die agatur tam re-
 fectio prædicta quàm & antedicta solemnitas, tan-
 tum enim ut hoc quod modò pro vino in Missis &
 psalmodiis & ceteris orationibus & ceremoniis agi-
 tur, tunc pro defuncto similiter, & prædicto numero
 adimpleto, id est, unusquisque sacerdos Missas tres,
 & unusquisque Clericus psalterium unum, in die
 depositionis ejus agatur pro defuncto Episcopo, &
 tunc unusquisque devotius & solemnius agere cer-
 tet, quia major necessitas est tunc quàm nunc;
 quoniam non est amicus in vita qui post mortem
 animam illius non diligit, & pro ea orare non cer-
 rat, atque pro requie ejus orare & certare negligit
 & dedignatur. Est namque à præfixis sacerdotibus &
 Dei servis consideratum & decretum ut quisque hæc
 præterierit, aut cujus negligentia prætermisum fue-
 rit, sive in danda prædicta præbenda, seu in peragen-
 dis prædictis officiis, ut ante tribunal districti ju-
 dicis reddat ex hoc rationem, & ibi sententiam suam
 accipiat. Videte, fratres & sancti successores antedicti
 Episcopi, ut hoc decretum non negligatis, sed magis

adimpleret studeatis; qualiter non damnationis pœnam, sed retributionis præmium in æternum percipere valeatis. Amen.

Oremus, fratres, ut Dominus animæ prædicti Pontificis Aldrici tribuat primæ resurrectionis partem, & vitam ei habere concedat in cælis, ubi & gloria æterna perfrui unà cum sanctis Dei æternaliter mereatur, ipso dispensante & tribuente qui vivit & regnat cum Deo patre in unitate spiritus sancti per infinita seculorum secula. Amen.

XXIV. Similiter etiam in festivitate dedicationis occidentalis partis matris & senioris civitatis Ecclesiæ, in qua altare sancti Iohannis construxit & alia altaria tria, facere censuit, id est, ut unusquisque Presbyter tam urbanus quàm & suburbanus, sive cuncti monasteriales sacerdotes ad ipsam solemnitatem, quæ est XI. Kalend. Iuliarum, mane prima revestiti conveniant, & ibi pro jamdicto Pontifice Aldrico venerabili Episcopo Missam unam decantent, & si ampliùs voluerint, in eorum erit potestate & misericordia sine retributione, & unusquisque Clericus psalmos quinquaginta, & eo ampliùs decantet pro anima Aldrici jamdicti Episcopi, orantes quoque Dominum cæli & deprecantes misericordiam ejus ut anima prædicti Aldrici Episcopi vitam æternam habere valeat sive requiem sempiternam unà cum sanctis & electis Dei æternaliter frui mereatur per infinita seculorum secula. Amen.

XXV. Constituit enim præfatus Aldricus venerabilis Episcopus ut omnes Presbyteri tam urbani quàm & suburbani sive monasteriales juxta urbem degentes & omnes sacerdotes infra illam commanentes ad prædictas sex festivitates decenter & revestiti convenirent, id est, XVIII. Kal. Septembrium, quando festivitas Assumptionis sanctæ Dei genitricis Mariæ celebratur, & in festivitate

consecrationis occidentalis partis matris & senioris civitatis Ecclesiæ, quæ est XI. Kal. Iuliarum, & in festivitate dedicationis Ecclesiæ sancti Salvatoris infra monasterium monachorum quod Aldricus supradictus Episcopus supra fluvium Sarthæ à novo fundavit, & in quo monachos habitare & regulariter vivere constituit, & in festivitate sacrationis Ecclesiæ sancti Stephani quam jamdictus Aldricus Episcopus intra claustrum Canonicorum à novo fundavit, quæ est V. Iduum Novembrium, & in festivitate natalitii præfati Aldrici Episcopi, quæ est XII. Kal. Ianuariarum propter anticipationem unius festi diei, id est, matris & senioris Ecclesiæ consecrationis celebratur, & in festivitate consecrationis matris & senioris civitatis Ecclesiæ, quæ est XII. Kal. Ianuariarum. Ad has ergo festivitates consideratum & decretum est ut prædicti sacerdotes revestiti mane prima conveniant, & in jamdictis Ecclesiis oblatas & vinum à custodibus ipsarum Ecclesiarum accipiant, & supradicta officia pro Aldrico Episcopo mane prima ante horam tertiam faciant, orantes humiliter & supplicantes flexisque poplitibus Domini misericordiam obsecrantes tam sacerdotes cuncti quàm & reliqui Clerici omnes ut absolvat Dominus animam Aldrici prædicti Episcopi ab omni vinculo delictorum, quatenus in resurrectionis gloria inter sanctos & electos Dei resuscitari mereatur, & vita sempiterna unà cum eis perfruatur per infinita secula seculorum. Amen. Hac ergo officia pro Aldrico prædicto Episcopo devotissimè & bono animo peracta, hora tertia in publicum & solemne ipsius diei officium omnes introeant, & officium solemne decenter solemniterque peractum in refectorio unà cum prædictæ sanctæ matris Ecclesiæ Canonicis in prædictis sex diebus & festivitatibus plenam & condecentem refectionem.

sicut ipsi Canonici habeant, gaudentes & lætantes
plaudentesque in prædictis festiuitatibus persistant,
laudantes & benedicentes Dominum qui eis tanta
bona tribuerè non dedignatus est, orantes quoque
& supplicantes Dominum cæli precibus incumbant,
ut hanc vitam pacificè & decenter sanctèque & piè
degere valeant, & postmodum, quando Deus vo-
luerit, vita æterna in cælestibus sedibus unà cum
sanctis Dei frui mereantur. quod ipse præstare dig-
netur cui est honor & gloria in secula seculorum.
Amen. Hanc quicumque cupit dissolvere, à mem-
bris Ecclesiæ dissociatus eat.

XXVI. Fecit igitur antedictus Aldricus Episco-
pus monasterium in loco ubi dudum monasterium
fuerat in honore sanctæ Mariæ constructum, quod
& ipse legibus & per instrumenta chartarum à Dom-
no Imperatore Hludovico ad jus sæpeditæ Eccle-
siæ acquisiuit, sed penè destructum atque dirutum
& absque ulla ratione neglectum. In loco verò su-
prædicto ubi illud prædictum monasterium fuerat,
id est, inter murum civitatis & fluvium Sarthæ,
monasterium prædictus Aldricus Episcopus, ut di-
ctum est, fundavit, & à novo prout meliùs potuit
construere studuit. Ecclesiam namque inibi fecit ma-
jorem quàm ibi destructam invenisset, eamque in
honore Domini Salvatoris & sanctæ ejusdem Dei
genitricis Mariæ sanctorumque martyrum Stephani,
Gervasii, & Prothasii IV. Idus Octob. canonicè
atque solemniter sacravit. Et propterea hoc illi vi-
sum fuit agere quia in eorum sanctorum nomine &
honore in quibus caput ipsius monasterii, id est,
mater Ecclesia civitatis sacrata erat, ut in ipsorum
memoria & honore & membrum constructum sa-
cratumve foret, & sicut prædicta mater Ecclesia in
honore Domini Salvatoris & sanctæ Mariæ san-
ctorumque martyrum Gervasii & Prothasii dedicata

erat, ita & ipsa in eodem monasterio Ecclesia fuisse, qualiter eorundem sanctorum memoria ab omnibus ut decet inibi futuris veneretur temporibus. Porrò claustrum juxta ipsam Ecclesiam fecit, id est, refectorium, dormitorium, cellarium, & cetera officina quæ ad monasterium pertinent nobiliter composuit, & ita constituit ut in medio claustro fons vivus & bonus surgeret, & inde per eorum officina aquam eis ministrando discurreret. In ipso quoque monasterio monachas instituit secundum regulam sancti Benedicti degentes, quas per licentiam Domini Imperatoris Hludovici & Domine Imperatricis Judith ab Intramnis monasterio misit ibidem. Et hoc decrevit atque sanxit pariter cum suo Metropolitano & suis comprovincialibus & aliis multis Episcopis auctoritate prædicti Imperatoris Hludovici ut futuris temporibus semper monachæ regulariter viventes & secundum regulam sancti Benedicti degentes inibi permanerent, & si quis hæc destruere aut infringere nisus (quod absit) fuerit, ante tribunal æterni judicis inde tremebundam redderet rationem. Ipsi quoque sanctis monialibus & monachis villas dedit, ut inde eorum stipendia & vestimenta atque cetera supplementa per singulos annos pleniter haberent, ut absque ullo impedimento aut indigentia regulariter vivere possent, id est, villam Macerias in condita Conedralinse cum omni integritate, & aliam in condita Vivoniense cum omni integritate quæ Tauniacus nominatur, & est sita super fluvium Sarthæ, tertiam verò super eundem fluvium Sarthæ quæ Monasteriolus vocatur, & quartam in condita Gabronense, quæ Cambronis appellatur. Constituit namque ut de præfato monasterio & de supradictis villis ministri & monachæ ipsius monasterii Canonicis matris & senioris civitatis Ecclesiæ degentibus unam refectionem per singulos annos in solemnitate

prædictæ dedicationis Ecclesiæ, id est, quarto Idus Octob. plenam & bonam facerent, & ipsi Canonici ad officium dedicationis ipsius Ecclesiæ revestiti veniant, & illud inibi per singulos annos, sicut in libris officiorum continetur, solemniter celebrent, atque pro prædicto Aldrico Episcopo inibi Missas & psalmodia devotissimè cantent, id est, unusquisque Presbyter Missam unam aut duas, & unusquisque Clericus sive monacha psalmos centum decantent, perorantes Dominum cæli ut vitam æternam habere in cælestibus mereatur, insuper orantes & devotissimè supplicantes ut requiem æternam donet ei Dominus, & lux perpetua luceat ei. Amen.

Supradicta enim refectio Canoniorum talis debet esse, id est, ut accipiant per singulos annos de pane optimo modios quatuor, & friscingas porcinas optimas quatuor, & de vino optimo modios quatuor, tam in vita ipsius Aldrici quàm & post ejus obitum, ita fiat qualiter ambobus congregationibus delectet semper pro eo orare tam in ipso die quàm & in reliquis diebus, & memoria ipsius nominis ab eis devotissimè celebretur, qualiter cum sanctis Dei in cælestibus lætari & beata requie frui mereatur. Amen.

XXVII. Præfatus ergo Aldricus Episcopus ingressus villam sui episcopii, in condita videlicet Conedralinse monachos regulariter degentes instituit, ubi & monasteriolum, prout tunc temporis ratio dictavit & ipse meliùs potuit, Ecclesiam & claustrum ædificavit, & futuris temporibus habitaciones monachis regulariter viventibus præparavit. Et hoc constituit, ut semper ibi monachi essent, & pro Domino Imperatore & pro eo sive pro universa Ecclesia die noctuque orarent, suasque animas inibi salvarent & aliorum lucrarent, bonamque vitam perpetualiter regulariter viventes ducerent. Iphis

enim monachis ex rebus suæ fedis Ecclesiæ sibi que divinitus commissis ad eorum varias necessitates sufficienter fulciendas atque supplendas dare abundanter, prout tunc temporis exposcebat necessitas, non distulit. Vnde & scriptum quoddam sua ceterorumque venerabilium auctoritate Episcoporum reliquorumque ordinum Deo servientium necnon & laicorum religiosorumque pariter ac nobilium manibus roboratum futuris temporibus habendum & custodiendum propriis manibus tradidit, ut ex rebus in eo insertis eorum necessitates supplerent & Domino suisque successoribus regulariter militarent, atque multos Domino lucrarent, & pro Principibus & Pontificibus, quibus subjecti esse debebant, atque pro cunctis sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus futuris temporibus exorarent, quatenus eorum & aliorum servorum Dei precibus remissionem omnium peccatorum & vitam perpetuam habere mereantur in cælis. Amen.

XXVIII. Sæpedictus igitur Aldricus Cenomanicæ matris Ecclesiæ Episcopus quoddam monasterium monachorum in condita Duciacinse, in loco qui dicitur Talipiacus, super fluviolum Rhodani construxit prout meliùs tunc temporis ratio permisit. In ipso enim monasterio Talipiaco Ecclesiam in honore sancti Petri unà cum clauastro monachorum & molendinis & ceteris officinis quæ ad curam & regulam monachorum pertinent prout meliùs potuit prædictus Pontifex construere & ornare nobiliterque & sapienter componere studuit. In præfato enim monasterio Talipiaco monachos de monasterio suo quod Anisola nominatur, in quo sanctus Carilephus corpore requiescit, misit, ut in eo regulariter viverent, & multos ad Dominum attraherent, suasque atque multorum aliorum animas inibi Domino multipliciter lucrarent, & pro Domino

Hludovico Imperatore seu pro filio ejus Karolo atque pro præfixo Aldrico Episcopo sive pro omnibus sibi commissis & universis sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus die noctuque fideliter exorantes rogarent ut nobis omnibus suam semper tribuat facere voluntatem vitamque concedat degere felicem, & insuper requiem tribuat sempiternam. Amen. In memorato ergo monasterio Talipiaco Præpositum suum nomine Jacob Archipresbyterum Abbatem constituit, qui monachorum curam ibi gereret, eosque monachos juxta regulam sancti Benedicti regulariter regeret, suamque atque aliorum animas inibi salvaret, atque ad supernam patriam, id est, cæleste regnum Domino adjuvante deduceret, ut cælestibus in sedibus unâ cum sanctis & electis Dei perpetua-liter vivere & cum eis regnare & gloriari præstante Domino nostro Iesu Christo mereantur. Amen. Has ergo villulas & res jamdictus Aldricus Episcopus præfixo monasteriolo & monachis inibi Domino degentibus per suum privilegium confirmavit unâ cum licentia Domni Hludovici piissimi Imperatoris & unâ cum consensu Vrsmari sui Metropolitanæ & ceterorum suorum comprovincialium sanctorum Episcoporum, assensum etiam præbente universo ordine & clero sibi commissis sive cuncto catu Cenomanicæ in parrochia militantium sacerdotum ac levitarum atque reliquorum sacrorum ordinum ministrorum.

XXIX. Commemoratus namque Aldricus Cenomanicæ matris Ecclesiæ Episcopus divino honore fervens pariter & amore, monasterium sancti Vincentii juxta Cenomanicam urbem situm quasi à novo reædificavit & renovare studuit, ipsamque Ecclesiam sancti Vincentii teguminibus & aliis ædificiis ornare interiùs exteriùsque non distulit, & juxta eum in aquilonari parte claustrum monachorum unâ cum aliis ædificiis quæ ad curam & regu-

lam eorum pertinere videntur, prout meliùs potuit, construere & ornare nobiliterque & sapienter atque decenter componere studuit. In præfato quippe monasterio præfixi sancti Vincentii, quod penè dirutum & quasi annullatum invenit, jam magna ex parte reædificato posuit monachos, ut regulariter in eo viverent, & multos ad Domini Salvatoris servitium & ad decorem sanctæ Dei Ecclesiæ attraherent, & ad lucrum animarum & corporum sive ad salvationem & exaltationem Christiani populi multos acquirerent, suasque atque aliorum innumrabilium animas multipliciter inibi sanctè & justè ac piè & regulariter viventes Domino lucrarent, & pro Domno Hludovico Imperatore sive pro ejus conjugè Iudith Imperatrice atque pro nobilissima prole eorum Karolo glorioso Rege, quorum licentia & auxilio fultus hæc agere cœpit, & pro omnibus sibi commissis gregibus & populis fideliter & incessabiliter die noctuque implorarent, seu pro omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ filiis incessanter orarent ut Dominus salvator noster, qui nos proprio sanguine redemit, die noctuque in suo servitio & ad suam peragendam voluntatem ubique custodiat, semperque felicem vitam ducere concedat, & ad societatem sanctorum intercedentibus fervorum & sanctorum Dei meritis perducere dignetur.

XXX. COMMEMORATIO

de mansionibus & novalibus quæ præfatus Aldricus Cenomanicæ urbis Episcopus ad utilitatem sanctæ Dei Ecclesiæ suorumque servorum & sustentationem pauperum sive indigentium atque supplementum sibi famulantium, & ad alenda sive nutrienda pecora, construere & extirpare studuit.

IVXta monasterium sancti Salvatoris unam sibi ad inhabitandum fecit mansionem, & in monte Sedoneris octo fecit mansionilia, & in rebus de villa Vodebistria in Caterniaco tria, in Ruiniaco tria, super fluviolum Miliciæ tria, inter Agniacum & silva Briscia tria, in Drumniaco duo, in Mantula de ratione sanctæ Mariæ duo, in Mantula sancti Albini & fratrum unum, in Novavilla duo, in Rino petroso unum, in Colonica secus urbem, in loco qui dicitur Vivariis, unum, in Puscit duo, in illa rua ultra fluvium Sarthæ duo, in illa rua sancti Vincentii unum, in Laudemauro unum, in Bellasilva tria, in silva Laudesinde duo, in villa Tricionis quinque, super fluvium Liti juxta Culturas duo, in monte ipsius villæ, ubi vinea antiqua fuit, unum, in silva Vuastina septem, in Mouciaco tria, in Canon duo, in Noiolio unum, hoc est, in Vuastina, in Vvindoninse pago unum, in villa Cipetra super fluvium Sarthæ unum, in Parciaco unum, in Casiliaco duo, in Aciaco unum, in Rupiaco tria, in Asinariis villa fratrum duo, in Colonica duo, inventus vicum unum, in Celsiaco duo, in Stauriaco in pago Baiocassino duo, in silva Blanau in pago Oxominse duo, in Spelteriis villa fratrum duo, in Co-

lonica duo, in vetus vicum unum, in Durno unum, in Canania tria, & in Culcanna sive ad sanctum Iulianum duo, juxta monasterium sancti Carilephi super illud magnum vivarium unum, ad monasterium aliud, ad Belmont tertium, juxta Maceriolas quatuor, juxta illam silvam quam Godefredus fecit quinque, in Panitariis sex & septem, in campo Caballorum octo & novem, in Mont Camp decem, in Bovonis villare unum, in villam novam duo, in Vvarinnas duo, ad Ruciacum unum, in luco Aldrici unum, in Cipetum super fluvium Lizi in Belsa unum, in Pertica ad illam cellam unum, in Runciviacum unum, in Stiviale unum, ad mansiones juxta furcam Burgast unum, in Fraxinido in Belsa in Vuodebris unum, juxta Vuodebris in loco qui dicitur ad sanctum Paternum unum, in Flaciaco unum, in Ruciaco super Sartham unum, ad Curtunvelt unum, in Brimo unum, in villa Maurane unum, in Breniaco in Brullondinse unum, in Brinnaico in Exominse quatuor, ad Cervias unum, ad Curt Cardrici unum, ad Piscofam unum, ad Gaure unum, in Sarcinaco super fluvium Meduanam unum, in Cambion unum, in Bolsingas unum, in Autlingua Saxonie unum, in Alona unum, juxta campum Sigelaici unum, in Briscola unum, in Molindareslingres unum, in Montmercantin unum, in finibus Culturensibus juxta Truecto sursum in illo monte è contra Montcuc unum, in silva Carnida quinque, in Novavilla in Audecavo unum, in campo Seudom una cum sua Ecclesia unum, in cultura quæ Monasteriolus vocatur unum, in illo monte ad Archas unum, juxta Sabonarias unum, juxta Proliacum latronum unum, in Contiliaco unum, in Contidla unum, ad villam Hulduminum, ad Fraxino in finibus Balian unum.

Sunt in summa centum quinquaginta duo man-

tionilia à novo fundata & reàdificata non minima.

XXXI. Placuit quoque in hoc opusculo inferere exemplaria privilegiorum præfixi Episcopi & præceptorum ab Imperatoribus & Regibus supra ipsa privilegia firmatis studio à præscripto Domino Aldrico Episcopo impetrata, ne aliqua machinatione præfata privilegia quassarentur Imperatorum & Regum auctoritatibus confirmata, quæ suis monachis & Canonicis de quibusdam rebus & villulis fecit, ut eorum stipendia pleniter haberent, & absque indigentia Domino fervirent, & mater Ecclesia suum privilegium pleniter retineret, sicut in subsequen- tibus hæc scire & investigare volentibus inveniri poterit.

*EXEMPLAR PRIVILEGII
quod fecit memoratus Pontifex fratribus suis
de quinque festivitibus anni & de villa
Buxariis.*

IN nomine sancti Salvatoris & veneratione sanctæ Dei genitricis Mariæ sanctorumque martyrum Stephani, Gervasii & Prothasii, quorum Ecclesiæ titularius, licet indignè, esse videor, ego Aldricus Cenomanicæ urbis indignus & peccator Episcopus primo anno ordinationis meæ oppidò mœstus de conversatione fratrum & Canonicorum nostrorum, quadam nocte in ratione positus, ut credo divinitus inspiratus, cœpi cogitare ut rationabiliùs & canonicè viverent, atque quod multo seu, ut fertur, nullo transacto tempore habuere claustrum haberent, in quo canonicè & regulariter conversarentur, & religiosè ac canonialiter Domino devotè famulantes præsentibus scilicet atque futuris temporibus

inhabitarent. Memorato ergo in tempore per consensum Landramni venerabilis nostri Archiepiscopi, seu & per exorationem comprovincialium nostrorum omnium Episcoporum, dedi prædictis Canonicis nostris domum in dextera & australi parte constructam nostræ sedis & matris Ecclesiæ, quæ est consecrata in honore sancti Salvatoris & in nomine ac veneratione prædictorum sanctorum, id est, sanctæ Dei genitricis Mariæ, sanctorum martyrum Gervasii & Prothasii sive sancti Stephani, simulque in veneratione & nomine omnium sanctorum; quæ etiam in domo ego & antecessores mei dudum inhabitare solebamus. Prædictam ergo domum nostram atque præfatum locum cum omnibus ædificiis superpositis & ædificatis dedi Canonicis nostris secundum ordinem canonicum ad inhabitandum. Ipsum quoque locum demum in modum claustrum iuxta virium mearum imbecillitatem restaurare curavi, & ibidem secundum canonicam institutionem ac sanctorum patrum ordinem canonicaliter Deo & prædictæ Ecclesiæ seruietes pariter institui degere vitam & ad canonicas pari modo cunctos devotissime concurrere horas, ac tempore refectionis, ut sanctus canonicus ordo docet, ad eorum refectionem nostri operis studio noviter ædificatum ad reficiendum occurrant, & omnia quæ ad corporis sustentationem pertinent, secundum ordinem canonicum pleniter percipiant. Hæc ergo ita peracta, accessi humiliter ad clementiam Domini & senioris nostri Hludovici piissimi Imperatoris, petens ab eo ut pro sua largissima elemosyna aliquid de rebus nostræ sedis ac matris Ecclesiæ quas Vassi dominici per ejus beneficium tenebant mihi reddidisset. Quam petitionem Domino annuente non renuit, sed sicut deprecatus sum adimplevit, & per præceptum suum, suo quippe anulo sigillatum, confirmavit. Hæc autem

autem taliter peracta & à sua clementia impetrata, petii ut mihi licentiam daret ut aliquid de ipsis rebus ad necessaria fratrum & Canonorum nostrorum quas mihi reddidit tribuerem. Quod ita & fecit. Tunc ergo gratulanti animo in eleemosyna & memoria jamdicti Domini mei Hludovici piissimi Augusti dedi sana mente & prompto animo præfixis fratribus & Canonicis nostris, unà cum consensu præfati Domni Landramni Turonensis Ecclesiæ Archiepiscopi & aliorum omnium scilicet comprovincialium coepiscoporum nostrorum, ad supplementum memoratorum fratrum nostrorum atque Canonorum nostrorum, in pago Cenomanico infra quintam præfixæ civitatis villam unam nomine Buxarias cum omnibus ad se pertinentibus, & silvam aliquam quæ Follicionis vocatur cum omni integritate, atque futuris temporibus ad eorum supplementum augendum per hoc testamentum confirmavi. Ita sanè hoc feci ut per singulos annos habeant memorati fratres de præfata villa in festivitate dedicationis occidentalis partis matris & senioris Ecclesiæ, quæ est XI. Kal. Iuliarum die, in qua etiam parte occidentali est in superscripto die sacrum altare in honore sancti Iohannis, & alia duo in honore aliorum sanctorum quorum nomina super ipsa altaria sunt conscripta, & quartum altare desuper in solario constructum in honore omnium sanctorum dinoscitur in jam dicto die à nobis esse sacrum. In memorato itaque XI. Kal. Iuliarum die, in veneratione jam dictæ dedicationis & solemnitatis, de prædicta villa Buxarias statuentes per hoc testamentum censemus, & censentes consultu & exhortatione multorum Episcoporum ac sacerdotum devotissimè statuimus ut accipiant superscripti Canonici & fratres nostri de frumento optimo modios sex, & de vino optimo modios quatuor, & insuper

potione quæ vulgò alixona dicitur modium unum,
 & arietes optimos quatuor, & porcos optimos duos.
 Et in dedicatione Ecclesiæ sancti Stephani quæ est
 infra claustrum constructa, cujus festiuitas dedica-
 tionis est V. Idus Novembris, similiter habeant
 fratres de frumento optimo modios sex, & de vino
 optimo modios quatuor, & insuper de potione quæ
 dicitur silvia modium unum, & friscingas porcinas
 perbonas duas, & arietes quatuor. In anniversario
 etiam ordinationis nostræ, quæ celebratur XII. Kal.
 Ianuarias, quæ tamen anticipatur una die propter
 dedicationem matris & senioris nostræ sedis Ec-
 clesiæ, quæ est XI. Kal. Ianuarias, habeant prædi-
 cti fratres ad eorum refectorem de frumento op-
 timo modios sex, & de vino optimo modios qua-
 tuor, & insuper potionem de finiculo modium unum,
 & ad pisces emendos de argento solidos quinque,
 de caseo autem modium unum, & de legumine op-
 timo similiter modium unum. In dedicatione verò
 absidæ matris & senioris nostræ urbis Ecclesiæ &
 reconciliatione ipsius Ecclesiæ quam noviter ædifi-
 cavi atque reædificare studui, quam & in honore
 sancti Salvatoris & in nomine sanctæ Dei genitri-
 cis Mariæ sanctorumque martyrum Stephani, Ger-
 vasi, & Prothasi, simulque in honore & vene-
 ratione omnium sanctorum XI. Kal. Ianuariarum
 die cum aliis Episcopis & sacerdotibus multis so-
 lemniter dedicavi, & multorum sanctorum reliquias
 in ea propriis manibus collocavi, sive de corpore
 proprio sanctorum martyrum Gervasi & Prothasi
 in confessione senioris altaris reliquias dedicando,
 decenter composui. In ipsa ergo festiuitate habeant
 iamdicti fratres de frumento optimo modios sex, de vi-
 no autem optimo modios quatuor, insuper & de costo
 optimo modium unum, & ad pisces emendos solidos
 quinque, de caseo verò modium unum, & de legu-

mine similiter modium unum. Hæc autem omnia de præfata villa Buxarias memoratis fratribus, veluti præfixum est, devotissimè ministrentur. Ea scilicet ratione hæc illis dare censuimus ut prædictas quinque festivitates sæpèdicti fratres solemniter & devotissimè celebrent adjunctos sibi monasteriales omnes, sive suburbanos sacerdotes & reliquos Clericos, qui in supradictas festivitatum vigilias devotissimè veniant, & tunc mane prima revestiti in Ecclesia cujus festivitas celebratur devotissimè adesse procurent, ministrante autem eis custode ipsius Ecclesiæ oblatas & vinum sufficienter inibi per singula altaria pro me peccatore, dum advixero, unusquisque sacerdos Missam decanter unam & ampliùs, si libuerit & caritas ministraverit, & unusquisque Clericus psalmos quinquaginta & ampliùs quantum dilectio & amor Dei instigaverit. Ipsos autem psalmos tam ipsi Canonici quàm & suburbani vel monasteriales Clerici alterius chori in præfata Ecclesia vicissim decantare studeant. Post obitum verò meum, quando Deus voluerit, in prædictis festivitatibus futuris temporibus similiter pro defuncto faciant tam in Missis quàm & psalmodiis humiliter precamur. Hæc ergo omnia diligenter peracta, hora tertia in publicum introëant officium, ipsius diei festivam peragentes solemnitatem. Peractò autem solemniter prædictæ festivitatis officio, tunc in refectorio unà cum prædictis monasterialibus & suburbanis sacerdotibus ac Clericis religiosè lectionem continuò audientes & intendentes religiosissimè & cum silentio reficiant. Hoc ergo summoperè suppliciter obsecro sanctos successores meos & præpositos ac magistros seu ministros Canonicorum prædictorum, sive ipsos Canonicos præsentés scilicet & futuros, ut prædictos suburbanos seu monasteriales sacerdotes & Clericos qui ad prædictam festivi-

tatem venerint , & suprascriptas orationes pro me
miserrimo peccatore fecerint , à memorata refectio-
ne & ab eorum refectorio à se non excludant ; sed
si aliqua necessitate factum fuerit , tunc statuentes
imploramus ut unus Canonicorum bene fidelis de
prædictis stipendiis quæ de memorata villa Buxa-
rias tribuuntur accipiat unum modium panis & al-
terum vini , insuper & de jam dicta portione sextaria
quatuor , & unam friscingam qualem meliorem in-
venierit , & ex his , illis præparet infra præfixum clau-
strum in optimo loco devotè & religiosè refectio-
nem plenam , sed magis opto & supplex deprecor ut
cum sæpèdictis Canonicis nostris in refectorio cum
illis religiosissimè reficiant , solemniter quoque præ-
dictas dies ducentes , & de tantis festivitibus læ-
tantes , Deumque in omnibus laudantes ac depre-
cantes ut tranquillam hanc degere valeant vitam ,
& præmia æternæ vitæ percipere mereantur. Insu-
per de prædictis stipendiis deprecans sanctos suc-
cessores meos atque ministros præfatæ matris Eccle-
siæ contestor , atque contestans humiliter deprecor ,
ut unum modium de præfixo pane per singulas jam
dictas festivitates & alium de prædicto vino , & de
præfatis friscingis unam quadraginta pauperibus in
singulis memoratis festivitibus tribuant , & in op-
timo loco ex his eis refectionem præparent : qui
inde refectionem habentes Dominum salvatorem
mundi collaudent , & pro me miserrimo peccatore
vivo atque defuncto orare studeant , qualiter cum
sanctis & electis Dei æternaliter lætari valeam , &
vita frui perpetua merear. Amen. Quicquid autem
in jamdicta villa amplius elaboratum & acquisitum
quàm superius in prædictis festivitibus ministran-
dum insertum est de qualicunque justo ingenio vel
arte , hoc ipsum veniat ad communem utilitatem
prædictorum fratrum & ad eorum refectorum aug-

mentum proficiat, & nihil eis de sumptibus præfata
villæ à quoquam subtractum vel minoratum fiat,
ut magis ac magis Domini omnipotentis servitium
adimplere valeant, & pro perpetuitate imperii &
Domini & senioris nostri Hludovici præscripti piis-
simique Imperatoris & sospitate conjugis & prolis
ejus atque invictissima sui exercitus victoria exora-
re humiliter delectetur, & quasi ad vestigia pedum
eorum provolutus deprecor universis in hac sede
succedentes ut hanc firmitatem quam pro amore
Domini Salvatoris & veneratione sanctæ Dei ge-
nitricis Mariæ sanctorumque martyrum Stephani,
Gervasii, & Prothasii, atque omnium in veneratione
sanctorum, & elemosyna sæpedicti Domini Hludo-
vici Imperatoris, ac per ejus licentiam pro ponde-
re peccaminum meorum fieri decertavi, in perpe-
tuum conservent esse mansuram. Quam devotionem
si quispiam violare præsumpserit, ante tribunal Chri-
sti, pro cuius amore hoc factum esse dinoscitur,
tremebundam in iudicium deducat rationem. Ego
Aldricus Cenomanicæ urbis indignus & peccator
Episcopus hoc testamentum à me factum subscripsi.
Vrsmarus indignus Turonicæ urbis Archiepiscopus
huic testamento annuens subscripsi. Dodo humilis
Audecavensium antistes huic testamenti decreto as-
sensum præbui & subscripsi. Ionas indignus Episco-
pus huic testamento annuens subscripsi. Ego Autca-
rius Magonticæ urbis Archiepiscopus subscripsi,
Ebroinus indignus Episcopus huic testamento an-
nuens subscripsi. Guntardus indignus Episcopus huic
testamento annuens subscripsi. Ego Erchinradus Pa-
risiacæ urbis Episcopus hoc testamentum deprecante
Aldrico Episcopo subscripsi. Vvarnarius indignus
Episcopus huic testamento subscripsi. Ego Echardus
Episcopus hoc testamentum deprecante Aldrico Epif-
copo subscripsi. Theodericus Cameracensis urbis

Episcopus hoc testamentum subscripsi. David Chorepiscopus subscripsi. Ansteus Decanus subscripsi. Godenus Archipresbyter subscripsi. Ricardus Presbyter subscripsi. De divinis Archipresbyter subscripsi. Eruardus, licet indignus, Presbyter subscripsi. Geraldus subscripsi. Gansuinus Presbyter subscripsi. Alcaricus Presbyter subscripsi. Alexander Presbyter subscripsi. Gerihanus Presbyter subscripsi. Vvneboldus Presbyter subscripsi. Flodoinus Presbyter subscripsi. Flodebertus Presbyter subscripsi. Anifachus Diaconus subscripsi. Rodricus Diaconus subscripsi. Regnogardus modicus subscripsi. Vivaldus Subdiaconus subscripsi. Data Kalend. April. in die sancto Paschæ anno incarnationis dominicæ DCCCXXXVII. Indictione verò xv. anno quoque xxiii. imperii Domni nostri Hludovici gloriosissimi Imperatoris, & anno ordinationis nostræ quinto. Actum ergo Cenomanica in urbe publica in Dei nomine feliciter. Amen.

XXXIII. *EXEMPLAR PRÆCEPTI
Domni Hludovici Imperatoris super præscripto privilegio de villa Buxarias.*

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Ego Hludovicus divina repropitiante clementia Imperator Augustus. Omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris fidelibus præsentibus & futuris notum sit quia vir venerabilis Aldricus Cenomanicæ urbis Episcopus nostræ suggessit mansuetudini eò quod primordiis ordinationis suæ confusum Canonicorum matris Ecclesiæ sibi commissorum ordinem statumque invenerit, & claustrum qui canonicè vivere debent eatenus nullum habuerant, sed ipse divini cultus amore fervens, ex domibus quas

Episcopi antecessores sui propriis usibus habere so-
lerent, memoratorum Canonorum habitaculis ac
variis usibus attribuerit, illicque constructis & se-
cundum opportunitatem cuiusque usibus ædifica-
tis ac decoratis, eos secundum auctoritatem cano-
nicam fecerit habitare. Retulit etiam serenitati no-
stræ eò quod jam dictæ matris Ecclesiæ quibusdam
additis oratoriis aliisque forinsecus Ecclesiis, solem-
niter religiosèque eorum devotionem adimplere cu-
raverit, easdem dedicationum festivitates propriis
temporibus solemniter memorati Canonici, conve-
nientibus tam sacerdotibus quam religiosis laicis
reliquoque populo solemniter celebrare valerent,
eisdem Canonici quandam ejusdem villam Buxarias
vocabulo per testamenti conscriptionem propria ce-
terorumque Episcoporum venerabilium manibus
roboratam propriè delegaverit, quatenus in sæpe-
dictis dedicationum festivitibus, præfixis etiam
quibusdam conditionibus dignam ac necessariam re-
fectionem habere valerent. Quæ sua institutio ut
perennibus temporibus inviolabilis persistere possit,
nostræ supplicavit celsitudini ut super idem devo-
tissimè religiosè institutam nostram firmitatis gra-
tia auctoritatem percipere mereretur, per quam fu-
turis temporibus inconvulè atque inviolabiliter
permaneret. Cujus supplicationibus annuentes, per
hoc nostræ auctoritatis scriptum statuentes decer-
nimus ut quod studio divini honoris & cultus re-
ligiosè patrasse atque instituisse dinoscitur, & jam
dicta inscriptionis suæ serie conscribi ac roborare
non distulit, cunctis temporibus maneat inconvul-
sum, nec quispiam successorum suorum de condi-
tionibus in ea comprehensis quicquam audeat im-
mutare aut memoratam villam à jure eorundem
Canonorum abstrahere, sed quicquid de ea secun-
dum institutionem ejus, ut dictum est, ordinare at-

que disponere voluerint sapredicti Canonici, liberam in omnibus habeant potestatem; quatenus pro nobis, conjuge, proleque nostra, ac stabilitate totius imperii à Deo nobis concessi Domini misericordiam jugiter valeant exorare. Et ut hæc nostræ confirmationis auctoritas nostris successorumque nostrorum temporibus inuolabilem & inconvulsam obtineat firmitatem, de anulo nostro subter eam iussimus sigillari.

Hirminmarus Notarius ad vicem Hugonis recognovi & subscripsi.

Datum XIV. Kalendas Iul. anno Christo propitio *xxiii.* imperii Domini nostri Hludovici piissimi Augusti, Indictione *xv.*

Actum Theodonis villa palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

XXXIV. SEQUITVR EXEMPLAR
privilegii quod fecit pre nominatus Aldricus
Episcopus Ecclesie sancti Salvatoris super flu-
vium Sarthæ & monachis ibi Domino fa-
mulantibus.

IN nomine sanctæ trinitatis & unicæ divinitatis. Ego Aldricus Cenomanicæ urbis indignus & peccator Episcopus, illustratione divinæ pietatis provocatus, unà cum consensu & licentia Domini Hludovici piissimi Imperatoris seu omnium sanctorum comprovincialium Episcoporum atque aliarum multarum provinciarum nobilium ac sapientium Pontificum, sive cum omni nostræ curæ commissæ Deo devotæ congregationi matrique & nostræ sedis Ecclesie famulanti, pertractans ego casum fragilitatis humanæ, pavescensque ultimum vocationis diem, ne multa mole peccami-

num oneratus, sine fructu aliquo, quod absit, boni operis repertus inveniar, confortatusque aliquo prædicatoris præcipui, Pauli scilicet Apostoli, ubi ait, *Si cujus opus manserit, mercedem accipiant*, idcirco, ut dictum est, cum consensu & licentia superscripti Principis atque prædictorum sanctorum Præfulum sive præfixorum servorum Dei promptissimo animo, divina inspirante clementia, nostræ devotionis decrevit compunctio ut ad augendum cultum divinum sive matris & nostræ sedis Ecclesiæ atque parochiæ nobis commissæ, ac cumulandum honorem atque lucrum multarum animarum, ut monasteriolum aliquod in nostra parochia nostro labore ad perpetuam omnipotentis Dei laudem fundare & construere deberemus, quod ita annuente Domino & facere studuimus, in quo & Ecclesiam prout valuimus ad invocandum perpetualiter nomen Dei æterni in honore Domini Salvatoris & sanctæ ejusdem Dei genitricis Mariæ sive sanctorum martyrum Gervasii & Prothasii atque sancti Stephani, necnon & in honore & memoria simul omnium sanctorum construere & solemniter XVI. Kal. Octob. die cum aliis Episcopis & sacerdotibus sive reliquis sanctæ Dei Ecclesiæ ministris decenter & rationabiliter canonicèque atque insigniter Domino auxiliante curavimus consecrare, in qua & quindecim altaria erigere & in honoribus & memoriis eorum sanctorum quorum nomina super ea inserta esse præsentis temporis momento videntur, eorumque atque aliorum multorum sanctorum patrocina & reliquias meis propriis manibus collocavi, solemniterque ea & decenter adjunctis nobis præfatis sanctissimis sociis ordinabiliter sanctificantes consecrare Domino miserante meruimus, quorum intercessionibus nos adjuvari misericorditer confidimus eorumque perpetuis tueri

præfidiis largiente Domino humiliter petimus. In memorato itaque Kalendarum die & in dedicatione præfatæ Ecclesiæ cum licentia & exhortatione jam dicti Principis sive præscriptorum sanctorum patrum, videlicet Episcoporum ac nobilium & sanctè viventium sacerdotum, per librum quatuor evangeliorum nobiliter ornatum & auro ex parte conscriptum, seu per calicem aureum unum cum patena sua desuper Episcopis & Sacerdotibus manuum eorum imponentibus, multis scilicet nobilibus coram astantibus & videntibus, tradidimus simulque delegavimus unà cum jam dicto evangelio & memorato aureo calice de nostræ sanctæ sedis Ecclesiæ rebus ad supradictum sanctum locum, qui vocatur monasterium sancti Salvatoris, olim verò Brogillus à priscis vocabatur, & ad opus monachorum inibi regulariter viventium & Domino famulantium, donatumque in perpetuum ibidem ob mercedem & stabilitatem prædicti Domni nostri Hludovici piissimi Imperatoris, cujus largitione & præfatum locum acquirere meruimus, sive futurorum Dominorum, Regum videlicet Francorum, seu & nimis pro pondere peccatorum nostrorum donamus & per hoc testamentum confirmamus, confirmatumque futuris temporibus esse volumus, tam opportunitatem quàm & pro stipendio fratrum ibidem Domino servientium, necnon & consolationem peregrinorum, atque hospitum advenientium receptionem. Primò verò omnium delegavimus ibidem villam Salvarias cum manentibus xxx. & illas culturas duas juxta illud monasteriolum sitas, seu illam silvam quæ intra fluvium Sarthæ & inter prædictas culturas & præfatum monasteriolum consistit, atque illam vineam dominicam quæ inter Salvarias & jam dictum monasteriolum conjacet, & illa molina duo juxta illud monasteriolum supra fluvium Sarthæ sita, necnon

& illud pratum ex alia parte præfati monasterioli-
fitum unâ cum silva, sicut termini prædictorum mo-
nachorum dividunt. Delegavimus etiam ibidem vil-
lam nostræ sedis Ecclesiæ Apiacum cum omni in-
tegritate, in qua sanctus Vlfacius pretiosus Christi
confessor corpore requiescit; simulque tradidimus
ibi medietatem de villa Canon; parique modo con-
firmamus ibidem villam Luciacum cum omni inte-
gritate; simulque inibi dedimus & medietatem de
villa quæ Beruas vocatur de ratione sanctæ Mariæ,
quam redditione Domni nostri Hludovici excellen-
tissimi Imperatoris adquisivimus; & illam precariam
quam Friderardus per precariam de rebus sanctæ
Mariæ & sancti Gervasii tenet, tradimus totam si-
militerque donamus; & in villa quæ vocatur villa
sancti Autleni manentes tres cum vineis tribus &
campis aliis, & quantum pars sanctæ Mariæ ibi ha-
betur. Videlicet & illas res quas Saleardus in die
dedicationis ipsius Ecclesiæ eidem sancto loco &
nobis sive ipsis monachis legaliter tradidit inibi,
per hoc testamentum confirmamus. Hæc autem om-
nia in pago Cenomanico sunt sita. Supradictas igitur
villas omnes & res cunctas superius nominatas
& ad prædictas villas jure pertinentes unâ cum ce-
teris domibus, ædificiis, mancipiis, vineis, silvis,
campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursi-
bus, farinariis, mobilibus & immobilibus, omnia
& ex omnibus ad præfatum sanctum locum pro-
lucranda sancta mercede & augmento nostræ san-
ctæ sedis Ecclesiæ atque nostræ congregationis or-
natu donamus, tradimus, simulque delegavimus,
& omnia quæ eidem sacrosancto loco & fratribus
& monachis inibi Domino famulantibus & regula-
riter viventibus divina pietas deinceps augeri vo-
luerit & à bonis hominibus ibidem condonatum
atque traditum fuerit, ita ut ab hac die ibidem per-

perualiter Domino auxiliante in augmentis proficiant. Vnde constitui ob hoc piæ devotionis amore veniente jandiætæ sancti Salvatoris Ecclesiæ consecrationis festivitate omni anno fratribus matri & nostræ sedis Ecclesiæ famulantibus consolationem ministrandam ab Abbate & monachis in præfato monasterio Domino famulantibus, id est, de pane optimo modios sex, & friscingas porcinas tres, herbicinas verò similiter tres, & de vino optimo modios quatuor, & de potione optima quinque. Ea verò ratione hæc illis dare censuimus ut supradictæ matris Ecclesiæ jam præfati Canonici pleniter ad memoratam dedicationis Ecclesiæ cum silentio & ceteris divinis ornamentis veniant festivitatem cum ceteris suburbanis sacerdotibus & reliquis Clericis, & tunc mane prima inibi pro me peccatore, dum advixero, unusquisque sacerdos cantet unam Missam & ampliùs, si libuerit & caritas ministraverit, & unusquisque Clericus psalmos quinquaginta & ampliùs, quantum dilectio & amor Dei instigaverit. Post obitum verò meum, in prædicta die similiter pro defuncto faciant. Hæc ergo omnia diligenter peracta, hora tertia in publicum introëant officium & unà cum monachis ibidem Domino famulantibus solemniter ipsius diei festivam peragant solemnitatem; & tunc utrum elegerint faciant, aut inibi cum ipsis monachis pariter reficiant, aut si ibi non refecerint, tunc accepta stipendia in refectorio infra domum & claustrum Canonorum unà cum prædictis suburbanis Clericis & sacerdotibus reficiant. Hoc sanè humiliter obsecro sanctos successores meos atque Abbates vel monachos præfati monasterii & præpositos ac magistros seu ministros Canonorum nostrorum sive ipsos Canonicos præsentis scilicet atque futuros & prædictos suburbanos seu monasteriales sacerdotes & Clericos qui ad prædictam

festivitatem venerint, & supra scriptas orationes pro me miserrimo peccatore fecerint, à memorata refectio-
ne vel ab eorum refectorio à se non excludant; sed si aliqua necessitate factum fuerit, tunc statuen-
tes imploramus ut unus Canonicorum bene fidelis de prædictis stipendiis quæ jam dicti monachi tri-
buerint accipiat unum modium panis & alterum vini, insuper ex portione sextaria quatuor, & unam friscingam qualem meliorem invenerit, & ex his illis præparet devotè & religiosè refectionem. Sed magis opto & supplex deprecor ut cum sæpèdictis Canonicis nostris in refectorio cum illis religiosissimè reficiant, solemniter quoque illum diem ducentes, & de tanta festivitate lætantes, Dominumque in omnibus laudantes ac deprecantes ut tranquillam vitam hanc degere valeant & præmia æternæ vitæ percipere mereantur. Insuper de prædictis stipendiis deprecans sanctos successores meos contestor & contestans humiliter deprecor atque ministros ejusdem Ecclesiæ ut unum modium de præfixo pane & alterum de jam dicto vino & de præfatis friscingis unam quadraginta pauperibus in memorata festivitate tribuant, qui inde refectionem habentes Dominum Salvatorem mundi collaudent & pro me miserrimo peccatore orare studeant, qualiter cum sanctis & electis Dei lætari æternaliter mereamur. Amen. Porro quòd multas episcopales sedes & matres Ecclesias diversa monasteria sub se habere videmus constructa, quæso ne quidam superflue hoc me fecisse asserant, præsertim cum magis pro honore Ecclesiæ nobis commissæ & pro lucro animarum quàm pro facinore humano hoc me fecisse profiteor. Nec mirum si præfatum locum de rebus nostræ sedis Ecclesiæ ditaverim, cum multos sanctos Episcopos jam talia fecisse & legimus & cognovimus. Idcirco precor cunctos fideles sanctæ Dei

Ecclesiæ ut non hoc me superfluè fecisse putent, sed magis pro me peccatore orare non dedignentur; ut si quam pro hoc mercedem adipisci meruero, ejusdem fieri mereantur participes. Denique humiliter precor Dominum nostrum Iesum Christum, beatum successorem meum mox futurum, & post eum in sede nobis commissa succedentes cunctos Episcopos, atque quasi ad pedes eorum provolutus suppliciter flagito, omnesque Principes ac nobiles & ignobiles, cunctosque Christianos obsecro ut parvula à nobis facta ad divinam omnipotentis Dei laudem & incrementum prædicti monasterioli sancti Salvatoris conservent, & in eorum elemosyna sive ob prædicti Domini Salvatoris amorem, in cuius honore jam dictum monasteriolum ædificatum & dedicatum esse dinoscitur, augere inibi plura dignentur, & de eis quæ fecimus atque delegavimus inibi imminuere aut subtrahere non præsumant; quatenus & bona illorum facta in præsentem & in futuro, sicuti & nostra fecerint, Deo auspice conserventur; quatenus si aliquam mercedem pro pio præfixo facto Domino annuente habere meruerimus, ipsius mercedis auxiliante ipso Domino Salvatore nostro, pro cuius & amore hoc fecimus, effici mereantur consortes. Precor etiam cunctos sacerdotes ac Dei servos sive monachos omnes ut prædictas orationes in præfata die pro me peccatore piè & studiosissimè adimplere procurent, qualiter absolutionem omnium peccatorum meorum eorum precibus adipisci valeam, & sanctorum consortio perpetualiter Domino largiente frui mereamur. Similiter precor obnixè Abbates & monachos cunctos in præfato sancti Salvatoris monasterio degentes ut prædicta stipendia Canonicis & fratribus nostris sive suburbanis sacerdotibus & Clericis ministrare in jam dicta die non negligant; quatenus ipsis ministrantibus nobisque humili-

liter famulantibus & ceteris fratribus & Dei servis orantibus per suffragia omnium sanctorum nos & illos Iesus Christus Dominus noster in æterna lætitia unà cum sanctis suis fovere dignetur. Amen. Porro ut hoc testamentum sive privilegium à me pia voluntate factum per rationem supradictam omni tempore maneat illibatum atque firmissimum, manu propria illud pro firmitatis studio roboravimus, sive sanctos patres nostros Episcopos atque fratres nostros sacerdotes & levitas seu reliquos Clericos ceterasque personas quorum nomina subterhabentur inserta firmare humiliter postulavimus.

Ego Aldricus Cenomanicæ urbis indignus peccator Episcopus hoc testamentum à me factum subscripsi. Vrsmarus indignus Turonicæ urbis Archiepiscopus huic testamento annuens subscripsi. Dodo humilis Audecavensium antistes huic testamento decreto assensum præbens subscripsi. Vvarnarius indignus Episcopus huic testamento annuens subscripsi. Ebroinus indignus Episcopus huic testamento annuens subscripsi. Ego Autcarius Magontia urbis Archiepiscopus hoc testamentum deprecante illo Aldrico prædictæ urbis Episcopo subscripsi. Gunardus indignus Episcopus huic testamento annuens subscripsi. Ego Erchinradus Episcopus hoc testamentum deprecante Aldrico Episcopo subscripsi. Ego Hechardus Episcopus hoc testamentum deprecante Aldrico Episcopo subscripsi. Ego Theodoricus Cameracensis urbis Episcopus hoc testamentum subscripsi. David Chorepiscopus subscripsi. Austeus Decanus subscripsi. Deduius Archipresbyter subscripsi. Erualdus Presbyter indignus subscripsi. Ricardus Presbyter subscripsi. Godenus Archipresbyter subscripsi. Geraldus Presbyter subscripsi. Floduinus licet indignus Presbyter subscripsi. Gantzui-

nus Presbyter subscripsi. Afcarius Presbyter subscripsi. Flodebertus Presbyter subscripsi. Alexander Presbyter subscripsi. Ansbaldus Presbyter subscripsi. Gerbaus Presbyter subscripsi. Anisacar Diaconus subscripsi. Rodricus Diaconus subscripsi. Vinaldus Diaconus subscripsi. Reginhardus modicus subscripsi. Leodaldus Diaconus scripsit. Data Kalend. Aprilis in die sancto Paschæ anno incarnationis dominicæ DCCCXXXVI. Indictione verò xv. anno quoque XXI. imperii Domni nostri Hludovici gloriosissimi Imperatoris, & anno ordinationis nostræ quinto. Actum ergo Cenomanica in urbe publicè in Dei nomine feliciter. Amen.

XXXV. SEQUITVR EXEMPLAR

præcepti Domni Hludovici Imperatoris super memoratum privilegium sancti Salvatoris & monachorum quod eis jamdictus Aldricus Episcopus pio affectu fecit.

IN nomine Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina repropitiante clementia Imperator Augustus. Omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ ac nostris præsentibus & futuris notum sit quia vir venerabilis Aldricus Cenomanicæ urbis Episcopus, divino honore fervens pariter & amore, monasteriolum in sua parrochia novo opere suoque proprio sudore & labore in honore Dei & Salvatoris nostri ac sanctæ ejusdem genitricis Mariæ beatorumque martyrum Gervasii & Prothasii atque Stephani cunctorumque generaliter sanctorum in loco qui priùs vulgo Broialus vocabatur construere studuit, & ad optatum dignumque decorem atque perfectionem summo studio perducere procuravit, congruoque
tempore

tempore dedicavit solemniter, & de rebus jam dictæ sedis sibi divinitus commissæ sufficienter ad necessitates varias monachorum in eo Domino militantium abundè fulciendas atque supplendas ditare non distulit. Vnde & scriptum quoddam sua ceterorumque venerabilium Episcoporum reliquorumque ordinum Deo servientium necnon laicorum religiosorumque pariter ac nobilium manibus roboratum nostræ majestatis obtutibus offerens, humiliter nostræ supplicavit clementiæ ut quod ipse divino tactus amore pia religiosaque devotione superno fulvus auxilio fecerat, nostra imperiali auctoritate roborare atque in perpetuum absque cujuslibet convulsione aut tergiversatione firmissimum permanere deberet decernere studeremus, & ut monachi inibi degentes unà cum consensu suo successorumque ejus licentiam inter se eligendi haberent Abbates qui eos secundùm regulam sancti Benedicti regerent. Cujus piissimis Deo amabilibus & nobis admodum amplectendis supplicationibus aurem favoris libentissimè accommodantes, hanc nostræ auctoritatis conscriptionem ei fieri ac dari præcepimus, per quam decernimus atque sancimus ut memoratum opus religiosissimis ab eo patris studiis omni tempore firmum & stabile permaneat, quemadmodum in memorato devotionis suæ scripto, quod nobis obrulerat ad relegendum, ipse complexus est, neque de rebus quas ad idem monasteriolum contulit, à quoquam ullo unquam tempore quippiam minuatur, aut conditiones inibi studio ejus inditas qualibet occasione convellere aut ullatenus quisque negligere præsumat, sed quemadmodum ab eo piè religiosèque sancita sunt, ita per hanc nostram auctoritatem inconvulsa perenniter maneant. Quandoquidem autem divina vocatione Abbas qui præfenti tempore præfectus est, aut qui futuris tem-

poribus subrogandi sunt, ab hac luce migraverint, unà cum consensu ejusdem Aldrici Episcopi successorumque ejus, Præsulum videlicet memoratæ sedis, licentiam habeant ex seipsis eligendi Abbates, si tales inter eos reperiri poterint qui eis merito vitæ & scientiæ secundùm regulam sancti Benedicti præesse & prodesse possint. Et ut hæc nostræ confirmationis auctoritas perpetuam nostris successorumque nostrorum temporibus obtineat firmitatem, de anulo nostro subter eam jussimus sigillari.

Hincminmarus Notarius ad vicem Hugonis recognovi & subscripsi.

Data XVII. Kal. Julii anno Christo propitio
XXIII. imperii Domni nostri Hludovici piissimi
Augusti, Indictione xv.

Actum Gundulfi villa in Dei nomine feliciter.
Amen.

XXXVI. SEQUITVR DESCRIPTIO
de elemosyna præfati Aldrici præfixæ Cenomanicæ urbis Episcopi qualiter sibi credita singillatim disposuit & discretè Christi famulis ejusque famulabus per hoc scriptum dante constituit.

IN nomine sancti Salvatoris & veneratione sanctæ Dei genitricis Mariæ sanctorumque martyrum Gervasii & Prothasii atque sancti Stephani, quorum Ecclesiæ, licet indignè, titulatus esse videor, Aldricus Cenomanicæ urbis & prædictæ Ecclesiæ indignus & peccator Episcopus, omnibus in nostra diocesi & parrochia consistentibus, Episcopis, Sacerdotibus, Diaconibus, Subdiaconibus, & reliquis sanctæ Dei Ecclesiæ ministris, seu cunctis fidelibus notum esse cupio quia pertractans casum humanæ

fragilitatis, unà cum licentia Domni Hludovici piissimi Imperatoris & consensu etiam Metropolitanani Vrsmari Turonicæ urbis Archiepiscopi seu ceterorum comprovincialium Episcoporum atque multarum aliarum provinciarum sanctorum Episcoporum considerare cæpi cum Canonicis & ceteris parochianis nostris tam sacerdotibus quàm aliis divino cultui famulantibus atque nobilibus laicis tam nostris quàm & aliis liberis & bonis hominibus qualiter mea facultaticula & inibi commissa post meum obitum utiliter & rationabiliter foret in utilitatem sanctæ matris Ecclesiæ & meam elemosynam dispensata, ne fortè (quod absit) aliquis sibi ea rapere aut furari aut in suos usus converti faciat sicut in multis jam factum cognovimus, sed omnia in utilitatem sanctæ Ecclesiæ & sustentationes nobis famulantium seu supplementa nostrorum Clericorum tam monachorum quàm & Canonicorum sive adimnicula laicorum qui nostræ Ecclesiæ & nobis famulari videntur, necne in alimonias pauperum, per consilium prædicti Metropolitanani & per manus fidelium sacerdotum sive Diaconorum atque fidelium laicorum qui ad hoc peragendum à me denominati & constituti fuerint, fideliter & rationabiliter in suprâ nominatas utilitates & necessitates, sicut in subsequentiis dicemus, distribuatur, id est, quicquid tunc temporis in nostro ergastulo de pecuniis diversi generis & vestimentis inventum fuerit, tota decima pars distribuatur Ecclesiæ quam fecimus super fluvium Sarthæ in loco qui dudum Broilus Casalis nominabatur, quam & in honore Domini Salvatoris & sanctæ Dei genitricis Mariæ sive sanctorum martyrum Gervasii & Prothasii atque sancti Stephani indigni sacravimus, & monachis ibi Domino famulantibus fideliter & cum caritate tribuatur, nona verò pars Ec-

clesiæ quam fecimus inter fluvium SARTHÆ & mtrum civitatis, in qua & monachas collocavimus, & sub regula sancti Benedicti vivere decrevimus, quam & in honore prædicti Domini Salvatoris & sanctæ Mariæ ejusdem Dei & Domini genitricis sive sanctorum martyrum Gervasi & Prothasii sed & sancti Stephani, quæ matri Ecclesiæ subjecta esse videtur, indigni canonicè sacravimus, & monachis, sanctimonialibus, sive cunctæ congregationi ibidem Domino famulanti fideliter & cum caritate absque ulla dilatione aut prohibitione vel impedimento attribuat. De reliquo verò, tantum quod in ergastulo inventum fuerit, juxta decreta canonum quatuor portiones fiant tam de auro quàm & de argento, sive de ceteris metallis vel utensilibus & diversi generis vestimentis & suppellectilibus omnibus; una quæ remaneat Ecclesiæ nobis commissæ, alia verò in nostra eleemosyna detur fidelibus pauperibus, tertia autem Clericis Capellanis & vassallis nostris, quarta Presbyteris urbanis & monasterialibus sive suburbanis atque reliquis parrochianis & Diaconibus seu Subdiaconibus necnon & reliquis ministris & Clericis, ut meliùs fieri potuerit. Nam & hoc summopere videndum est, ut omnia cum caritate fiant. Similiter & de vino solummodo quod tam in civitate quàm & in ejus ruis tunc inventum fuerit faciendum est, id est, omnis decima prædicti vini detur monachis viris, & nona funditus detur monachis feminis in prædictis locis degentibus; reliquum autem in quatuor partes dividatur & ut præscriptum est partiat. Fideliterque & cum caritate per præfixas turmas, ceu de pecuniis in nostro inventis ergastulo dictum est, rationabiliter distribuatur. De vino quoque quod in civitate & ejus ruis tunc temporis fuerit inventum fiat ut dictum est. De reliquo autem vino cuncto, & de annis omnibus diversi generis,

& leguminibus sive fœnis per diversa loca & in omnibus villis nostris nobisque commissis reconditis, volumus atque præcipimus suppliciterque flagitamus ut decem partes fiant æqua lance divisas, una videlicet fideliter servetur matri Ecclesiæ & beato successori nostro quem Dominus elegerit, & alia detur vassallis & Capellanis sive servientibus qui Domino nobisque in nostra mansiuncula militare videntur, ut non ipsi quique, quod absit, in aliquo perichitentur inopia, sed habeant unde sustentari queant usquequo se cum sancto successore nostro mox futuro collocare Domino adjuvante utiliter valeant. Tertia tribuatur Canonicis & famulis sanctæ matris Ecclesiæ & nonnanis quæ in ea quotidie oblationes Domino offerunt, ut & pro me peccatore futuris temporibus Domino offerre eis delectet eorum oblationes. Quarta largiatur monachis qui sunt in monasterio sancti Carilephi & ingressivè in Savonariis atque sanctimonialibus monachis quæ sunt Intramnis monasterio. Quinta detur monachis quæ sunt in monasterio sancti Salvatoris paulò minùs miliario ab urbe distante super fluvium Sarthæ, & illis monachis quæ sunt in sancto Vincentio juxta urbem, seu sanctimonialibus monachis quæ sunt in monasterio sancti Salvatoris & sanctæ Mariæ sive sancti Gervasii inter fluvium Sarthæ & murum civitatis collocato. Sexta congregationibus quæ per cetera diversa monasteria tam in Cenomanica parochia quàm & in pago Andecavo sive Turonico atque Oxomense & per ceteros pagos Domino militantibus fideliter, in quantum posse & esse facultas tribuerit, cum omni discretione rationabiliter tribuatur. Septima Presbyteris & Diaconibus ac reliquis Clericis nostra in parochia Domino per diversas Ecclesias militantibus discretè & rationabiliter tribuetur, ut eis semper pro me miserrimo

peccatore delectet orare & sacrificia Domino assidua offerre, & flexis poplitibus precor ut eis assidue agere suadeatur. Octava, ut diximus, tam de vino quam & de annona diversi generis & legumina sive fœno rationabiliter & discretè detur funditus familiaris in nostris villis nobisque commissis commendentibus, quæ ea suis sudoribus laboraverunt, ut & eis pro me peccatore orare delectet; & hoc eis agere precor sapissime suadeatur. Nona & decima pars omnis annonæ, vini & fœni & leguminis pauperibus, viduis, & orphanis fideliter cum omni discretionem & caritate funditus tribuatur. Omnes enim precor ut pro me orare dignemini, ut remissionem cunctorum valeam percipere peccatorum, & vitam habere annuente Domino merear sempiternam. Fiat, fiat. Greges autem jumentorum unà cum eorum amissariis, & vaccarum ac boum seu porcorum, & ovium sive caprarum, qui sunt in Breim in condita Noviacense, & in Proliaco infra villam quintam, seu in Novavilla super fluvium Sarthæ, sive in Cavana, & in Cepetò supra Sartham, & in Bruonis villare in Belsa, & in altero Proliaco super fluviolum Viduam, Ecclesiæ nobis commissæ & nostro successorum cum omni integritate possidendos & utiliter lucrandos & gubernandos relinquimus. Ego autem in toto episcopio non inveni viginti jumenta. Modò Deo gratias septem ei relinquo greges unà cum eorum amissariis; neque in toto episcopio nobis commissis ex omnibus pecoribus vel pecudibus tantum inveni quantum modò Domino auxiliante in una ex supradictis villulis relinquo ex his quæ meo pretio comparavi & meo labore acquisivi. Ideo supplex flagito ne alicui durum aut contrarium sit si ea quæ meo sudore acquisivi, & meo pretio comparavi, meis benefactoribus tribuo & mihi servientibus dono, atque Domino offerendo in mea eleemesyna fide-

liter distribui præcipio, & pro redemptione multorum & innumerabilium peccatorum meorum dari Dei servis & pauperibus humiliter supplico. Illi ergo greges jumentorum unà cum eorum amissariis & vaccarum ac boum seu porcorum & ovium atque caprarum qui sunt in Alamaniscas, & illi greges jumentorum unà cum eorum amissariis & boum utriusque sexus & porcorum sive ovium atque caprarum qui sunt in Drimiaco juxta Mantulam, & in Paciaco, in villæ videlicet parte quam David modò providet, fratribus & Canonicis nostris cum omni integritate absque ulla dilatione sive diminutione fideliter & cum omni caritate dentur. Illi namque greges jumentorum unà cum eorum amissariis & boum utriusque generis, seu porcorum & ovium atque caprarum, qui sunt infra monasterium sancti Carilephi, & in villa Floriaco, & in Conflentio, & in villa Mauri & in Comnis, & in villare Martis, & in Rusciaco, & in campo Sigalaici, & in illa cella sive in Cantarnaco, atque in diversis mansionibus circa monasterium constructis, omnes integerrimè monachis qui in monasterio sancti Carilephi & in cella quæ Savonarias vocatur Domino militanti absque ulla minoratione aut tarditate dentur. Ternos autem greges jumentorum unà cum eorum amissariis ac boum & vaccarum sive caprarum & ovium qui sunt in Haliau, & quatuor porcarias quæ in eadem villa tam in manslionibus quàm & in aliis locis esse videntur, & illos greges qui sunt in Curte Quadrici, in Saxonense, omnes tam jumentorum quàm & boum & vaccarum seu porcorum & ovium atque caprarum illis monachis qui Domino in Ecclesia sancti Salvatoris supra fluvium Sarthæ, ubi ille Abbas præesse videtur, cum omni integritate & cum caritate absque ullo scrupulo aut contradictione sive dilatione si-

deliter tribuantur. Illi quoque greges jumentorum unà cum eorum amissariis & boum utriusque generis seu porcorum & ovium atque caprarum qui sunt in villa Colonica juxta urbem & in illa curte quæ dicitur Villa, quam Gundoldus modò providet, & in Carariis super fluvium Sarthæ, & in Canon, dentur monachis integerrimè qui Domino in monasterio sancti Vincentii militant. Illi ergo greges jumentorum unà cum amissariis & boum utriusque generis seu porcorum & ovium qui sunt in Gres & in Fraxinido, in Belsa, & in Semmuro, monachis in Gres Domino in Ecclesia sanctæ Mariæ & sancti Almiri militantibus funditus absque ulla tarditate aut minoratione tribuantur. Illiquoque greges unà cum eorum amissariis jumentorum & vaccarum ac boum sive ovium & porcorum atque caprarum omnes qui sunt in Aviniaco, seu in Casiliaco, & in illa parte Paciaci quam Gundoldus providet, nostris sororibus sanctimonialibus monachis quas inter murum civitatis & fluvium Sarthæ in Ecclesia Domini Salvatoris & sanctæ ejusdem Dei genitricis Mariæ semperque virginis sive sanctorum martyrum Gervasii & Prothasii atque sancti Stephani sub monastico ordine & sub regula sancti Benedicti vivere collocavimus, cum summa caritate & omnium integritate absque ulla dilatione fideliter attribuantur. Illi quoque greges jumentorum unà cum eorum amissariis & boum utriusque sexus & ovium sive porcorum atque caprarum qui sunt in Rupiaco, integerrimè fratri meo Isaac filioque ejus Rotgario absque ulla diminutione aut dilatione tribuantur. Illi autem greges jumentorum unà cum eorum amissariis & boum utriusque generis seu porcorum & ovium atque caprarum qui sunt in Contrella, & in Varenis, in Vindosnense, & in Breuviaco, in Oxomense, & in Artinis super

Liz, & in Lanciati ultra Ligerim, sive in Vodebris, vassallis qui nobis in nostra mansiuncula serviunt & Clericis qui Domino in nostra capella famulantur cum omni integritate dispositè & rationabiliter largiantur. Reliquos namque greges jumentorum & boum utriusque generis & ovium seu porcorum atque caprarum, omnes qui sunt in culturis & in silva Vvastina in diversis mansionilibus & locis tam super fluvium Liz quàm & in silva Vvastina, & in Tricione in diversis mansionilibus, & in locis diversis, & in Tauriaco, & in Bajocassino, & in Vetusvico, sive in Celsiaco, ac in Nascas, seu in Cadarus, & in Colonica ultra Medanam, & in Culcamia ultra fluvium Ligeris, & in Callemarcio, sive in monte Sodeuris, in omnibus mansionilibus in eo constructis, & in rivo petroso, & in villa nova in Belsa, & in villa Macunen, & in Biocia super fluvium Brica, & in Villena in Parisiaco, in nostra elemosyna Presbyteris & Dei servis sive pauperibus fideliter & rationabiliter cum omni timore & reverentia distribui dispositè imploramus atque rogamus, & omnia fieri cum caritate optamus. De equis namque nostris & secmariis sive mulis & asinis ac poledris, quibus adhuc fruimur, & sine quibus regale & commune servitium explere nequimus, de illis qui antea dati minimè fuerint præcipimus duos, quales meliores inventi fuerint, prædicto Domino Metropolitano nostro bene paratos & ornatos dari; & alios duos, quales post hos meliores inventi fuerint, Didoni Andecavensis urbis Episcopo bene ornatos tribui jubemus. Ipsos enim sanctos Episcopos, si mihi superstites Domino miserante fuerint, ad obitum meum venire deprecor, & animam meam per eorum sanctas orationes Domino devotissimè commendari suppliciter flagito, & ad corpusculum meum eorum precibus Domino

unà cum anima commendari & cum orationibus eorum sepeliri humiliter postulo ; & in omnibus summopere illos & quasi ad pedes eorum provolutus deprecor ut de me & pro me sic faciant sicut volunt ut de illis tam in vita quàm & post obitum fiat. Insuper quatuor equos bonos meæ sepulturæ loco & fratribus inibi Domino famulantibus dari jubeo. De ceteris ergo equis volo ut causa benedictionis singulos accipiant singuli qui præscripti & præordinati ad nostram eleemosynam faciendam fuerint , ut meliùs illis delectet pro me orare & commissum sibi negotium peragere. De reliquis quippe equis & poledris & mulis atque asinis tres jubemus fieri portiones. Vna pars remaneat Ecclesiæ nobis commissæ & sancto successori nostro ; alia verò largiatur dispositè & rationabiliter Clericis & vassallis & servientibus & ministerialibus nobis famulantibus. Tertia autem pars distribuatur fideliter & rationabiliter in nostram eleemosynam prout meliùs scierint & potuerint quibus hoc commissum fuerit. Taliter quoque illis hoc præcipio & deprecor agere & tam fideliter & rationabiliter dispensare qualiter inde rationem non metuant reddere in conspectu Domini nostri Iesu Christi , & ex hoc non recipiant , quod absit , damnationem æternam , sed præmium sempiternum. Illa verò omnia quæ in præfato tempore , ut dictum est , in prædictis locis & agris tam internis quàm externis inventa fuerint , Domino Deo devota mente & sano corpore pro ingenti & nimio pondere peccaminum meorum supplex & devotus offero , & per hanc chartulam , quam sana mente dictavi & suprascripto prætextu scribere jussi , atque propria manu subter firmavi , ad suprascripta & scripta , sicut hæc paginula testamenti commemorat , explenda & fideliter peragenda Domino Deo sponte & devotè trado ; ut si

quis aliter, quod absit, ex præfatis rebus, in quantum meliùs prævaluerit ac poterit, agere præsumperit, ipsi Domino Deo meo & Salvatori nostro Iesu Christo reddat inde rationes, cui hæc præscripta peragenda & explenda devotè oblata & tradita sunt, & ante tribunal ipsius iudicis æterni ex hoc tremebundam deducat rationem. Contestor enim sanctum successorem meum mox futurum, quicumque fuerit, & quasi ad vestigia pedum ejus provolutus humiliter deprecor ut sic de me & pro me miserrimo peccatore faciat sicut vult ut sui successores post obitum ejus de eo faciant, & sic mea facta integra conservet sicut sua vult post se servari. Hanc ergo paginulam testamenti suppliciter flagito ut per omnia conservet; & si aliquis aliter ex his quæ hic inserta sunt facere voluerit, supplico ut eum corrigat, & eis quos ad hoc peragendum de nomine vero, sive quibus hoc negotium commissum fuerit, auxilium per omnia præstet, ut hæc absque ullo impedimento perficere queant. Si autem, quod absit, aliter fecerit, ante tribunal Domini nostri Iesu Christi tremebundam ex hoc reddat rationem. Obnixè quoque deprecor sanctum successorem meum, quemcunque Dominus fore voluerit, & omnes sacerdotes tam monachos quàm & Canonicos sive cunctos Clericos & laicos in nostra diocesi & parochia commanentes & conversantes ut in anniversaria obitus mei per singulos annos diligenter tractent & fideliter in eis pro me orare studeant & vigiliis & Missas devotè decantent, ut Domino annuente remissionem omnium peccatorum meorum & indulgentiam misericorditer percipere merear, & vitam insuper habere sempiternam valeam. Amen. Precor etiam Dominum successorem meum per Dominum omnipotentem, cunctosque fratres & sacerdotes nostros contestor, quatenus ei fideliter

suadeant ut si facultas permiserit, & illi placuerit, per singulos annos in die obitus & anniversarii mei de suo faciat prædictis sacerdotibus tam monachis quàm & Canonicis & reliquis Clericis atque pauperibus plenam atque bonam refectionem. Et si illi hoc durum, quod absit, aut difficile fuerit, tunc de villa Buxarias, quam fratribus & Canonicis nostris per testamentum firmiter corroboratum & per præceptum Domni Hludovici piissimi Imperatoris confirmatum sponte & devotissimè tradidi, atque perpetualiter possidendam & perfruendam reliqui, illa refeccio quæ modò & sicut modò præparatur & agitur in die natalis & ordinationis meæ, precor ut convertatur funditus in die obitus & anniversarii mei, & sicut in prædicto testamento continetur per omnia ita agatur, & sicut in eo scriptum est devotissimè & fidelissimè perficiatur, ut refeccionem & consolationem habeant in illa die tam sacerdotes & Clerici quàm & pauperes & indigentes qui pro me miserrimo peccatore oraverint, ut omnes devota mente inibi requiem æternam habere exorent suppliciter. Insuper supplico prædictum successorem meum ut præfatum testamentum meum, quod de præfixa villa Buxarias feci, fratribus & Canonicis nostris per omnia conservet, & sicut in eo continetur insertum de quinque refeccionibus eorum & aliorum sacerdotum ac Clericorum atque pauperum diligenter adimplere faciat, ut omnes per singulas festivitates exorent & dicant: *Aldrico, Domine, Pontifici nostro da requiem æternam & vitam sempiternam. Amen.* De jam dictis ergo rebus nemo aliquid meum putet esse nisi ad immeliandum & canonicè dispensandum, quoniam Domino omnia quæ in hac chartula memorata & conscripta sunt per hoc testamentum præsens taliter tradidi, & ad prædicta explenda & peragenda firmiter de-

legavi, & sicut in hac paginula distinctum & insertum est summopere deprecando fieri jussi & postulavi; & si quis aliter, in quantum facultas fuerit, aut deterius de præscriptis rebus Dominoque oblati ad præfixa peragenda egerit, ante tribunal Domini nostri Iesu Christi de sua præsumptione tremendam deducat rationem. Obnixè quoque omnes precor ut taliter ex omnibus in hac chartula conscriptis agant qualiter in conspectu Domini, quod absit, non damnationem sed remunerationem percipiant, & vitam æternam Domino tribuente unà cum sanctis & electis Dei habere mereantur. Amen.

XXXVII. SEQUITVR EXEMPLAR

præcepti Domni Hludovici piissimi Augusti super præscriptam descriptionem de eleemosyna Aldrici Episcopi causa firmitatis & inconvulsionis facti.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina repropitiante clementia Imperator Augustus. Notum igitur esse volumus omnibus fidelibus nostris præsentibus & futuris quia Aldricus Cenomanicæ urbis venerabilis Episcopus obrulit ad relegendum majestatis nostræ obtutibus quoddam devotionis atque dispositionis suæ scriptum quo statuerat atque religiosa distributione disposuerat qualiter res quæ tempore suæ decessionis in episcopio sibi commissio invenirentur, in sua eleemosyna secundùm voluntatem modumque à se ecclesiasticè discriptum fideliter largirentur, petens humiliter ut quod à se pia devotione votoque religiosissimo constabat dispositum, nostra imperiali auctoritate fieret inconvulsam. Cujus venerabilibus supplicationibus annuentes hanc nostræ

auctoritatis conscriptionem ei fieri iussimus ; per quam decernimus atque sancimus ut quemadmodum ab eo per memoratum scriptum dispositum atque distributum constat, ita modis omnibus observetur atque firmissimè teneatur, neque cujuscumque cupida improbitas improbaque cupiditas id ullo actu convellere audeat, aut quippiam in suos usus retorqueat, sed sicut ab eo, ut diximus, religiosissimè statutum liquidò cernitur, ita ab his quos ad eandem distributionem impetrandam elegerit, incunctanter atque intrepidè perficiatur ; quatenus & ipse tantæ dispositionis fructum in æterna beatitudine ab omnium retributore percipiat, & nos ejusdem beatitudinis consortium copiosius consequi mereamur. Ut igitur hæc nostra auctoritas inviolabilem obtinere valeat vigorem, de anulo nostro subter eam iussimus sigillari.

Hirminmarus Notarius ad vicem Hugonis recognovi & subscripsi.

Data VII. Idus Septembris anno Christo propitio xxv. imperii Domni Hludovici piissimi Augusti, Indictione prima.

Actum Carisiaco palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

XXXVIII. EXEMPLAR
*immunitatis sanctæ Mariæ & sancti Gervasii
& Aldrici Episcopi de monasterio sanctæ
Mariæ.*

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina repropitiante clementia Imperator Augustus. Si sacerdotum fervorumque Dei justis & rationabilibus petitionibus aurem accommodamus, eorumque justas & rationabiles postulationes ad optatum effectum perducimus, non

solùm regiam & imperatoriam exercemus consuetudinem, sed etiam eosdem pro excessibus nostris Domini misericordiam exorandos devotiores promptioresque facimus, atque per hoc immensam Dei misericordiam faciliùs nobis conciliandam esse confidimus. Idcirco notum esse volumus cunctis fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ nostrisque præsentibus scilicet & futuris quia Aldricus venerabilis Episcopus obtulit nobis quasdam auctoritates Regum Francorum videlicet decessorum nostrorum erga monasterium suum quod extra muros ejusdem urbis in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ & sancti Petri Apostolorum principis aliorumque sanctorum situm atque consecratum est factas per quas eum immunem à quibuscunque publicis functionibus statuentes sub sua immunitate & defensione constituerunt, suppliciter postulans ut pia facta antecessorum nostrorum consueta benignitate & mansuetudine nostræ celsitudinis roboranda imperiali auctoritate sanciremus. Cujus precibus aurem favoris libentissimè accommodantes, has auctoritatis nostræ litteras circa memoratum monasterium fieri jussimus; per quas præcipientes volumus atque jubemus ut nullus quislibet majoris aut inferioris ordinis seu quisquam ex judiciaria potestate in curtes & villas seu loca aut agros ejusdem monasterii ad causas judiciario more audiendas & inferenda exigenda, aut teloneos requirendos, nec freda aut fidejussores tollendos, seu mansiones aut paratas faciendas, aut homines ipsius monasterii tam ingenuos quàm servos distringendos, nec ullas redibitiones requirendas seu exigendas, ullo unquam tempore ingredi præsumat aut exigere audeat; sed quicquid exinde fiscus sperare poterat, totum in luminaria ejusdem Ecclesiæ atque necessitates congregationis in eo Domino militantis sublevandas ac fulciendas perpetuò cedat at-

que proficiat; quatenus memoratam congregationem pro nobis, conjuge, ac prole nostra, & stabilitate totius imperii nostri Domini misericordiam attentius exorare delectet. Si quis autem judicariæ potestatis tam temerarius extiterit ut hanc nostram eorumque præceptiones violare conetur, noverit se, sicut in prædecessorum nostrorum immunitatibus continetur, D C. sol. esse multandum; ex quibus duas partes rectores memorati monasterii, tertiam vero fiscus noster recipiat. Et ut hæc nostra auctoritas inviolabilem & inconvulsam obtineat firmitatem, manu propria subter eam firmavimus, & anuli nostri impressione adsignari jussimus.

Signum Hludovici piissimi Imperatoris.

Hirminmarus Notarius ad vicem Hugonis recognovit & subscripsit.

Data X. Kal. April. anno Christo propitio XXIII. imperii Domni nostri Hludovici piissimi Augusti, Indictione IIII.

Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

XXXIX. ITEM EXEMPLAR
præcepit Domni Hludovici piissimi Imperatoris de monasterio Anisola Aldrico Episcopo & Ecclesiæ sibi commissæ imperialiter actum quando prædictus Dominus Hludovicus Imperator illud canonicè atque legaliter reddidit Ecclesiæ sanctæ Mariæ & sancti Gervasii, memorato Aldrico ejusdem matris Ecclesiæ Episcopo.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina repropitiante clementia Imperator Augustus. Si petitionibus sacerdotum servorumque Dei, justis & rationalibus [postulationibus]

stulationibus pro quibuslibet Ecclesiarum sibi commissarum negotiis & necessitatibus eorum aures nostras libenter annuimus, & eas cum Dei auxilio ad effectum perducimus, non solum regiam & imperatoriam exercemus consuetudinem, sed id nobis ad æternæ remunerationis præmia percipienda profuturum liquidò credimus. Idcirco notum esse volumus cunctis fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris præsentibus scilicet & futuris quoniam adiens serenitatem nostram Aldricus venerabilis Cenomanicæ urbis Episcopus innotuit nobis quòd monasterium Anisolæ situm infra terminos parrochiæ suæ, in quò etiam sanctus Carilephus corpore requiescit, à jam dicto Domino Carilepho concedente atque ordinante Domino Innocente præscriptæ urbis quondam Episcopo de rebus tam sui episcopii quàm & de rebus aliorum bonorum hominum tam Regum quàm & aliorum nobilium virorum memorato Domino Carilepho traditis, quas & ipse postea per instrumenta chartarum & per licentiam sive permissum atque consensum Childeberti Regis Francorum ad matrem & civitatis Ecclesiam, quæ est constructa in honore sanctæ Mariæ Dei genitricis & sanctorum martyrum Gervasii & Prothasii, instante & confirmante jussu prædicti Childeberti Regis Francorum, & tradidit atque canonicè & legaliter confirmavit, in quibus rebus prædictum monasterium fundatum à jam dictis sanctis viris atque constructum est, & à prædictæ sedis Pontificibus canonicè legitimè longò tempore possessum atque dominatum, sed quibusdam intervenientibus causis postmodum à jure præfatæ matris Ecclesiæ substractum & aliquo tempore injustè fuisse alienatum. Sed hæc omnia, ut nobis à Drogone fratre & Archicapellano nostro & à reliquis fidelibus Missis nostris, quibus hoc investigare & diligenter inquirere præcepimus, ve-

raciter renuntiatum est & scriptis manifestatum à bonæ memoriæ Domno & genitore nostro Karolo gloriosissimo Rege Francorum ad liquidum olim fuisse tam per se quàm per fidelissimos Missos suos perscrutata & diligenter investigata, & post rei veritatem veraciter investigatam pleniterque per omnia cognitam ad jus & dominationem præscriptæ Cenomanicæ matris Ecclesiæ Franconi ejusdem Ecclesiæ Episcopo Anisolæ monasterium canonicè & legaliter redditum, & per suum præceptum, propria scilicet sua manu roboratum, & anuli sui impressione signatum, futuris temporibus jure ecclesiastico possidendum, ut verè quod assererat, veraciter nobis per omnia patefceret, obtulit obtutibus majestatis nostræ quædam instrumenta sanctorum propriis subscriptionibus firmata, monumenta videlicet chartarum, & prædicti Domni & genitoris nostri Karoli piissimi Augusti inquisitionem atque supranominatum præceptum, per quod, ut jam dictum est, præscriptum Anisolæ monasterium memoratæ matri Ecclesiæ solemniter & legaliter reddidit. Insuper detulit nobis nonnulla aliorum Regum præcepta non pauca decessorumque nostrorum, Regum videlicet Francorum, propriis manibus corroborata, & sigillis eorum subter sigillata; quibus inspectis atque relectis evidenter ostenditur prædictum monasterium juris sæpeditæ sedis Cenomanicæ sibi commissæ esse, & in ipsius dominatione jure firmissimo debere persistere, qua de re humiliter implorans nostram ut quod tam evidentibus indiciis declaratur, vestra quoque assensione immo auctoritate declararetur. Quæ ita liquidiùs cognoscentes, eisque ob amorem Dei & ejusdem sanctæ sedis reverentiam favorem nostri culminis adhibere dignum judicantes, hanc auctoritatis nostræ præceptionem suis per tempora successoribus fieri ac dari jussimus, per

quam decernimus atque sancimus ut memoratum monasterium Anisolæ, quod aliquandiu ab eorum jure & ditione subtractum fuerat, ab hinc in posterum habeant & possideant; ut quicquid more ecclesiastico de eo disponere voluerint, liberam habeant potestatem, neque ullo deinceps tempore à jure præscriptæ sedis ejusque rectorum qualibet occasione aut violentia segregetur, sed semper in illius rectorumque ejus potestate & dispositione & voluntate ad divinum cultum propensius exequendum cum omnibus ad se pertinentibus integerrimè sincerissimèque perpetuò consistat. Et ut hæc nostræ redditionis auctoritas inviolabilem & inconvulsam perpetuamque obtineat firmitatem, manu propria subter firmavimus, & anuli nostri impressione adsignari jussimus.

Signum Hludovici piissimi Imperatoris.

Hirminmarus Notarius ad vicem Hugonis recognovi & subscripsi.

Data VII. Idus Septemb. anno Christo propitio xxv. imperii Domini Hludovici piissimi Augusti, Indictione prima.

Actum Carisiaco palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

XL. EXEMPLAR PRÆCEPTI

Domni Hludovici piissimi Imperatoris de moneta Aldrico Cenomanicæ urbis Episcopo ejusque successoribus concessa.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina repropitiante clementia Imperator Augustus. Si sacerdotum servorumque Dei justis & rationabilibus petitionibus ad optatum autem accommodamus, non solum regiam

& imperatoriam exercemus consuetudinem, sed etiam eosdem pro excessibus nostris Domini misericordiam exorandos devotiores promptioresque facimus, atque per hoc immensam Dei misericordiam facilius nobis conciliandam esse confidimus. Idcirco notum esse volumus cunctis fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ nostrisque presentibus scilicet & futuris quia vir venerabilis Cenomanicæ urbis Episcopus Aldricus nomine nobis innotuit eò quòd antecessores sui, Merolus scilicet & Gauzciolenus, atque prædecessores eorum in prædicta urbe monetam publicam per præcepta bonæ memoriæ Domni & genitoris nostri Karoli & Pipini avi nostri sive Theoderici Regis atque anteriorum Regum plena eorum auctoritate concessam prædictam monetam habuissent, quæ propter ablationem rerum prædictæ sedis Ecclesiæ, sive propter vastationem earum, aliquo tempore, licet parvo, nostroque sive in fine genitoris nostri prædicta moneta dimissa & propter prædictarum rerum inopiam atque desolationem cessata esset; quain neque nos neque Dominus Karolus genitor noster neque ullus Missus noster nostra aut sua auctoritate prohibuit, sed solummodo propter præfatam indigentiam dimissa esset. Obtulit etiam antedictus Episcopus obtutibus nostris præcepta Regum prædecessorum nostrorum videlicet Francorum, in quibus continebatur quòd prædicta moneta antecessoribus prædicti Aldrici Episcopi à præscriptis Regibus concessa antiquis & modernis temporibus fuisset. Quæ & nos relegentes tanta invenimus, & signa atque sigilla Regum prædecessorum quoque nostrorum in eis inspicientes, vera esse que dicebat cognovimus. Idcirco præcipientes jubemus ut nullus Missus noster vel Comes ipsius provincie aut quilibet ex judiciaria potestate ei successoribusque suis ex præfata moneta ullo unquam tem-

pore aliquam calumniam aut molestiam aut inju-
 stam pulsationem sive causationem atque machina-
 tionem facere præsumat, sed nostris futurisque tem-
 poribus præscripta moneta in præfata urbe sæpe-
 dicto Episcopo atque ejus successoribus permaneat;
 ita tamen ut hoc prævideat tam præfixus Aldricus
 quam & sui successores, ut aliqua falsitas in ipsa
 moneta non appareat. Et ut hæc concessio nostra
 de prædicta moneta futuris conservetur tempori-
 bus, quam nos pro Dei amore & pro reverentia
 ipsius loci fieri jussimus, & veriùs credatur & di-
 ligentiùs conservetur, manu nostra subter firmavi-
 mus, & de anulo nostro sigillari jussimus.

Signum Hludovici piissimi Imperatoris.

Hirminmarus Notarius ad vicem Hugonis re-
 cognovi & subscripsi.

Data XI. Kal. Aprilis anno Christo propitio
 xxiii. imperii Domni Hludovici piissimi Augusti,
 Indictione xiv.

Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine
 feliciter. Amen.

XLI. ITEM EXEMPLAR
*præcepti immunitatis Domni Hludovici Im-
 peratoris de sancti Carilephi monasterio ab
 Aldrico Episcopo impetratum.*

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu
 Christi. Hludovicus divina repropitiante cle-
 mentia Imperator Augustus. Si sacerdotum servo-
 rumque Dei justis & rationabilibus petitionibus
 aurem accommodamus, eorumque justas & ratio-
 nables postulationes ad optatum effectum perducimus,
 non solum regiam & imperatoriam exerce-
 mus consuetudinem, sed etiam eosdem pro excessibus

nostris Domini misericordiam exorandos devotiores promptioresque facimus, atque per hoc immensam Dei misericordiam facilius nobis conciliandam esse confidimus. Idcirco notum esse volumus cunctis fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ nostrisque presentibus scilicet & futuris quia Aldricus venerabilis urbis Cenomanicæ Episcopus obtulit nobis quasdam auctoritates Regum Francorum decessorum videlicet nostrorum erga monasterium suum quod infra terminos prædictæ urbis parochiæ in loco qui vocatur Anisola, in quo sanctus Carilephus corpore requiescit, in honore prædicti sancti Carilephi aliorumque sanctorum situm atque consecratum est factas, per quas eum immunem à quibuscunque publicis functionibus statuentes sub sua immunitate & defensione constituerunt, suppliciter postulans ut pia facta antecessorum nostrorum consueta benignitate & mansuetudine nostræ celsitudinis roboranda imperiali auctoritate sanciremus. Cujus precibus aurem favoris libentissimè accommodantes, has auctoritatis nostræ litteras circa memoratum monasterium fieri iussimus; per quas præcipientes volumus atque jubemus ut nullus quislibet majoris aut inferioris ordinis seu quisquam ex judiciaria potestate in curtes vel villas seu loca aut agros ejusdem monasterii ad causas judiciario more audiendas, vel inferenda exigenda, aut teloneos requirendos, nec freda aut fidejussores tollendos, seu mansiones aut paratas faciendas, aut homines ipsius monasterii tam ingenuos quàm servos distringendos, nec ullas redibitiones requirendas sive exigendas ullo unquam tempore ingredi præsumat, aut exquirere audeat; sed quicquid exinde fiscus sperare poterat, totum in luminaria ejusdem Ecclesiæ atque necessitates congregationis in eo Domino militantis sublevandas ac fulciendas perpetuo

cedat atque proficiat : quatenus memoratam congregationem pro nobis, conjuge, ac prole nostra, & stabilitate totius imperii nostri Domini misericordiam attentius exorare delectet. Si quis autem iudiciariae potestatis tam temerarius extiterit ut hanc nostram eorumque praeceptiones violare conetur, noverit se, sicut in praedecessorum nostrorum immunitatibus continetur, D C. sol. esse multandum; ex quibus duas partes rectores memorati monasterii, tertiam verò fiscus noster accipiat. Et ut haec nostra auctoritas inviolabilem & inconvulsam obtineat firmitatem, manu propria subter eam firmavimus & anuli nostri impressione adsignari iussimus.

Signum Hludovici piissimi Imperatoris.

Hirminmarus Notarius ad vicem Hugonis recognovi & subscripsi.

Data VII. Idus Septembris anno Christo propitio xxv. imperii Domni Hludovici piissimi Augusti, Indictione prima.

Actum Carisiaco palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

XLII. ITEM EXEMPLAR
praecepti Domni Hludovici piissimi Imperatoris de villa Lugduno, quod fecit praedictus Imperator Cenomanicae matri Ecclesiae & Aldrico ejusdem Ecclesiae Episcopo.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina repropitiante clementia Imperator Augustus. Si fidelium nostrorum justas & rationabiles petitiones ac postulationes, quas pro utilitate & exaltatione sanctae Dei Ecclesiae exposcunt, ad optatum effectum perducimus, non solum regiam atque imperialem consue-

tudinem in hoc exercemus, sed etiam eos nobis promptiores, ut credimus, atque devotiores facimus. Idcirco omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus & nostris præsentibus scilicet & futuris notum esse volumus quia Banzlegbus Comes & Saxonie patriæ Marchio noster nobis innotuit quod quandam villam sitam in pago Cenomanico nomine Lugdunum de jure canonicæ matris Ecclesiæ per nostrum beneficium possideret, de qua per singulos annos nonas & legitimos census atque decimas partibus præfate matris Ecclesiæ & ejusdem rectoribus persolveret. Qua de re memoratus Banzlegbus pertractans casum humanæ fragilitatis, & pavescens ultimum vocationis diem, timensque ne præfata villa aliquo cupiditatis suæ stimulo vel quolibet ingenio à jure præscriptæ matris Ecclesiæ alienata fieret, ideoque fervens amore divino, adiit clementiam nostram suppliciter deprecans ut memoratam villam nomine Lugdunum cum omnibus ad se pertinentibus partibus prædictæ Cenomanicæ sedis Ecclesiæ & Aldrico ejusdem urbis venerabili Pontifici, præsentialiter nostra imperiali auctoritate redderemus, & hanc redditionem per nostrum præceptum futuris temporibus firmiter eidem Ecclesiæ suisque rectoribus possidendam confirmassemus. Cujus petitionem ob amorem Dei & reverentiam ejusdem sancti loci fervorumque Dei inibi Domino famulantium libenter audivimus, & deprecationem ac pium desiderium ejus ad optatum effectum adimplere dignum duximus. Quapropter per hoc nostræ auctoritatis scriptum statuentes decernimus atque jubemus ut quemadmodum sæpèdictus Banzlegbus fidelis noster memoratam villam cum omni integritate, sicut illa die sub jure nostræ potestatis erat quando à largitione nostra ipsum beneficium accepisse constat, pro emolumento animæ nostræ & stabilitate imperii nostri

memorato venerabili Aldrico Episcopo ad partem suæ Ecclesiæ præsentaliter reddidimus, ut in perpetuo in utilitates & usus ejusdem Ecclesiæ Deoque in ea deservientium permaneat. Idcirco suggestentibus atque humiliter postulantibus prædictis fidelibus nostris, memorato videlicet Aldrico venerabili Episcopo & Banzlegbo jam dicto fideli nostro, hoc confirmationis nostræ atque redditionis præceptum sæpedito Aldrico Episcopo vel ad partem jam dictæ urbis fieri jussimus; per quod decernimus atque jubemus ut nullus sub ditione imperii nostri degens ullo unquam tempore de prædicta villa vel de omnibus ad eam pertinentibus in quibuscunque pagis vel locis sæpedito Aldrico Episcopo suisque successoribus ullo unquam tempore inquietudinem facere præsumat aut quamlibet calumniam ingerere, sed liceat ei & successoribus suis quieto ordine memoratam villam cum omnibus locis & territoriis sive mancipiis & cum omnibus ad se pertinentibus jure ecclesiastico tenere & possidere; & quicquid pro opportunitate & commoditate præfatæ sedis Ecclesiæ exinde facere decreverint, liberam in omnibus habeant futuris temporibus potestatem faciendi. Et ut hæc nostræ redditionis auctoritas perpetuam obtineat firmitatem, manu propria subter eam firmavimus & de anulo nostro sigillari jussimus.

Signum Hludovici serenissimi Imperatoris.

Hirminmarus Notarius ad vicem Hugonis recognovi & subscripsi.

Data XI. Kalend. Aprilis anno Christo propitio xxv. imperii Domni Hludovici piissimi Augusti, Indictione prima.

Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

XLIII. DE DEDICATIONE
senioris altaris Anisolæ monasterii.

ANno incarnationis Domini nostri Iesu Christi
DCCCXXXVIII. Indictione verò prima,
anno siquidem xxv. imperii Domni Hludovici
piissimi Imperatoris, anno sexto ordinationis Aldrici
Cenomanicæ urbis Episcopi, quinto quoque
Iduum Maiarum die, solemniter senius dedicatum
est altare senioris Ecclesiæ monasterii Anisolæ à
præfixo Episcopo Aldrico in honore Domini Salvatoris & sanctæ ejusdem Dei genitricis Mariæ
sanctique Martini confessoris præcipui. In præfixo
ergo Iduum die cum psallentio susceptus est jam dictus
Aldricus Episcopus, primò postquam ei reditum
fuit memoratum Anisolæ monasterium à
Domno Hludovico Imperatore, à monachis & reliquis
nobilibus hominibus in ipso monasterio; cui
Dominus precibus prædictorum & omnium sanctorum
æternam tribuat vitam. Amen.

Præsul, ave, noster cuncti te, Aldrice, rogamus,
Nunc altus Dominus, nunc humilisque pater.

En tua fama sacri vulgans præconia facti

Gallorum cellas venit ad usque domos.

Qui es pia spes patriæ, solamen & optima virtus,
Ast murus fortis, & clipeus validus.

XLIV. DE HOSPITALIUM
constitutione & receptione, & de sex sanctorum corporibus in sinu matris Ecclesiæ delatis & collocatis, quorum nomina hic habentur inserta, & de XII. signis in clocariis matris Ecclesiæ collocatis per singulas horas reboandis, & de consecratione Episcoporum & sacer-

dotum ac reliquorum graduum sive sanctimonialium, atque de commemoratione dedicationum Ecclesiarum.

Memoratus igitur Aldricus Episcopus in præfata Cenomanica urbe duo hospitalia facere studuit. Vnum itque juxta præfatam Cenomanicam urbem super fluvium Sarthæ à radice pontis sanctæ Mariæ propter abundantiam aquarum & pascuorum construere certavit, ad receptionem videlicet Episcoporum & Comitum atque Abbatum sive cunctorum adventantium, in quo & Ecclesiam construxit, quam & in honore sancti Stephani solemniter dedicavit, & alia ædificia ad prædictum opus faciendum rationabiliter & mirificè ordinabiliterque construxit & disposuit. Alterum ergo hospitale juxta matrem & senioris civitatis scilicet Ecclesiam infra urbem construxit, in quo pauperes & debiles, cæci ac claudi, sive aliarum debilitatum subnixi & indigentes multi reciperentur, quibus alimenta & lectorum stramenta sufficienter & discretè ministrarentur. Præfixa quoque hospitia jam dictus Aldricus venerabilis Episcopus de rebus suæ sedis Ecclesiæ nobiliter dotavit, & villulas seu decimas, sicut in testamentis de eis factis continetur insertum, unà cum consensu Episcoporum multorum & suorum consacerdotum ad memorata hospitalia & ad usus hospitem ac peregrinorum atque pauperum sive reliquorum adventantium canonicè rationabiliterque contradidit, & per testamenta ab Episcopis & sacerdotibus sive reliquis nobilibus & liberis hominibus roborata confirmavit. Præscriptus quippe Aldricus jam dictæ urbis Episcopus venerabilis invenit quædam corpora sanctorum sex, quæ in desertis Ecclesiis valde divinis officiis & luminaribus atque reliquis divinis cultibus negligè-

bantur, quæ unâ cum consilio confacerdotum suorum in gremio suæ sedis Ecclesiæ & in confessione senioris ejusdem Ecclesiæ altaris decenter & rationabiliter collocavit, id est, corpus sancti Iuliani præfatae urbis Episcopi & prædicatoris primi, & sancti Thuribii prædicti Episcopi Iuliani successoris, sanctique Pavacii jam dictæ urbis etiam Episcopi & prædicatoris optimi, seu sancti Romani sacerdotis præcipui &, ut fertur, nepotis sancti Iuliani & sanctæ Romanæ Ecclesiæ ministri, quem etiam sanctæ Iulix fratrem nonnulli esse testantur, atque sanctæ Tevestinæ præcipuæ virginis, quæ & monasteriolum sanctæ Mariæ in rebus senioris Ecclesiæ unâ cum adjutorio sancti Innocentis præfixæ urbis Episcopi construxit, sed & sanctæ Adæ, quæ & Adrehildis alio nomine nominatur, quæ, ut legitur, deprecante prædicto sancto Innocente de monasterio sanctæ Mariæ quod situm est in urbe Suesionis ad Cenomanicam urbem venit, & ibi in suburbio Cenomanico in præfato monasterio sanctæ Mariæ regulam sancti Benedicti docuit, & eam inibi decenter ordinavit, & partem corporis sancti Liborii suprædictæ urbis Episcopi & confessoris optimi, & maximam partem corporis sancti Haduindi. Antedicta quoque corpora sanctorum in Ecclesia quam præfatus Aldricus præfixæ urbis Episcopus in honore Domini Salvatoris & sanctæ ejusdem Deigenitricis Mariæ atque sanctorum martyrum Gervasii & Protasii sive sancti Stephani simulque & in veneratione omnium sanctorum solemniter consecravit, & in memorata ejusdem Ecclesiæ senioris altaris confessione prædicta corpora, ut præfixum est, solemniter decenterque & ordinabiliter collocavit, ea videlicet ratione ut inibi officia & luminaria & cetera ad divinum cultum & ad honorem sanctorum pertinentia pleniter haberentur, & post modum

ubicunque necessitas construendorum poposcerit
 monasteriorum, singillatim præfixa corpora in uno-
 quoque monasterio collocaret; quatenus ex eorum
 memoriis & apertis intercessionibus magis cul-
 tus cresceret divinus, & laus Dei in melius & mul-
 tis modis multiplicaretur, sicut in posteris actum
 esse Domino annuente probatur. Ipse ergo Aldri-
 cus in præfata seniore & matre Ecclesia civitatis
 duodecim signa ex metallo optimo fundere & fir-
 mare studuit, quæ & in jam dicta seniore Ecclesia
 decenter in clocariis collocavit, & ad singulos cur-
 sus mirabiliter & ordinabiliter reboare & sonare dis-
 posuit, quatenus & per ea populum ad Ecclesiam
 decenter & solemniter convocaret, & ex eis plura
 & multimoda laus Domini exornaretur & cresce-
 ret, ut & in cymbalis bene sonantibus cuncti assidue
 Dominum laudarent, & quodcumque dulcis eorum
 sonus in auribus populorum reboaret, de eorum sce-
 leribus omnes recordarentur, & pro eis Domini mi-
 sericordiam singulis horis invocarent, quatenus re-
 missionem & absolutionem eorum percipere mere-
 rentur, & mundi atque puri ab omnibus sordibus
 peccatorum fierent, atque ad sempiternam perve-
 nire gloriam mererentur. Præfatus igitur Aldricus
 Episcopus tantæ fuit dignitatis & honoris amoris-
 que ut usque ad Romanam sedem ejus rumor per-
 venerit, eique Dominus Gregorius Romanæ sedis
 Ecclesiæ venerabilis Apostolicus Roma in pago Ce-
 nomanico suum vestimentum sacerdotale miserit,
 illud scilicet vestimentum quo in Pascha indutus
 fuerat. Misit etiam ei baculum pastorale, quod fe-
 rula nuncupatur, unâ cum sua epistola, vocans eum
 ut, si possibile foret, usque ad eum perveniret, eique
 concessit ut qualemcunque petitionem & benedictio-
 nem à sede sancti Petri accipere vellet, aut per se
 ipsum aut per suum missum ei voluntariè & libenti

vide infra
cap. 72.

animo mitteret atque concederet. Fuit enim memoratus Episcopus Consiliarius Imperatoris & unus ex prioribus, quem tam Dominus Imperator quam & sui optimates & regni proceres obtemperabant & oppido credebant atque in omnibus obedientes ei se esse & benevoli dicebant. Sed inde valde tristabatur quòd sapissime eum in palatio retinebant, & propterea suum ministerium ei ut desiderabat & volebat perficere non licebat, quoniam erat per sepe propè unum annum quòd de palatio non absoluebatur, sed ibi, licèt invitus, morabatur; & ideo multa remanserunt tam in sua civitate quam & in suis monasteriis sive in sua parrochia imperfecta, sed & quædam nec inchoata quæ ad divinum cultum explendum & ad laudem omnipotentis Dei magnificandam atque ad utilitatem sanctæ Dei Ecclesiæ perficiendam facere prudenter disponebat & perfici desiderabat. Prædictus quoque Aldricus Episcopus fecit ordinationes per diversa & canonica tempora sexaginta. Episcopos ergo sacrauit septem, Sacerdotes verò DCCC. Levitas DCCCC. Subdiaconos quoque & reliquos ordines prout necessitas poscebat; quorum nomina propter prolixitatem & tædium scriptoris atque lectoris hic non inseruimus, sed in alia scedula, in qua nomina eorum & testes & titulos & tempora & reliqua quæ ad hoc pertinent plenius inseruimus; ut si quis hæc plenius nosse voluerit, in ea reperire valeat, vel si aliqua altercatio de eorum ordinatione futuris temporibus orta fuerit, in ipsa scedula appareat pleniter declaratum qualiter aut qua ratione sive ad quos titulos ordinati esse noscuntur. Ipsam enim scedulam apud seniores custodem matris & civitatis Ecclesiæ reperire poterit si quis voluerit. Sacrauit etiam prædictus Pontifex virgines inter monachas & Canonicas per diversa & canonica tempora CXX. In monaste-

rio videlicet Intramnenſi monachas virgines canonicè ſacravit L X V. Et in monaſterio ſanctæ Mariæ juxta urbem ſuper fluvium Sarthæ, quod ipſe à novo fundavit & ornavit, monachas virgines conſecravit XXXV III. & reliquas canonicas virgines per diverſa loca Domino militantes XV II.

XLV. DE TRANSLATIONE
corporis ſancti Pavacii & dextri brachii ſancti Liborii.

ANno incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti DCCCXL. Indictione III. anno verò imperii Hludovici piiffimi Auguſti XXVII. & anno VII. Aldrici hujus parrochiæ Epifcopi atque hujus cœnobii fundatoris, VII. videlicet Iduum Juliarum die, ſolemniter tranſlatum eſt à præſcripto Epifcopo & ab aliis Epifcopis & ſacerdotibus & reliquis ſacris ordinibus corpus ſancti Pavacii & brachium dextrum ſancti Liborii in hanc ſancti Salvatoris Eccleſiam, hucque in nobiliſſima urna decenter à præfixis Epifcopis & ſacerdotibus ſubſequentibus ſignis humatum; quorum precibus ab omnibus petimus liberari malis & cunctis frui æternaliter bonis, ipſo auxiliante cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

XLVI. CONSTITVTIO ALDRICI
urbis Cenomanicæ Epifcopi de luminaribus & incenſibus Eccleſiæ ſenioris civitatis.

Conſtitutum eſt ab Aldrico Cenomanicæ civitatis Epifcopo ut ardeant per quotidianas noctes in ſeniori Eccleſia de oleo à veſpere per totam noctem uſque mane tria, & de cera, quando tempus dictaverit, una, & ad nocturnas ſive matutinas

ardeant luminaria per quotidianas noctes de oleo decem & de cera quinque, tria ante senius altare, & quartum ante altare sanctæ Trinitatis vel crucifixum, & quintum ante altare sancti Iohannis. Illa verò luminaria quæ de oleo sunt ardeant per altaria & loca destinata, unum inter senius altare & sedem episcopalem, & aliud ante gradus senioris altaris, & tertium in medio choro, & quartum in exitu chori, & quintum ante altare sancti Georgii & sancti Felicis atque sancti Symphoriani & aliorum sanctorum quorum nomina super eo adscripta adesse videntur, & sextum ante altare sanctæ Agathæ & sanctæ Felicitatis & sanctæ Sabinæ & aliarum sanctarum virginum quarum nomina super illud scripta adesse videntur, septimum ante altare sanctæ Trinitatis, & octavum ante aram sancti Iohannis Baptista, & nonum ante altare omnium sanctorum, & decimum ante aram sancti Christophori & sancti Hippoliti atque sancti Saturnini & reliquorum sanctorum quorum nomina super illud scripta esse videntur, & undecimum ante altare sancti Victorii & sancti Brixii atque sancti Arvei & reliquorum sanctorum in quorum honore sacratum esse cognoscitur. In dominicis verò omnibus noctibus & in festiuitatibus xx. sanctorum constitutum est ut amplius incendantur & ardeant luminaria xxx. de oleo & quinque de cera, & in festiuitate sancti Iohannis Apostoli & Evangelistæ, & in festiuitate sanctorum Innocentium, & in octavis Domini, sive in octavis Epiphaniæ, & in festiuitate sanctæ Agnetis, seu in festiuitate sanctæ Agathæ, & in festiuitate Apostolorum Philippi & Iacobi, & in inuentione sanctæ crucis, & in festiuitate sancti Petri, similiter & in festiuitate sancti Pauli, seu in festiuitate sancti Laurentii, & in decollatione sancti Iohannis Baptista, sive in festiuitate sancti Michaëlis archangeli, atque in festiuitate

vitate

vitate sancti Bartholomæi Apostoli, & in festiuitate
 sancti Matthæi Apostoli & Evangelistæ, siue in fe-
 stiuitate Apostolorum Simonis & Iudæ, necnon &
 in festiuitate omnium sanctorum Kalendis Novem-
 bris, atque in festiuitate sancti Martini, & in festi-
 uitate sanctæ Cæcilie virginis & martyris, atque in
 festiuitate sancti Andreæ Apostoli. In his quoque
 festiuitatibus ampliùs agatur, id est, in Epiphania
 & in Purificatione sanctæ Mariæ & in Ascensione
 Domini, seu in Pentecosten, & in dedicatione occi-
 dentalis partis Ecclesiæ senioris & altaris sancti
 Iohannis Baptistæ, quæ est XI. Kal. Iulii, & in
 nativitate sancti Iohannis Baptistæ, & in Assump-
 tione sanctæ Mariæ, & in nativitate sanctæ Mariæ,
 seu in natale Episcopi, quæ agitur in die festiuitatis
 sancti Thomæ Apostoli, atque in dedicatione matris
 & senioris Ecclesiæ suæ senioris altaris. In his nam-
 que festiuitatibus constitutum est ut ardeant lumi-
 naria triplicata, id est, de oleo x c. & cera x. hoc
 scilicet centum vel eo ampliùs, prout opportunitas
 & locus fuerit. Tamen nullo modo concessum est
 ut minùs, sed ampliùs. In nativitate autem Domini
 tam festiue constitutum est fieri sicut illos dies de-
 cet; & in festiuitate sanctorum Gervasii & Protha-
 si siue sancti Stephani prout meliùs potuerit fiat.
 Est etiam constitutum à prædicto Episcopo ut in-
 census boni odoris offeratur per singula altaria &
 deferatur fratribus in Ecclesiam convenientibus &
 populis ad Ecclesiam venientibus ad matutinas &
 ad Missam siue ad vespervas atque completorium.
 Hæc autem per singulos quodidianos dies devotissi-
 mè, in dominicis verò diebus & in festiuitatibus am-
 pliùs & solemniùs agatur.

XLVII. Placuit etiam in hac scedula, quæ de
 quibusdam actibus Pontificum Cenomanica in urbe
 degentium, & que ad Aldricum eiusdem urbis Episcopi

copum conscripta esse dinoscitur, inserere relationem sive memoriale qualiter prædictus Aldricus antedictæ urbis Episcopus monasterium Anisola, in quo sanctus Carilephus confessor præcipuus corpore requiescit, ante Domnum Hludovicum Imperatorem legibus conquisiuit; ut si deinceps aliqua altercatio de eo orta fuerit, præfati memorialis exemplar in hac scedula conscriptum bonis hominibus ad relegendum appareat. Quod si aliquis ex hoc aliquam pulsationem prædictæ matri & civitatis Ecclesiæ deinceps suisque successoribus ullo unquam tempore facere tentaverit, in hac scedula reperiatur qualiter evindicatum fuerit, & quid reperierit evindicare non valeat, sed subter inserta evindicatio firma & stabilis omni tempore permaneat.

*INCIPIT RELATIO VEL
evindicatio sive memoriale qualiter monasterium
Anisola ad jus Cenomanicæ matris Ecclesiæ
ante Domnum Hludovicum Imperatorem ab Aldrico
Episcopo canonicè & legibus evindicatum fuit.*

IN nomine Domini nostri Iesu Christi. Temporibus Hludovici piissimi Augusti subter inserta causatio vel evindicatio fuit de monasterio Anisola inter Aldricum Episcopum & Sigismundum Abbatem, qui illud tunc tenebat. Nam præfatus Aldricus dicebat & scriptis & testibus approbabat quod de jure suæ sedis Ecclesiæ præfatum monasterium cum omnibus ad se pertinentibus esse debebat, & sui antecessores illud ex rebus Cenomanicæ matris Ecclesiæ magna ex parte fundarant, & ad ipsam matrem Ecclesiam subjectum esse debebat, & hoc legibus affirmabat. E contra Sigismundus dicebat

quod proprium Domni Imperatoris esse debebat,
& non de prædicta Ecclesia: sed nullam veram au-
thoritatem exinde ostendebat nisi tantum unam
epistolam quam Pipinus propter odium Gauzioleni
Episcopi cuidam suo monacho fecerat ut illi sub-
jectum esset & non Gauzioleno; & hoc propter
odium Gauzioleni factum esse perscrutatum est.
Quia quando fuit Pipinus Cenomanica in patria, &
de quadam persecutione inimicorum suorum rever-
sus per Cenomanicam patriam transibat, tunc eum
præfatus Gauziolenus & suus frater Harivius non
receperunt, sed infra Cenomanicam urbem cum
omnibus quos secum conducere potuerunt se reclu-
serunt, & Dominum Pipinum Regem illuc introire
non permiserunt, sed damnum ei de suis hominibus
facere nitebantur, & suum pincernam coram eo
stantem, dum sua castra in vinea sancti Petri juxta
urbem Cenomanicam posita erant, interfecerunt,
& alios homines vulneraverunt. Videns autem
Dominus Pipinus quod ibi proficere non potuit,
vastans totam illam regionem, pergere cœpit ad
Franciam. Tunc in ipso itinere venit ad ipsum præ-
dictum monasterium Anisolam, & præcepit illis
monachis ut nullam obedientiam facerent jam dicto
Gauzioleno; eò quod ei rebellis esset, sed sub suo
mundeburdo vel sub sua tantummodo tuitione vel
dominatione permanerent. Et tunc eis ac Siebaldo
eorum Abbati talem epistolam dedit quod propter
odium, ut dictum est, Gauzioleni, & non propter ul-
lam aliam rem aut injustitiam factum esse liquet. Tunc
enim ipse Siebaldus non fuit ausus ibi remanere,
sed unà cum Pipino usque in Franciam perexit. Po-
stea verò cognoscens Pipinus quod injustè fecisset
& propter odium Gauzioleni hoc egisset, præcepit
filio suo Karolo & jurejurando contestatus est ut
præfatum monasterium redderet Cenomanicæ matri

Ecclesiæ, cujus justè esse debebat, ne aliquod detrimentum sua anima ex hoc haberet. Et sic fecit postea Dominus Karolus, & Franconi Episcopo illud reddidit, atque per præceptum suum prædictæ matri Ecclesiæ confirmavit. Multi autem hæcenus vivunt qui Domino Karolo hoc dicere audierunt, qualiter suus pater Dominus Pipinus ei hoc contestando facere præcepit. Et quando jam dictum monasterium Branconi reddidit, multi vivebant qui hoc Dominum Pipinum Karolo præcipere & contestari audierunt. Istam verò rationem pleniter prædictus Aldricus Episcopus perscrutatam apud veridicos homines habebat, & hoc testibus veris & bonis coram omnibus affirmabat. Taliter enim Aldricus & Sigismundus altercantes, pervenit ipsa ratio usque ad Dominum Imperatorem; qui hoc firmiter inquirere præcepit, & veraciter sibi renunciare jussit. Sed antequam ipsa causatio ante Dominum Imperatorem veniret, volebant eorum amici & boni homines eos inde pacare & concordare. Sed Aldricus Episcopus obtemperabat eorum justis petitionibus, & Sigismundus non faciebat; sed quicquid ei justè & rationabiliter sui amici agere suadebant, prædictus Sigismundus spernebat. Offerebat enim ei memoratus Aldricus Episcopus ut aliquem censum ei ex hoc solveret, sicut sui antecessores prædicti Episcopi antecessoribus faciebant, & per suum beneficium illud tenere, & nunquam ei diebus vitæ suæ de illo aliquod impedimentum facere volebat, sed quietè & pacificè unà cum suis monachis eum inibi esse permittebat. Offerebat etiam & aliam causam prædicto Sigismundo, suadentibus prædictis amicis & bonis hominibus, jam dictus Aldricus Episcopus, ut si hanc non vellet, saltem aliam faceret. Permitebat autem ei duas aut tres villas, quales sibi eligeret, per suum beneficium habere, & ex his nullum

servitium aut aliqua dona requireret, sed quicquid ex his vellet faceret. His omnibus à Sigismundo spreto, cœpit sæpèdictus Episcopus suam justitiam justè & rationabiliter quærere, quia plenam & justam rationem sibi in hoc habere videbatur. Præcepit enim hanc justitiam inquirere Dominus Imperator Ebroino Piétaviensis urbis Episcopo & Erchirado Parisiacæ civitatis Episcopo & Rorigoni Comiti & Altmaro Seneschalcho Domnæ Judith Imperatricis & Misso palatino unà cum aliis vassis dominicis. Sed dum hæc res ad effectum tunc minimè pervenit propter alias necessitates, & hoc Domino Imperatori renuntiatum esset, præcepit ut ante se in suo palatio ipsa altercatio finiretur. Tunc ergo jussit Dominus Imperator ut haberent ambo eorum auctoritates & testimonia Aquisgrani palatio ad suum placitum quod ibi tempore quadragesimali cum Episcopis & Abbatibus & Comitibus & ceteris fidelibus suis habebat, ut ibi pleniter præfixa altercatio finem perciperet. Sed Sigismundus jam vocatus ad ipsum placitum minimè pervenit. Quia de re iterum Dominus Imperator per suam epistolam eum vocavit ut post Pascha veniret. Qui & hoc renuens, jam tertio vocatus minimè venit, neque missum aliquem misit cur hoc dimitteret. Tunc cernens Dominus Imperator suam inobedientiam & contumaciam, expectavit tamen adhuc post tertium conditum placitum quindecim dies ut veniret; sed cernens eum jam venire non velle, neque suam rationem justè diffinire, quia minimè hoc rationabiliter & veraciter se facere confidebat, & propterea venire ad placitum volebat, tunc Dominus Imperator interrogavit suos Consiliarios & Episcopos sive Abbates & Comites & reliquos fideles suos quid ex hoc facere deberet, & quale consilium ex hoc ei darent, & quid de tam inobediente suo præcepto facturum esset.

Tunc respondentes dixerunt utriusque ordinis omnes. Vidimus quòd iste Episcopus vester Aldricus habet suas auctoritates & præcepta regalia tam genitoris vestri quàm & aliorum vestrorum antecessorum, videlicet Regum Francorum, in quibus, ut coram nobis relectum est, continetur insertum & sanctorum sacerdotum ac Regum manibus propriis corroboratum, quòd monasterium Anisolæ, unde agitur hæc justitia, Cenomanicæ matri Ecclesiæ traditum fuit & ab Episcopis ejusdem matri Ecclesiæ constructum & ornatum atque legibus possessum. Habet etiam præfixus Episcopus, quos videmus & audimus, suos testes veros & bonos, qui has auctoritates firmas & veras esse testantur, & jurejurando quæ dicunt affirmant. Insuper testantur quòd infra legitimo tempore prædicta mater Cenomanicæ civitatis Ecclesia vestituram legitimam habuisset de prædicto monasterio, & adhuc triginta anni non sunt transacti quòd ex eo legitimam vestituram habuit, & propterea inde fuit modò alienatum quòd Franco Episcopus prædictæ Ecclesiæ suo propinquo Adalghyso illud impetraverit, ut pro illo regalia servitia & itinera faceret, quæ ille pro sua infirmitate & senectute facere non valebat. Affirmant etiam eundem Franconem aliquas villulas & quosdam vassallos cætosque, ut nominant, ex præfixo monasterio ad suum opus, dum advixit, retinere; sed illis ambobus defunctis non fuit ad præsens Episcopus ejusdem sedis qui Dominum Imperatorem Hludovicum ex hoc interpellaret ad tempus; & sic datum est alio, & tali occasione sublatum est de præfixa sede. Sed & hoc quòd isti monachi dicunt quòd vestrum proprium esset, prædicti testes Aldrici Episcopi pereorum auctoritates & per vestros vassallos & alios veridicos & bonos homines affirmant non esse. Dicunt etiam, si vestrum proprium esset, res ipsius mo-

nafterii fecundùm legem Salicam aut Ribuariam tuerentur ficut alia loca & res quæ de veftro funt proprio faciunt, & mancipia non partirentur, ficut de aliis locis & rebus quæ de veftro funt proprio in illa regione eft confuetudo facere; fed de iftis caufis in rebus fancti Carilephi ficut in propriis Domni Imperatoris obferuare apud eos eft confuetudo, nihil unquam confervatum fuit; & pro iftis caufis affirmant & defendunt jam dicti testes fæpedictum monafterium non veftrum proprium aut alicujus efle, fed de jure Cenomanicæ matris Ecclefie, de cujus rebus eft fundatum, illud efle affirmant, quod & rationabiliter & legibus, ut nobis videtur, facere poffunt. Testantur etiam fuprà memorati testes quòd omnes Epifcopi qui in prædicta civitate & in jam dicta fede à tempore fancti Innocentis Epifcopi fecundi, fuccefforis videlicet fancti Victurij, & à tempore fancti Carilephi confefforis eximii fuerunt, prædictum monafterium fubjectum habuiffent, exceptis duobus. quod propter prædictum odium & pro aliqua negligentia veraciter factum efle inquitum eft. Testantur etiam quòd plus ad jus & fubjectionem prædictæ matris Ecclefie præfatum monafterium pertineat quàm ad veftrum proprium aut ad aliam aliquam caufam; & hoc, fi aliqui testes contra fe venerint, fallos eos, qualiter præceperitis, facere poffe testantur firmiterque affirmant. Supradicta verò ratione hanc iuftitiam diligentiffimè ventilatam, rei veritatem cognofcentes, pleniter & rationabiliter legis divinæ & mundanæ nos utriufque ordinis veftri fideles auctoritate inſtructi, & plena ratione fuffulti, judicamus vosque hortamur ut ei auferatur qui vobis inobediens exitit & ad veftrum placitum non folùm ſemel aut bis vel ter vocatus venire contempfit, quia de ſua abſentia culpabilis & convictus efle cognofcitur, & ei veftra auctoritate

H iij

nostroque iudicio reddatur præfatum monasterium qui vobis inobediens non fuit, nec ad placitum venire reuult, sed semper præsens cum suis auctoritatibus & nobilibus testibus affuit, & hoc pleniter & legaliter approbare est paratus quòd suæ sedis Ecclesiæ præfatum monasterium esse debet. Et propterea præfato Aldrico Episcopo firma auctoritate ad jus suæ sedis Ecclesiæ præfatum monasterium cum omni integritate ut reddatur iudicamus. Quidam autem eorum dixerunt. De nobis ipsis aliter iudicare non possumus, quòd si aliquis nostrum licet nemine querente, aut aliqua causatione pulsante, vocatus ad vestrum placitum venire contempserit, ni infirmitas aut legitima somnis eum detinuerit, & si aliqua somnis, aut infirmitas eum detinuerit, ut ipse suum aduocatum aut suam excusationem rationabilem ad vos miserit, iustè & plena ratione perdere debet unusquisque nostrum quod de vestro habet. Et propterea sicut & de nobis, sic & de illo iudicamus, quia neutrum fecit, nec ipse venit, nec mandare studuit cur illud dimisit. Sed sicut isti homines qui præsentés adstant, id est, Hagano & Benedictus & alii, dicunt & affirmare volunt qualitercunque vobis placuerit, siue si aliquis ex vobis aliter dixerit, singulare certamen cum eo præliari siue in iudicio, si vobis placuerit, seu cum sacramento verum facere nullam ob aliam causam præfatum Sigismundum remansisse, neque propter infirmitatem, neque propter aliam necessitatem, nisi quòd venire, ne conuinceretur, noluit, quia nullam iustitiam neque aliquam iustam aut rationabilem causam in prædicta questione se habere confidebat. Et hæc prædicti homines quotidie ante vos & ante nos & reliquos fideles vestros clamant, & approbare, sicut prædictum est, vel qualiter vobis placuerit & eis præceptum fuerit volunt. Et hoc sæpissime publiciter in hoc pa-

latio est acclamatum & perquisitum nobis & ceteris fidelibus vestris audientibus ; sed nemo est qui eis contradicere aut resistere velit, sed plus dicunt omnes eos veritatem dicere. quod & verisimile nobis esse videtur. Sic vos jam quindecim diebus per aliud placitum vel tertium ei concessum expectantes, neque suum advocatum aut suas auctoritates misit, neque ullam excusationem de se vel de suo contemptu facere noluit. Idcirco de sua absentia vel contumacia jam convictum atque damnatum eum esse legibus judicamus, ita ut nec ejus vox amplius de hac causa audiatur. Et ut hoc quod dicimus & judicamus auctoritate canonum & legis plenius confirmemus, precamur ut nonnullæ sententiæ ad hoc pertinentes canonum & legum ante vos legere jubeatis. Et tunc publicè coram omnibus recitatæ sunt hæ sententiæ canonum & legum.

*EXCERPTVM EX DECRETIS
Papæ Bonifacii, capitulo III.*

Manifestum est confiteri eum de crimine qui indulto & delegato judicio purgandi se occasione non utitur. Nihil enim interest utrum in præsentis examine omnia quæ dicta sunt de eo comprobentur, cum ipsa absentia pro confessione constet.

Lib. 5. Capitular. c. 37.
lib. 7. c. 43.

Item ex decretis ejusdem Bonifacii Papæ.

Nvlli dubium est quòd reus judicium nocens subterfugit, quemadmodum ut absolvatur qui est innocens quærit. Confitetur enim de omnibus quisquis se subterfugere judicium dilationibus putat.

Item ejusdem cujus supra.

CAvendum est ut si quis adesse neglexerit, dilationem sententiæ de absentia non lucretur, sed quæ malè pulli lassè noscuntur, radicitus evellantur & emendentur.

Ex decretis Celestini Papæ.

NOn caret enim suspitione qui ad iudicium venire contempserit & purgari se distulerit, quia ipsa absentia sua est comprobatio. Insuper occurreret veritas, si falsitas displiceret. Merito namque causa nos respicit si silentio faveamus errori. Ergo corripiantur qui hujusmodi sunt modis omnibus, ut veritas eorum versutiis non sopiatur, sed astuta eorum cavillatio aptissimè & prudenter omnibus manifestetur & emendetur, atque restituatur quod hactenus occultum & neglectum fuit.

Decreta Innocentii I. c. 35.

Item excerptum ex decretis Papæ Innocentii.

Decreta Celestini I. c. 12.

Veritas sapius exagitata magis splendescit ad lucem, & perniciæ revocata in iudicium gravius condemnatur. Nam fructus divinus est justitiam sapius recenseri, & errata corrigere, ablata restaurare. Nec otiosa ergo Dominus iudex noster in nobis esse patitur quæ exercenda, non negligenda donavit.

Sequentia verò capitula ad eandem rationem pertinentia à sapientibus Comitibus & Scabinis dominicis sunt prolata; & per iudicium coram omnibus sunt recitata.

HÆC CAPITVLA QVÆ
subsequuntur de lege Romana sunt assumpta.

Imperator *Valentinianus* inter cetera *Firmino Prefecto pratorio & Patricio* data. Si quis pulsatus in iudicio adesse noluerit, post secundam aut tertiam conventionem sciat se contumacis sententiam subiturum, id est, ut quicquid, si fuisset in iudicio, addicendus erat, petenti litigatori quasi victus exolvat. Data VII. Kal. Maii Romæ Herculano V. c. Cons.

Novell unica
de Episc iudicio, in interpret.

Quinque capitula de effectu sententiarum & finibus litium Pauli sententiarum lib. V. Quicumque tribus auctoritatibus iudicis conventus, aut trinis litteris vel tribus edictis ad iudicium fuerit provocatus, aut uno pro omnibus peremptorio, id est, quod causam extinguit, fuerit evocatus, & præsentiam suam apud eum iudicem à quo ei denuntiaturum est exhibere non voluerit, adversus eum quasi in contumacem judicari potest. Quinimmo nec retractari per appellationem negotia possunt, quoties in contumacem fuerit iudicatum.

Paul. lib. 5.
sent. tit. 5. in interpret.

Item Theodosius libro quarto de sententiis ex periculo recitatum.

Imperatores *Gratianus, Valentinianus, & Theodosius A A A. Clearcho Prefecto.* Quicquid præsentibus partibus in causis fuerit ordinatum, habebit plenissimam firmitatem, nec poterit immutari. Data Kal. April. Honorio VIII. & Boëtio Cons.

*SEQVITVR SENTENTIA
de eadem lege Romana, de libro Pauli assumpta.*

SI enim iudicibus talia conceduntur, quanto magis Regibus & Imperatoribus fræna & lora ampliora & latiora relaxantur: quoniam de crimine maiestatis gravius iudicantur rei & incriminati quam alterius alicuius generis secularis: quia honor capitis decus est aliorum membrorum, & dedecus capitis ignominia est aliorum membrorum. Porro quia omnia membra sequuntur caput, scilicet ut in comparatione prædecessorum nostrorum, more videlicet antiquorum, loquamur, sicut ab illis non semel aut bis vel ter sed sæpe firmatum & definitum esse legimus, dehonoriatio & despectio seniorum & magistrorum & contumacia eorum contumelia est subditorum & juniorum, & honor & exaltatio atque benevolentia & obedientia seniorum & magistrorum honor & exaltatio est subditorum & juniorum, quia & illi ab istis & isti ab illis mutuo foventur & exaltantur, & honor regni & populorum ampliatur, & vis atque iustitia eorum crescit, & populus salvatur & exaltatur. Si quis autem contra hæc inire aut aliqua machinatione aliquid agere præsumperit, damnatus in omnibus & ab omnibus interiùs exteriùsque sententia ultionis feriat, ne in posterum quisquam talia agere præsumat; & si quis facere tentaverit, similiter damnetur, & ultionis sententiam non effugiat.

Item unde supra, si quis ad placitum venire distulerit.

SI quis subterfugiendo placitum huc illucque vadit, & ad placitum venire distulerit, & maxi-

mè si vocatus à iudicibus fuerit, omnimodis providendum est ne quærens suam justitiam pro tali occasione perdat, sed quasi convictus ille qui ad placitum venire distulerit, item culpabilis & convictus de sua absentia iudicetur, & deinceps hoc recuperare non valeat, sed magis metallis & aliis pœnis deputetur, ne ampliùs quisquam talia agere præsumat, & ille de sua versutia & absentia vicisse non lucretur, neque subterfugisse gaudeat, neque suam justitiam perdat. Data IX. Kal. Maii.

His & aliis auctoritatibus sanctorum patrum & canonum atque legum rationabiliter instructi iudicavimus & iterum iudicamus ut Aldrico sæpedito Episcopo jam dictæ res, qui semper pleniter instructus præsens adfuit, & nunquam ad suam justitiam comprobendam defuit, vestra auctoritate vestroque iudicio reddantur. Et si talis firmitas ex hoc facta sit quæ in posterum appareat, nunquam deinceps de hoc in prædicta Ecclesia sibi commissâ aliquod damnum aut scandalum aut ullam causationem patiat. Et si aliquis, quod non credimus, ex hoc deinceps aliquam pulsationem aut causationem ei facere voluerit aut suis successoribus, evindicare non valeat, nec ejus vox penitens audiatur qui hoc facere tentaverit, sed hoc iudicium quod modo agitur, ratum futuris maneat temporibus, & vestra redditio firma & stabilis permaneat. His taliter peractis, hoc divisimus. Tunc Dominus Imperator coram illis reddidit Aldrico præfixo Episcopo per eorum iudicium plena auctoritate monasterium Anisolæ, in quo Dominus Carilephus corpore requiescit, ad jus Cenomanicæ matris Ecclesiæ, cui præfatus Episcopus præerat, futuris temporibus possidendum, & Missos ei dedit qui ei inde plenam vestituram facerent, Fulconem scilicet Comitem palatii & Arduinum & Gaufridum Comites & Folcradum vassum

dominicum, qui postea, sicut Dominus Imperator eis iussit, plenam & legalem vestituram per cloccas & ostia senioris ipsius monasterii Ecclesie, in qua etiam sanctus Carilephus corporaliter requiescit, & per portas ipsius monasterii jam dicto Aldrico Episcopo multis coram testibus in ipso monasterio solemniter fecerunt. Hoc autem factum est anno incarnationis dominicæ DCCCXXXVII. Indictione II. & anno imperii præfati Domni Hludovici piissimi Imperatoris XXV. anno verò ordinationis sæpediti Aldrici Episcopi sexto. Pridie quoque Kalendarum Maiarum Aquisgrani palatio prædictum iudicium est actum, & in ipsa die ipsa ratio à præfixo Imperatore legibus est adimpleta & plena ratione peracta. Propterea ergo hoc memoriale conscribere libuit ut si aliqua altercatio deinceps exorta fuerit qualiter hæc res acta sit, per hoc memoriale declaratum appareat; ut si aliquis ex hoc aliquam querelam facere tentaverit, evindicare minimè valeat. Actum atque conscriptum est hoc memoriale Aquisgrani palatio Kal. Maii in sacrario sanctæ Mariæ, regnante Domino nostro Iesu Christo in perpetuum. Hæc verò chartæ & hæc præcepta publicè relecta & recitata sunt ante Dominum Imperatorem & Drogonem eius fratrem & Archicapellanum, sive etiam ante suos Missos quos Dominus Imperator ad hanc causam audiendam & discernendam constituit, seu ante conscriptos Episcopos & Comites & ministros ac iudices, quando hoc iudicium in præscripto palatio iudicatum est, & quando præfatum monasterium ad jus præfixæ Cenomanicæ matris Ecclesie est legibus redditum & supradicto prætextu evindicatum, id est,

I. Traditio sancti Carilephi quam fecit sancto Innocenti Episcopo per licentiam & consensum Childeberti Regis;

II. Charta commendationis qualiter se Domnus Carilephus per licentiam sui Abbatis, exhortante Domno Avito, unâ cum suis monachulis subdidit Ecclesiæ civitatis, & in manus sancti Innocentis Episcopi duabus vicibus se tradidit.

III. Precaria quam sanctus Carilephus accepit à sancto Innocente de eadem re.

IV. Præceptum Childeberti Regis quod iussit facere super traditionem sancti Carilephi & super precariam quam ipse sanctus Carilephus accepit à sancto Innocente.

V. Charta donationis de rebus & villulis, & auro & argento & vestimentis tam ecclesiasticis quàm & aliis, sive libris & crucibus & capsis vel reliquiis sanctorum multorum quæ Domnus Innocens in adiutorium ad monasterium Anisolæ construendum & ornandum Domno Carilepho & suis monachalis per scripturam tradidit.

VI. Charta de conventionibus sancti Innocentis & sancti Carilephi miræ magnitudinis conscripta, & à quindecim Episcopis firmata, ut eorum conventiones nullo modo irritæ fierent, sed per omnia stabiles permanerent.

VII. Precaria quam sanctus Domnolus Episcopus Abbati suo Gallo fecit de monasterio sancti Carilephi.

VIII. Præceptum quod Chilpericus Rex sancto Domnolo Episcopo fecit & suo Abbati Gallo de monasterio Anisolæ.

IX. Præceptum emunitatis quod fecit Chilpericus Rex sancto Domnolo Episcopo de monasterio Anisolæ & de omnibus villulis & rebus ad eum pertinentibus.

X. Precaria quam Hadoindus Episcopus de monasterio sancti Carilephi Sigranno Abbati fecit.

XI. Præceptum quod Rex Chlotarius Haduindo Episcopo & Sigranno Abbati de monasterio Anisola fecit.

XII. Præceptum emunitatis quod fecit Chlotarius Rex Haduindo Episcopo de monasterio Anisola & de omnibus villulis & rebus ad illud pertinentibus.

XIII. Precaria quam Dominus Berarius Episcopus de monasterio sancti Carilephi Ibboleno Abbati fecit.

XIV. Præceptum Dagoberti Regis super precariam Ibboloni Abbatis quam à Domino Berario Episcopo de monasterio Anisola accepit.

XV. Præceptum emunitatis quod fecit Dagobertus Rex Domino Berario Episcopo de monasterio Anisola & de omnibus villulis & rebus ad illud pertinentibus.

XVI. Precaria quam Gauziolenus Episcopus de monasterio sancti Carilephi Didoni Abbati fecit.

XVII. Præceptum Chilperici Regis quod fecit Gauzioleno Episcopo & Sicbaldo Abbati super precariam eorum de monasterio Anisola.

XVIII. Præceptum Chilperici Regis sub emunitatis tuitione Cenomanicæ sedis Ecclesiæ factum Gauzioleno Episcopo. Simul & confirmatio in hoc ipso præcepto continetur quam fecit super precariam prædictus Rex Gauzioleno memorato Episcopo & Didoni Abbati suo.

XIX. Præceptum emunitatis quod fecit Theodoricus Rex Berario Episcopo de cellulis & villulis sui episcopii & nominatim de monasterio Anisola.

XX. Præceptum emunitatis quod fecit Dagobertus Rex Episcopo Herlemundo de cellulis & villulis de suo episcopatu; ubi & monasteriolum Anisola commemorat, & suæ sedis Ecclesiæ esse affirmat.

XXI. Monumentum de vita sancti Innocentii Episcopi.

XXII. Exemplar de vita & actibus sancti Theodori Episcopi.

XXIII. Præceptum quod fecit Dominus Karolus Franconi Episcopo quando ei monasterium Anisola per iudicium & plenam auctoritatem reddidit & suæ sedis Ecclesiæ confirmavit, sicut in eo continetur insertum.

XXIV. Præceptum quod fecit Dominus Hludovicus Imperator Franconi Episcopo de mancipiis sanctæ Mariæ & sancti Carilephi, in quo continetur monasterium Anisolæ subjectum esse debere Cenomanicæ matri Ecclesiæ.

XXV. Præceptum quod fecit Dominus Karolus Franconi Episcopo quando ei concessit ut hostes & itinera nulla faceret, sed Adalghisus suus propinquus omnia regalia servitia pro eo faceret, & per licentiam Franconis aliquam partem abbatia sancti Carilephi teneret, & post obitum Adalghisi ad jus & regimen Cenomanicæ matris Ecclesiæ absque ulla contradictione reverteretur, sicut in eo continetur insertum.

Huic iudicio & redditioni interfuere subter inserti viri. Iudith Imperatrix, Karolus gloriosissimus Rex, Drogo Archiepiscopus atque Archicapellanus, Autcarius Archiepiscopus, Hadalboldus Archiepiscopus, Amaluinus Archiepiscopus, Aiulphus Archiepiscopus, Rataldus Episcopus, Ecardus Episcopus, Erardus Episcopus, Ebruinus Episcopus, Vviliricus Episcopus, Albericus Episcopus, Ghefridus Episcopus, item Albericus Episcopus, Simeon Episcopus, Ercanradus Episcopus, Ionas Episcopus, Vuiladus Episcopus, Ansigaudus Episcopus, Adalardus Comes, Radulfus Comes, Bonifacius Comes, Adalbertus Comes, Vuarinus Comes, Herbertus Comes, Audulfus Comes, Stephanus Comes, Rainaldus Comes, Gislebertus Comes, Landricus Comes, Gerardus Comes, Abbo Comes, Teoto Comes, Poppo Comes, Erminus Comes, Anfredus

Comes , Adalgarius Comes , Gebuinus Comes ,
 Tetghildus Comes , Troandus Comes , Ardoinus
 Comes , Rumaldus Comes , Herloinus Comes ,
 Hungarius Comes , Theodoricus Comes , Ricboto
 Abbas , Hludovicus Abbas , Stolido Abbas , Hil-
 duinus Abbas , Burchardus Abbas , Lantramnus Ab-
 bas , Godolricus Abbas , Daniel Abbas , Georgius
 Abbas , Elmeradus Abbas , Vuaringarius Abbas ,
 Aldricus Abbas , Eribertus Abbas , Tethaldus Abbas ,
 Marcoardus Abbas , Humbertus Abbas , Eginardus
 Abbas , Fulco Vassus dominicus & Comes palatii
 Ragenarius Vassus dominicus & Comes palatii
 Teutfridus Vassus dominicus , Adalelmus Vassus do-
 minicus , Hericus Vassus dominicus , Engiscardus
 Vassus dominicus , Difo Vassus dominicus , Franco
 Vassus dominicus , Teoto Vassus dominicus , Fol-
 eradus Vassus dominicus , Bernuinus Vassus domini-
 cus , Evrardus Vassus dominicus , Salaman Vassus do-
 minicus , Egibertus Vassus dominicus , Vuinitmarus
 Vassus dominicus , Vuitbaldus Vassus dominicus , Ra-
 dulphus Vassus dominicus , Gunzo Vassus dominicus ,
 Odorricus Vassus dominicus , Cadilo Vassus domini-
 cus , Letricus Vassus dominicus , Nantarius Vassus
 dominicus , Robertus Vassus dominicus , Isaac Vassus
 dominicus , Hugo Vassus dominicus , Dagobertus
 Vassus dominicus , Ebruinus Vassus dominicus , &
 reliqui innumerabiles quorum nomina propter pro-
 lixitatem hic non inseruimus.

XLVIII. *EXEMPLAR EPISTOLÆ*
quam Domnus Imperator Hludovicus Ione
urbis Aurelianensis Episcopo & Henrico Ab-
bati fecit de causa Aldrici Cenomanicæ urbis
Episcopi suorumque monachorum de monaste-
rio sancti Carilephi, quando illud ei Domnus

Imperator plena ratione Ecclesiaeque sibi commissae reddidit, & propterea quidam monachi inconsulte contra omnem auctoritatem canonicam & regularem ex eo sunt egressi, & res ecclesiasticas non paucas sive sacrata vasa aurea & argentea furtim inde exportaverunt.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina repropitiante clementia Imperator Augustus Ionæ venerabili Episcopo salutem. Notum tibi esse volumus quia perventum est ad nos quòd monachi ex monasterio sancti Carilephi in egressu præsumptivo idem monasterium expoliassent ornamentis ecclesiasticis tam in thesauro quàmque in vasis seu vestimentis, necnon & libris. Quapropter tibi præcipimus & Henrico Abbati ut vos omni diligentia illud inquiretis, & cum omni integritate res ecclesiasticas eidem Ecclesiae restituere faciatis. Vale, ex hoc habeto studium sicut de te bene confidimus, & sicut in hoc nostram cognoscis voluntatem.

XLIX. ITEM EXEMPLAR
alterius epistole Domni Hludovici Imperatoris de prædicta re, ad quos supra.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina repropitiante clementia Imperator Augustus Ionæ venerabili Episcopo salutem. Notum tibi esse volumus quia perventum est ad nos quòd monachi ex monasterio sancti Carilephi egressi sunt de proprio monasterio, aliena loca quærentes, immemores propriæ promissionis eorum, in qua promiserunt obedientiam & stabilitatem propriæ promissionis loci, atque renuntia-

verunt propriis voluntatibus secundum regulam sancti Benedicti, obliti etiam sententiam evangelicam, in qua dominicum exemplar audivimus: *Non veni, inquit, facere voluntatem meam, sed ejus qui misit me.* oblitique apostolicæ sententiæ ita dicentis: *Subiecti estote omni creatura, sive Regi quasi præcellenti, sive ducibus tanquam ab eo missis.* Et hoc non ob aliud fecerunt nisi quod Abbas eorum nobis inobediens apparuit, & nos eidem Abbati idem monasterium tulimus, & illud Aldrico Episcopo Ecclesiæque sibi commissæ legaliter, sicut à suis prædecessoribus possessum & constructum fuit, reddidimus, sicut lator ejus epistolæ tibi dicere poterit, quia prolixum est nobis in hac epistola omnia inferere qualiter actum & definitum rationabiliter fuit, & quia in nullo sentimus contrarium esse auctoritati canonum monachos subiectos Episcopis fieri debere. Quapropter volumus ut Missus noster sis unà cum Henrico Abbate, & eosdem monachos plena auctoritate canonum & regulari atque nostra ad proprium monasterium redire compellatis. Si verò quispiam eorum vos non obaudierit, volumus ut compellatis eum venire ad nostram præsentiam in proximo placito quod habituri sumus Domino annuente apud Carisiacum. Bene vale, & ora pro nobis Dominum.

L. NOTITIA DE MONASTERIO
*sancti Carilephi in generali synodo in Carisiaco
 palatio regio facta ab Aldrico Episcopo per
 judicium Episcoporum accepta, sicut in ea con-
 tinetur insertum.*

C Vm in nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi Dominus Hludovicus Imperator anno incarnationis dominicæ DCCXXXVIIII

ad universorum causas audiendas vel recta iudicia terminanda in Carisiaco palatio publicè refedisset, & conventum generalem totius populi unà cum Pipino & Karolo filiis suis, gloriosis videlicet Regibus, & synodum Episcoporum & reliquorum sacerdotum ibidem generaliter ad ecclesiastica sive mundana negotia tractanda necnon & ad utilitatem sanctæ Dei Ecclesiæ fulciendam coadunatum haberet, ibique venientes monachi de monasterio Anisolæ, in quo sanctus Carilephus corpore requiescit, ante prædictum Dominum Hludovicum Imperatorem ampliùs quam viginti unà cum Sigemundo, qui dudum eorum Abbas fuerat, qui se injustè reclamaverunt de eorum monasterio ejectos esse, quorum causam Dominus Imperator in generali conventu ibidem habito diligenter discutere & enucleatim inquirere præcepit. Cùm autem in conspectu Episcoporum & Abbatum & reliquorum sacerdotum se pro prædicta causa advenientes reclamarent, interrogatum est Aldrico eorum & Cenomanicæ parrochiæ Episcopo & ejusdem monasterii Abbati si eos ejecisset ex eorum monasterio, aut à quo ejecti taliter vagantes discurrerent relicto loco in quo seculo renuntiaverunt, in quo etiam ecclesiasticis vel secularibus negotiis diebus vitæ eorum permanere deberent. Qui respondens ait: Nec ego ejeci eos, nec scivi eos ejectos esse. Tunc adlata est coram Rege & optimatibus ejus traditio sancti Carilephi, quam fecit sancto Innocenti Episcopo per licentiam & consensum Childeberti Regis, & aliæ multæ auctoritates quas enumerare longum est, de quibus sæpedictus Pontifex coram omnibus in eodem Concilio consistentibus habuit suos testes tam sacerdotes quàm & veridicos laicos nobiles & bonos & legitimos sufficienter, qui eadem instrumenta chartarum approbaverunt, & ea infra legitimos annos canonicè & legibus vestita vi-

derunt, & pleniter atque legibus testificabantur plus per justitiam & legem canonicam & mundanam prædictum Anisolæ monasterium cum omnibus ad se pertinentibus ad jus Cenomanicæ matris Ecclesiæ pertinere quàm aliubi, aut fiscus dominicus aut proprium Domni Imperatoris aut alicujus hominis esse debere, Sed nullus inventus est qui contra hæc aliquid dicere aut probare voluisset. Tunc præfatus Dominus Drogo Archiepiscopus & senior Capellanus & ceteri qui præterito tempore Aquisgrani palatio fuerunt quando hæc ratio ventilata est & ad liquidum perscrutata canonicè & legibus definita, respondentes dixerunt: Non est necesse hæc modò iterum per omnia remove neque singula retractare, quia scimus te canonicè & legibus memoratum monasterium habere conquistum & evindicatum: sed de istis monachis, qui modò se reclamant ejectos esse de eorum monasterio, quod Dominus Imperator nobis inquirere præcepit, modò agendum est. Sed postquam perscrutatum est præscriptos monachos nullius ejectione, nec aliqua indigentia, nec culpa aut facto prædicti Aldrici Episcopi exille ab eorum monasterio, sed eorum libitu & contumacia hoc eos perpetrasse, & ut jam dictum monasterium prædicto Episcopo auferrent & à jure suæ sedis Ecclesiæ quoquo modo potuissent subtraherent vel alienarent sibi que evindicarent, tunc eis præceptum est ut reverterentur ad eorum monasterium quo renuntiaverunt, ibique jejuniis & orationibus insisterent & Domino regulariter militarent. Illi verò contrà stomachando responderunt, atque illuc reverti nolle dixerunt, Tunc videntes eos omnes Episcopi & reliqui sacerdotes tantæ stultitiæ esse & taliter Domino Imperatori & omni sanctæ synodo, atque eorum proprio Episcopo inobedientes existere eorumque jussionibus & piis ac justis consiliis re-

sistere, præceperunt afferre regulam sancti Benedicti & in conspectu omnium sententias ejus legere, quibus in omnibus repugnabant, & ad ultimum de humilitatis gradibus sententiam legere jusserunt, de quibus eis nullum tenere visum est, sed magis propriis voluntatibus inservire & eorum libito inservire & insistere. Quam regulam tunc considerantes dixerunt, quoniam ea quæ levi & blando medicamine sanari non possunt, ferro abscindi necesse est. Et præceperunt afferre canones, è quibus in præsentia omnium in plenaria synodo relecta est sententia Concilii Chalcedonensis de Clericis qui præsunt ptochiis vel monasteriis, capitulum VIII. continens hæc: *Clerici qui præficiuntur ptochiis, vel qui ordinantur in monasteriis & basilicis martyrum, sub Episcoporum qui in una quaque civitate sunt secundum sanctorum patrum traditiones potestate permaneant, neque per contumaciam ab Episcopo suo dissiliant. Qui verò audent evertere hujusmodi formam quocunque modo, nec proprio subiciuntur Episcopo, si quidem Clerici sunt, canonum correptionibus subjacebunt; si verò laici vel monachi fuerint, communionem priventur.* Perlecta autem hac sententia, iterum interrogati sunt si adhuc essent ita inobedientes ut prius. Illi verò in eadem pertinacia permanentes, tunc judicio omnium Episcoporum & universalis sancti Concilii secundum hanc sententiam ab omnibus Episcopis & reliquis sacerdotibus exclusi sunt ab omni sacerdotali catalogo & communione, & extorres, si irrevocabiles persistenter, à catholica Ecclesia facti sunt. Tunc ergo ab omnibus Episcopis & reliquis Dei servis sive à generali conventu judicatum est ut reciperet præfatus Aldricus Episcopus suos monachos, & faceret ex eis quicquid ei libitum fuerit, & aliqui ei per manus à sancto Concilio redditi sunt. Et judicatum est ei ab universa sancta synodo quòd legibus evindi-

Concil Chalcedon.

catam habebat suam causam & præfatum monasterium cum omnibus ad se pertinentibus canonicè & legibus conquisitum, & Ecclesiæ sibi commissæ futuris temporibus suisque successoribus lucratum, & quicquid inde ecclesiastico ordine facere & disponere Domino annuente decreverit, liberam in omnibus habeat potestatem faciendi. Idcirco necesse fuit ut præfatus Episcopus & ministri suæ sedis Ecclesiæ hoc evindicatum vel hanc notitiam consilio & iudicio omnium ad prædictam synodum convenientium Episcoporum & reliquorum sacerdotum acciperent; ut si post hunc diem, quod fieri minimè credimus, de hac causa aliqua causatio vel repetitio vel quædam calumnia instigantibus malevolis hominibus orta fuerit, coram omnibus hæc notitia vel evindicatio declarata appareat, ut quod repetit evindicare non valeat, sed præsens conscriptio omni tempore vel notitia firma & stabilis permaneat. His præsentibus actum fuit. Drogo Archiepiscopus & senior Capellanus subscripsit. Autcarius Archiepiscopus subscripsit. Agobardus Archiepiscopus subscripsit. Bernardus Archiepiscopus subscripsit. * Bernegarius Narbonensis Archiepiscopus subscripsit. Agiulfus Bituricæ urbis Archiepiscopus subscripsit. Notho Arelatensis Archiepiscopus subscripsit. Abtadus Genevensis Episcopus subscripsit. Harinbertus Bajocensis Episcopus subscripsit. Freulfus Lexoviensis Episcopus subscripsit. Theodoricus Cameracensis Episcopus subscripsit. Erardus Tungrensis Episcopus subscripsit. Ragenarius Ambianensis Episcopus subscripsit. Eccardus Noviomacensis Episcopus subscripsit. Ebroinus Pictaviensis Episcopus subscripsit. Gundacher Limoticinensis Episcopus subscripsit. Ionas Aurelianensis urbis Episcopus subscripsit. Moduinus Ostudunensis Episcopus subscripsit. Heribaldus Altisiodorensis Episcopus subscripsit.

* Bartholomæus.

epus subscripsit. Adalbertus Tricacensis Episcopus subscripsit. Dodo Andegavensis Episcopus subscripsit. Herchenradus Parisiacæ urbis Episcopus subscripsit. Humbertus humilis Episcopus subscripsit. Fulcarius humilis Episcopus subscripsit. Godofredus Senlitenſis Episcopus subscripsit. Favvo Caviſionenſis Episcopus subscripsit. Hildi Virduſenſis Episcopus subscripsit. Lupus Cadolonenſis Episcopus subscripsit. Stephanus humilis Episcopus subscripsit. Vvalafridus Diaconus rogatus recognovi & subscripsi. Data VIII. Idus Septembris anno Chriſto propitio imperii Domni Hludovici piiffimi Auguſti xxv. Indictione I. Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

L I. D E R E S P O N S I O N E

Hludovici Imperatoris & iudicio optimatum ſuorum contra præcepta quæ monachi de monaſterio Anisolæ attulerunt coram eo, quando contra Aldricum Episcopum de prædicto monaſterio in rationes venerunt.

Q Vando Aquisgrani palatio anno imperii Domni Hludovici piiffimi Auguſti xxv. coram eo & principibus ſuis tam eccleſiaſticis quàm & ſecularibus in generali conventu querela de monaſterio Anisolæ & rebus ſuis inter Aldricum Cenomanicæ urbis Episcopum & Sigemundum ejuſdem monaſterii Abbatem agebatur & diligentius ſcrutabatur, atque jam dictus Pontifex inter reliqua instrumenta chartarum & præcepta regalia unum præceptum quod Domnus Karolus facere juſſit, ſua videlicet propria manu roboratum & anulo ſuo ſubter ſigillatum, per quod ipſe jam dictum monaſterium Franconi Episcopo Eccleſiæque ſibi commiſſæ reddidit,

& monachi prædicti Sigemundi quoddam præceptum de electione eorum, ut de semetipsis haberent licentiam eligendi Abbatem, quod dicebant iussu Domni Hludovici piissimi Imperatoris esse conscriptum. Ad quod respondit Dominus Imperator: Si ego hoc præceptum fieri iussi, nesciebam quod prædictum monasterium de episcopio Cenomanico esset, & ignorabam quod pater meus illud ibi per suum præceptum redderet. Sed quia vos & pares vestri hoc mihi celastis, & per fraudem & malum ingenium facere suastis, idcirco ipsum præceptum, quod mihi præcipere fieri dicitis, vestro mendacio infirmatur, quia causa ubi fraus intercedit non valet, sed magis reprobata efficitur. Et ideo vestrum præceptum stare non poterit, quia vestro mendacio & vestra fraude funditus destruitur. Si enim nos unam vobis tantum electionem concessimus, ipsam citò finitam esse cognoscimus, quia Sigemundus, quem vobis Abbatem elegistis, memoratum monasterium sua culpa perdidit, quia nobis inobediens & infidelis extitit. Hæc taliter prædictus Dominus Imperator agens interrogavit cunctos circumstantes quid super hac re eis rectius videbatur. Qui respondentes dixerunt tam Episcopi quam Abbates, sive Comites, & reliqui omnes: Hæc posteriora præcepta, quæ isti monachi afferunt, non possunt destruere anteriora quæ Aldricus Episcopus & Ecclesia sibi commissa habet; sed anterioribus cedendum est, & posteriora, quæ fraude & malo ingenio impetrata fuerunt, infirmantur & stare non possunt, quia actio qua in quibuscunque negotiis fraus intercesserit non valet. Et ut ratione & lege firmentur ea quæ testantur, aliqua ex authenticis nostris vobis testimonia indicantes proferimus. Constitutum est à sanctis patribus & bonis Imperatoribus & lege decretum ut quicquid falsa petitio à principe obtinuerit, quia fraus inter-

venit, non valebit. Item alibi: *Quaecunque contra jus conscripta fuerint non valebunt, quocunque modo fuerint impetrata.* Item alibi: *Qui falsa Principum praecepta detulerint, puniantur.* Item alibi: *Dolus malus est cum aliter agitur, aliud simulatur.* Item alibi: *Qui dolum vel metum adhibuit ut res ad alium transiret, de doli actione tenebitur.* Item alibi: *Dolus malus est si per falsitatem voluerit quis prius definita convellere.* Item alibi: *Redintegrandum est à praesentibus iudicibus & in ejus unde abcessit potestate revocandum quod quacunque conditione temporis aut dolo, aut captivitate, aut virtute majorum timore faciente deperierit.* Item alibi: *Quicquid vera seu falsa petitio à Principe obtinuerit, quia fraus intercessit, non valebit.* Magna fraus fuit, quoniam monachi praedicti memoratum monasterium de jure Cenomanicae sedis Ecclesiae esse sciebant, quia non sunt adhuc xxx. anni quòd à Pontificibus memoratae sedis possessum est; & haec celantes, vobisque mentientes, praecepta sibi sine consensu praedictae sedis Pontificis, cui justè debetur, facere suadebant. Et hoc justum esset, ut si aliquis laicorum hoc fecisset, ut magnum detrimentum sustineret; sed & pro certo judicaretur illi ut capitali sententia puniretur. Sed quia non laici sed jam dicti monachi hoc fecerunt, dignum est ut ita coërceantur ne alii monachi deinceps talia agere praesumant. Propterea nonnulli praefati monasterii monachi cum Sigemundo praedicto eorum Abbate exilio damnati sunt. Et sic confirmatum est saepedictum monasterium Aldrico Episcopo & ejus episcopio, sicut in ejus notum est praecipis & aliis monumentis chartarum continetur insertum.

Paul. lib. 1.
sent. tit. 9.

L. un. Cod.
Theodof. de
dolo malo in
interpr.

LII. MEMORIALE QUALITER

Anisolæ monasterium à jure Cenomanica matris Ecclesiæ post obitum Hludovici piissimi Imperatoris alienatum est.

SI quis nosse desiderat qualiter monasterium Anisolæ unà cum rebus suis de jure Cenomanica matris Ecclesiæ post obitum Hludovici secundi Francorum Imperatoris elapsum est, in hoc memoriale breviter comprehensum aliquid invenire poterit. Defuncto præscripto Dōmno Hludovico piissimo Augusto anno incarnationis dominicæ dcccxxi. magna seditio orta est in imperio suo. Inter cetera autem mala surrexit quædam tyrannica potestas in pago Cenomanico quæ resistere nitebatur Karolo filio ejus, cui prædictus Imperator inter ceteras regiones Neustriam dederat, & suos fideles valde infestabat. Præfata ergo tyrannicæ potestati se conjunxit Sigemundus, qui dudum de præfata Anisolæ monasterio Abbas fuerat, & Aldricus Ecclesiæ Cenomanicæ Episcopus, qui illud monasterium unà cum rebus suis tunc tenuerat, fideliter Karolo seniori suo adhærebat, & licet memorata tyrannica potestas eum ad se sæpissime vocaret, & firmitatem ei facere vellent qui eam exercebant qualiter ipse quaereret ut diebus vitæ illorum suos honores non perderet nec imminutos haberet, sed majores & qualiscunque in illa regione peteret adipisceretur, si se illis conjungeret. Sed ille propter hæc omnia proposita à prædicto seniore suo se non substraxit, sed inconvulsè fidelis & pro viribus adjutor illi exiit, & propter illum omnia sua dimisit, & eum secutus est per omnia. Cessante verò jam dicta seditione, cepit Karolus Rex prædictus consilium ut memoratos tyrannos aut à jam dictis finibus eiceret,

aut eos sibi fideles faceret. ad quos misit optimates suos, vocans eos ad se. Quibus responderunt: Nec ad illum veniemus, nec illi fideles erimus, nisi nobis convictis concedat omnibus vitam & membra & tales honores quales modò tenemus, quocunque modo eos habeamus, inter quos præfatum Sigemundum & monasterium Anisolæ cum rebus suis comprehenderit. Videns Dominus Karolus præfatus Rex, propter alias seditiones quæ undique grassabantur, sine magno discrimine aliter tunc non posse fieri, consensit petitionibus eorum, & inter reliquos Sigemundo concessit memoratum monasterium habere, & prædicto Aldrico & suæ sedis Ecclesiæ firmiter promisit illud citò redditurum: & tali occasione memoratum monasterium alienatum est tunc à jure Cenomanicæ matris Ecclesiæ, non legibus evindicatum, sed tyrannicè alienatum.

LIII. Vertente autem tempore, & prædicto Sigemundo ad memoratum Regem, Dominum videlicet Karolum filium Hludovici Imperatoris, minimè veniente, & facto maximo prælio in pago Altisfidionense inter Karolum & Hlotharium, in quo à Domino Deo & salvatore nostro data est jam dicto Karolo victoria, & eo per partes Cenomanicas remeante, nec tunc memorato Sigemundo ad eum veniente, redditur Kal. Augusti in villa cujus vocabulum est Bona super fluvium Liz in pago Cenomanico à præscripto Domino Karolo legibus præfato Aldrico Episcopo per iudicium multorum nobilium & sapientium virorum prædictum Anisolæ monasterium cum omnibus ad se pertinentibus; eique ibi Missi boni & strenui dati sunt qui eum & Cenomanicam matrem sibi commissam Ecclesiam legibus revestirent, & plenam ei atque legalem vestituram ex eo futuris temporibus legaliter tenendam facerent. Quod & supradicto prætextu III.

Nonas jamdicti mensis factum esse liquet. Et sic falsitas subditur veritati, atque injustè alienata justè restituntur; quæ & hæctenus à præfato Episcopo & à suæ sedis Ecclesiæ ministris legibus possidentur, & canonicè atque regulariter gubernantur.

LIV. EXEMPLAR EPISTOLÆ

formatæ quam Drogo Archicapellanus & urbis Mediomatricæ Archiepiscopus Landramno Turonice urbis Archiepiscopo canonicè misit ut Aldricum prædictæ urbis Mediomatricæ Cardinalem Presbyterum atque ejusdem urbis Primicerium suo permissu & jussu Domni Hludovici piissimi Imperatoris Episcopum Cenomanicæ matris Ecclesiæ ordinaret, sicut in ea habetur insertum. Talis enim est prologus prædictæ epistolæ venerabili Landramno Archiepiscopo.

Venerabili in Christo fratri & coëpiscopo Landramno Archiepiscopo Drogo in Domino salutem. Auditum comperi quòd Domnus Imperator concessisset Aldrico Presbytero consecrationis nostræ, qui etiam & noster tonsus doctus & Clericus fuit, episcopium Cenomanicæ urbis. Sed ille postea ad nos mittens petiit, sicut debuit, ut ei & ordinatoribus suis tibi atque suffraganeis tuis ad episcopatus culmen ordinandi assensum præbuissem & licentiam tribuissem. Cujus petitioni ita consensi, ut si ipsum per Dei voluntatem & Domni Imperatoris dignum & utilem sanctæ Dei Ecclesiæ ad hoc officium inveneris, & ita decreveris, quia ipse apud nos probos mores ostendit, licentiam à nobis concessantibus id perficiendi atque ipsum consecrandi

habere cognoscas. Oro te valere & omnes fratres, atque memor sis mei in sacris orationibus caritatis tuae.

LV. EXEMPLAR FORMATAE

epistolae quam Drogo Archicapellanus & Mediomatricae urbis Archiepiscopus Aldrico praedictae Mediomatricae urbis Cardinali Presbytero atque ejusdem urbis Primicerio canonicè misit, ut suo consensu & Domni Hludovici piissimi Imperatoris jussu Cenomanicae matris Ecclesiae à suo Archiepiscopo & reliquis comprovincialibus Episcopus ordinaretur, ideo quia populus eum sibi ordinari Episcopum petierat, & ad eum epistolam pro hoc direxerat, ut suo adminiculo & permissu antedictus Aldricus eorum atque jam dictae Ecclesiae Episcopus ordinaretur, canonicè eis direxit epistolam hunc modum continentem.

Dilecto filio Aldrico * vocato Episcopo Drogo indignus Archiepiscopus in Christo sempiternam salutem. Cognoscat dilectio tua mihi placere ea quae tibi divina largitio honoris conferre per imperialem administrationem dignata est. Sed dilectio, tua, ut debuit, ad me misit ut tibi epistolam misissem ad Metropolitanum tuum conscriptam ut ei licentiam tribuissem te ordinandi. Nunc verò, quamquam decentius atque honestius fuisset mihi & tibi ut scripto à te directo iterum scriptis respondissem, tamen ne fortè occasio per me differentem donum tibi divinitus, ut credo, concessum aliquod tibi inferret impedimentum, caritate fretus feci ut petisti. Vnde duas tibi misi epistolas; quarum una ad Me-

* Vide Notas ad Capitularia pag. 1162.

tropolitanum tuum est conscripta juxta petitionem tuam, ei retribuendo licentiam; altera verò ad te, ut & tu cognoscas licentiam à nobis tibi attributam & nos potiùs in augmento honoris tui gaudere quàm ullo modò injuriam tibi aliquam inferre voluisse. Vale semper in Domino, & confortare, memor semper nostri, & fidem quam semper erga nos jure servasti inconvulsam deinceps per caritatem tuam esse rogamus. Iterumque vale.

LVI. SUMMA DE POLECTICIS
vel plenaris fratrum Cenomanica in urbe De servientium, de rebus quas Franco senior & Aldricus eorum Episcopi eis dederunt & testamentis atque præceptis regalibus confirmaverunt.

Debent homines fratrum in summa de Vmerici vini modios ccccii. de pastione vini modios cclxxi. de hostilense argenti solidos cxlix. Et debentur vii. multones de pascuario cum lana lxvi. fogales xlii. Et debentur ii. & de laudatico solidi v. Et debentur x. de carnatico arietes lv. lana de lignario solidi xxvi. & debentur ix. de sensu sol. ci. de inferenda & de postiuerno sive de sensatico sol. clxxx. & debentur inde de pastione inter frumentum & figale modii xxxiiii. & sextaria ix. susedo, de avena modii ccccxliii. axilios ad alvimannum iii. l. & omni anuo scudulas i. cccc. l.

LVII. DE EIECTIONE ALDRICI

*Cenomanice urbis Episcopi, & de invasione
atque vastatione Cenomanice matris Eccle-
siae unà cum rerum.*

DEcedente Domno Hludovico Francorum Im-
peratore secundo, filio videlicet Karoli magni
Imperatoris, anno incarnationis dominicæ DCCCXL.
Indictione III. anno siquidem imperii sui XXVII.
surrexit quædam tyrannica pravitas, inter cetera ma-
la, inter Ligerim & Sequanam, & maximè in pago
Cenomanico, in quo Aldricus tunc octavum annum
in episcopatus dignitate fulgebat. Et licet prædictus
Imperator inter tres filios suos regna sua divideret,
id est, inter Hlotharium & Hludovicum atque Ka-
rolum, Hlotharium in media Francia, Hludovicum
verò in * Hoftria, & Karolum in Neustria & Aquis-
tania collocaret, cetera verò regna & ducatus inter
eos, sicut in annalibus eorum continetur, divisa
consensu principum suorum partivit. Præfatum au-
tem Pontificem memorato Karolo filio suo minori
per manus commendavit. Cui jam dictus Pontifex
Aldricus fidem servans debitam, ab infidelibus san-
ctæ Dei Ecclesiæ & suis à præfata tyrannica pote-
state in suprascripto anno à præscripto episcopo &
à sua sede ejectus est; & propterea multa quæ in
ecclesiasticis & aliis rebus pro amore Dei facere
cœperat, imperfecta remanserunt. Nam penè præ-
dictum episcopium tunc vastatum est & quasi ad ni-
hilum redactum. Habebat enim cœptum claustrum
Canonicorum & matrem Ecclesiam in media civi-
tate à fundamento unà cum suis porticibus & paradi-
sum inchoatum, & maximam partem ex ea factam,
similiter & ædificia monasteriorum quinque, unà
cum claustris & ceteris eorum. Habebat quoque ad

* Austria.

utilitatem ejusdem Ecclesiæ fulciendam & ad pauperes recreandos congregatos greges jumentorum unum cum amissariis amplius quam octoginta, vaccarum & ovium atque caprarum sive porcorum amplius quam ducenta, annonam & fœnum ac vinum tantum ad opus congregationum hospitemque ac pauperum quam & ad sibi Ecclesiæque sibi commissæ servitium opus sufficienter. Sed quid amplius dicam? Ita habebat fundatum tam in ecclesiasticis quam & in aliis rebus prædictum episcopium & res sibi commissas qualiter non fuerunt à diebus antiquis, vel à tempore quo alicujus hominis memoria retinetur. Sed hæc & reliqua bona innumerabilia à prædictis tyrannis, sive hospitalia septem quæ ad pauperes & hospites recipiendos & recreandos fecerat, funditus vastata & diruta sunt. Propter hæc verò insidias & alias multas hæc & alia bona innumerabilia quæ facere voluit & cœpit in suo episcopio non apparent, quæ à Domino illis requirantur à quibus hæc subversa & vastata atque prohibita sunt, & non ab illo, qui hæc agere & adimplere voluit & prohibitus atque dejectus dimisit. Præscriptum ergo tyranni de genere Herivei & Vvidonis superiorum tyrannorum remanserunt.

LVIII. *SYNODVS HABITA
ab Aldrico in urbe Cenomanica.*

IN nomine patris & filii & spiritus sancti. Aldricus indignus Cenomanicæ matris Ecclesiæ Episcopus omnibus nostræ curæ commissis sacris ordinibus & cunctis fidelibus salutem & gloriam sempiternam. Cùm in Dei nomine anno incarnationis dominicæ DCCCXL. Indictione III. & anno imperii Domni Hludovici piissimi Imperatoris XXXVII. anno verò octavo ordinationis prædicti

Aldrici Episcopi, quarto videlicet Iduum Maiarum die, synodum omnium sacerdotum ac Levitarum seu reliquorum servorum Dei Cenomanica in urbe prædictus Pontifex coadunaret, post allocutionem & admonitionem sive inquisitionem eorum, cæpit jam dictus Aldricus Episcopus unà cum eis, illisque deprecantibus, tractare quid officii unusquisque pro suis confratribus tam pro vivis quàm & pro solutis debitæ mortis diligenter ageret, & quid pro præfixo Pontifice & grege utriusque ordinis sibi commissio fideliter adimpleret. Qua de re hoc instinctu divino pariter considerantes tractavimus, simulque inter nos bono animo & pura voluntate decrevimus, ut dum [advixerit,] unusquisque nostri ordinis sacerdos pro præscripto Domino Aldrico Episcopo & pro populo sibi commissio in quarta feria unà cum letania & oblationibus Missam decanter, similiter & sexta feria faciat; & qui hoc facere non poterit, quinquaginta psalmos decanter, orantes & supplicantes Dominum cæli ut Deus omnipotens præfixo nostro Pontifici secundum suam voluntatem hanc tribuat degere vitam, & quando ei placuerit, finisque hujus vitæ advenerit, cælestis janua ei pateat, & locus sanctorum confortii nobis deprecantibus detur. Amen. Similiter & præfatus Pontifex pro nobis omnibus aut per se aut per aliquem à se commissum est pollicitus agere. Insuper hæc tractantes in præscripto Iduum Maiarum die & in jam dicta synodo inter nos decrevimus ut unusquisque nostrum, dum advixerit, pro suis confratribus in anno duodecim canter Missas cum oblationibus & reliquis orationibus, & quodcumque nostrum unusquisque [decesserit,] Decanus nomina de suis junioribus conscripta in nostra, per singula tempora, synodo deferat, & unusquisque nostrum pro illis Missas compleat duodecim eum oblationibus & reliquis orationibus & vigiliam

cum novem psalmis & totidem lectionibus & responsoriis, unà cum matutinalem synaxim fideliter pro defunctis fratribus peragat, & sic hoc faciat sicut vult pro se fieri quando hoc idem ei advenerit, & sicut ante tribunal districti iudicis rationem ex hoc reddere voluerit. quod hic coram Deo, & coram nostro Pontifice & coram nobis omnibus se facere sponte promisit. Tribuat Dominus omnipotens ut sic inde faciamus ut non damnationem sed plenam retributionem ex his à Domino Deo nostro percipere valeamus, & vitam habere sempiternam valeamus, auxiliante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto vivit & gloriatur Deus per omnia secula seculorum. Amen.

LIX. Hæc est Missa quæ pro Domino Episcopo & pro omnibus sibi commissis in unaquaque hebdomada, id est, quarta & sexta feria, unà cum letania adimpleri debetur; & post istam subsequitur illa quam pro nobis in invicem canere debemus; & post illam subsequitur illa quam pro fratribus nostris defunctis cantare debemus.

MISSA QUOTIDIANA. V. Intret oratio mea.

Sanctæ Dei genitricis Mariæ ac beatorum Apostolorum sive martyrum tuorum Gervasii & Prothasii atque sancti Stephani simulque reliquorum martyrum & confessorum virginumque atque omnium sanctorum tuorum assiduis intercessionibus quæsumus, salvator mundi, Pontificem nostrum Aldricum misericorditer protege, pariterque ei familiaritate atque consanguinitate conjunctos, & omnes sibi commissos utriusque ordinis viros & feminas ab omni pravitate defende, & secundum tuam voluntatem eis vivere tribue, omnemque populum Christianum misericorditer custodi, & animabus famu-

lorum famularumque tuarum omnium sibi commif-
forum & commiffarum atque cunctorum cunctarum-
que in Christo quiescentium requiem tribue benignus
sempiternam, & sanctorum tuorum coetibus
confociare digneris propitius Per Christum &c.
Epistola ad COLOSSENSIS. Fratres, non ces-
samus pro vobis orantes & postulantes. *ꝛ.* Domine
exaudi. *V.* Ne avertas. *Evangelium secundum Iohan-
nem.* In illo tempore, sublevatis Iesus oculis in cælum
dixit: Pater, quos dedisti mihi volo ut ubi ego sum, &
illi sint mecum, ut videant claritatem meam quam de-
didisti mihi, quia dilexisti me ante mundi constitutionē.
Pater iuste, mundus te non cognovit, Ego autem novi
te, & hi cognoverunt quia tu memisti & notum feci
eis nomen tuum, & notum faciam, ut dilectio qua di-
lexisti me in ipsis sit, & ego in ipsis. *Offert.* Exaudi
Deus. *Secreta.* Oblationis hujus, Domine, placare
muneribus, & intercedentibus omnibus sanctis tuis
protege Pontificem nostrum Aldricum & omnes sibi
commiffos commiffasque, atque omnem populum
Christianum à cunctis defende periculis, & anima-
bus famulorum famularumque tuarum omnium sibi
commifforum commiffarumque atque cunctorum cun-
ctarumque in Christo quiescentium per hæc sancta
sacrificia remissionem omnium tribue peccatorum,
& vitam habere concede sempiternam. *Prefatio.* Verè
dignum &c. & tuam clementiam profusis precibus
implorare, intercedente beata & gloriosa semper
virgine Dei genitrice Maria, sanctisque martyribus
tuis Gervasio & Prothasio, sive sancto Stephano,
& omnibus sanctis tuis, cunctorum peccatorum ve-
niam Pontifex noster Aldricus consequi mereatur,
& eos easque quos & quas ei cura regiminis confo-
ciasti, ac familiaritate & consanguinate junxisti, &
omnem populum Christianum angelorum omnium
sanctorum tuorum prædiis tuere, & animas famu-

lorum famularumque tuarum omnium sibi commissorum & commissarum atque cunctorum cunctorumque in Christo quiescentium ut in pacis ac lucis regione constituas deprecamur. Per Christum Dominum nostrum. *Infra actionem.* Hanc igitur oblationem quam tibi pro Pontifice nostro Aldrico atque grege sibi commissio & propinquitate ac familiaritate junctis ei atque pro salute cuncti populi Christiani suppliciter immolamus quæsumus, Domine, ut benignus accipias, & tua pietate concedas, ut illis proficiat ad salutem hujus pietatis affectus, & animabus famulorum famularumque tuarum omnium sibi commissorum & commissarum atque cunctorum cunctorumque in Christo quiescentium imperet beatitudinem sempiternam, diesque nostros. *Ad communionem.* Amen dico vobis. *Ad complendum.* Purificet, quæsumus, salvator mundi, Pontificem nostrum Aldricum divini sacramenti libatio, & gloriosa sanctæ Dei genitricis Mariæ atque omnium sanctorum oratio, & gregi sibi commissio ac familiaritate & consanguinitate junctis ei & omni populo Christiano misericordiam tuam ubique prætende, & animabus famulorum famularumque tuarum omnium sibi commissorum & commissarum atque cunctorum cunctorumque in Christo quiescentium remissionem omnium tribue peccatorum & vitam habere concede sempiternam per &c. *Alia.*

Omnipotens sempiterne Deus, sanctæ Dei genitricis Mariæ & omnium sanctorum tuorum pia & assidua intercessione Pontificem nostrum Aldricum ubique misericorditer protege & ab omnibus adversitatibus corporis & animæ tua potentia defende, commissumque sibi gregem cunctum ad regendum custodi, & omnem populum Christianum conserva, atque illi & omnibus in Christo quiescentibus requiem tribue sempiternam, per &c.

ITEM ALIA MISSA
quam mutuo prædicti sacerdotes inter se
cantare debent.

DEUS, qui caritatis dona per gratiam sancti Spiritus tuorum cordibus fidelium infudisti, da famulis & famulabus tuis diversorum cœnobiorum & titulorum atque locorum tam sacerdotum & Levitarum quàm & reliquorum fidelium tuorum quorum quarumque memoriam agimus, & quorum quarumque his in titulis scripta continentur vocabula, fratribus ac sororibus & familiaribus nostris salutem mentis & corporis, ut te tota virtute diligant, & quæ tibi placita sunt tota dilectione perficiant, per Dominum. *Lectio Hieremiæ Prophete.* Si iniquitates nostræ contenderint contra nos, Domine, libera nos, quæsumus, fac propter nomen tuum, quoniam multæ sunt aversiones nostræ. Tibi peccavimus, expectatio Israël es salvator noster, in tempore tribulationis. Tu autem in nobis es, Domine, & nomen sanctum tuum super nos invocatum est. Ne derelinquas nos, Domine Deus noster. *Secundum Mattheum.* In illo tempore, dixit Iesus discipulis suis, Petite & dabitur vobis, quærite & invenietis, pulsate & aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit &c. *Secreta.* Munera, quæsumus Domine, quæ pro nostra & omnium, quorum quarumque memoriam recolimus, & quorum quarumque his in dipticiis nomina continentur inserta, redemptione oculis tuis tuæ offerimus majestati placatus suscipe, & ad perpetuam nobis omnibus tribue pervenire salutem, per.

Omnipotens æterne Deus, imploramus tuæ majestatem misericordiæ ut nobis & omnibus quorum quarumque recolimus memoriam, & quorum quarumque nomina his in dipticiis continentur inserta,

K iiij

veniam largiri digneris peccatorum, ut ab omnibus inimici vinculis liberati, tuis toto corde inhaeramus mandatis, & te solum semper tota virtute diligamus, & ad tuæ quandoque beatitudinis visionem pervenire mereamur, per Christum.

Hanc igitur oblationem, Domine, quam tibi pro peccatis atque offensionibus nostris, & omnium quorum quarumque agimus memoriam, & quorum quarumque hic continentur inserta vocabula, offerimus, ut cunctorum delictorum remissionem consequi mereamur, quæsumus.

Divina libantes mysteria, quæsumus, Domine, ut hæc salutaria sacramenta illis proficiant ad prosperitatem & pacem pro quorum quarumque dilectione hæc tuæ obtulimus majestati, per Christum.

A L I A.

Da famulis & famulabus tuis, quæsumus, Domine, omnibus quorum quarumque memoriam agimus, & quorum quarumque nomina his in dipticis continentur conscripta, seu etiam ceteris fidelibus utriusque sexus, in tua fide & sinceritate constantiam, ut in caritate divina firmati, nullis tentationibus ab ejus integritate vellantur, per Christum.

Item Missa pro defunctis fratribus & sororibus nostris.

DEus, cujus misericordiæ non est numerus, suscipe pro animabus famulorum famularumque tuarum, quorum quarumque memoriam agimus, & quorum quarumque nomina his in dipticis conscripta esse noscuntur, preces nostras, & lucis eis lætitiæque regionem in sanctorum tuorum societate concede, per.

Alia.

Deus, cui proprium est misereri & preces exau-

dire supplicantium, propitiare animabus famularum famularumque tuarum diversorum cœnobiorum & titulorum quorum quarumque memoriam agimus, & quorum quarumque hic assignata continentur vocabula, ut te miserante à vinculis peccatorum absoluti, ad æternæ beatitudinis requiem pervenire mereantur, per.

Ad Thessalonicenses.

Fratres, nolumus vos ignorare de dormientibus, ut non contristemini sicut & ceteri qui &c.

Secundum Iohannem.

In illo tempore, dixit Iesus turbis Iudæorum: Amen amen dico vobis quia venithora, & nunc est, quando mortui audient vocem filii Dei, & qui audierint vivent &c.

Secreta.

His quæsumus, Domine, placatus muneribus intende, & quod ad laudem tui nominis supplicantes offerimus, ad indulgentiam omnium quorum quarumque memoriam agimus, & quorum quarumque nomina hic continentur inserta, sive cunctorum fidelium proficiat defunctorum, per.

Deus, qui nobis in Christo unigenito filio tuo Domino nostro spem beatæ resurrectionis concedis, præsta quæsumus ut animæ pro quibus hoc sacrificium redemptionis nostræ tuæ offerimus majestati ad beatæ resurrectionis requiem te miserante cum sanctis tuis pervenire mereantur, per Christum.

Hanc igitur oblationem quam tibi offerimus pro animabus omnium quorum quarumque memoriam agimus, & quorum quarumque nomina his in dipticis conscripta esse noscuntur, seu cunctorum cunctorumque fidelium defunctorum defunctorumque, quæsumus Domine propitiatus accipias, & miserationum largitate tuarum concedas ut quicquid terrena conversatione contraxerunt, his sacrificiis emun-

detur ; ac vinculis mortis absolutæ , transitum mereantur ad vitam ; diesque nostros &c.

Propitiare , Domine , quæsumus omnibus in Christo quiescentibus , & animæ famulorum famularumque tuarum , quorum quarumque memoriam agimus , & quorum quarumque nomina his in dipticiis conscripta esse noscuntur , his purgatæ sacrificiis indulgentiam pariter & requiem capiant sempiternam , per.

Alia.

Deus cui possibile est omnes homines sine difficultate salvare , tantò benignus animabus famulorum famularumque tuarum diversorum cœnobiorum & titulorum quorum quarumque memoriam agimus , & quorum quarumque hic assignata continentur vocabula , misericordiam concede perpetuam quantò eos ad filii tui Domini nostri pertinere gratiam tribuisti , per.

Alia.

Deus vita viventium , spes morientium , salus omnium in te sperantium , præsta propitius ut anime famulorum famularumque tuarum quorum quarumque memoriam agimus , & quorum quarumque nomina his in dipticiis continentur inserta , à nostra mortalitatis tenebris absolutæ in perpetua cum sanctis tuis luce lætentur per Christum.

L X. *EXEMPLAR PRECARIÆ
de villa Tridente , quam Aldricus Episcopus
Bavoni Vasso dominico fecit tempore Hludovici piissimi Augusti.*

Domino sancto ac venerabili basilicæ sanctorum Gervasii & Prothasii martyrum quæ est constructa infra urbis Cenomanicæ civitatem , quam Aldricus Episcopus in dominatione & regimine ha-

bere videtur, ejusque congregationi ex ipsa consistenti basilica. Ego enim in Dei nomine Bavo, dum & mea fuit peritio & vestra decrevit voluntas, & per permissionem Domni nostri Hludovici gloriosi Imperatoris villas vestras de ratione ipsius basilicæ, cujus vocabula sunt Tridentus & Vintleva, cum omni integritate eorum nobis ad usandum tenere permisistis, in ea verò ratione ut dum ego advivo, tenere & dominare facere debeam, & post meum quoque Deo jubente discessum partibus sancti Gervasii revertere faciatis. Et convenit nobis annis singulis ad festivitatem sancti Martini hibernaticam argenti solidos xxv. transolvere debeam, aut decimam & nonam pleniter persolvam de omni reatu; & si negligens aut tardus exinde apparuero, fidem exinde facere debeam, & ipsas villas perdere non debeam, & ut hæ precariæ uno tenore conscriptæ omnique tempore firmæ & stabiles permaneant. Actum Cenomanis civitate publicè anno xviii. regnante Domino Hludovico gloriosissimo Imperatore IX. Kal. Maias. S. Bavonis Vassi dominici, qui hanc precariam fieri rogavit. S. Vvidonis S. Vul. S. Hervei. S. Serilonis. S. Berilonis. S. Ebrulfi Vicarii. Hercheus. S. Adalberti Gislarnis. S. Adalgyfi. S. Godofridi. S. Iacobi. Deusdet subscripsit, Bobilo Subdiaconus scripsit & subscripsit.

LXI. EXEMPLAR PRÆCEPTI

Domni Hludovici piissimi Imperatoris de villa Tridente, quod fecit prædictus Imperator Cenomanicæ matri Ecclesiæ & Aldrico ejusdem urbis Episcopo.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina repropitiante cle-

mentia Imperator Augustus. Si fidelium nostrorum iustas & rationabiles petitiones ac postulationes, quas pro utilitate & exaltatione sanctæ Dei Ecclesiæ exposcunt, ad optatum effectum perducimus, non solum regiam atque imperialem consuetudinem in hoc exercemus, sed etiam eos nobis promptiores, ut credimus, atque devotiores facimus. Idcirco omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris presentibus scilicet & futuris notum esse volumus quia Bavo vassallus noster nobis innotuit quod quandam villam sitam in pago Cenomanico nomine Tridentem de jure Cenomanicæ matris Ecclesiæ per nostrum beneficium possideret, de qua per singulos annos nonas & decimas & legitimos census partibus præfatæ matris Ecclesiæ & ejusdem rectoribus persolveret. Qua de re memoratus Bavo pertractans casum fragilitatis humanæ, & pavescens ultimum vocationis diem, timensque ne præfata villa aliquo cupiditatis suæ stimulo vel quolibet ingenio à jure præfatæ matris Ecclesiæ alienata fieret, ideoque divino fervens amore, adiit clementiam nostram suppliciter deprecans ut memoratam villam nomine Tridentem cum omnibus ad se pertinentibus partibus prædictæ Cenomanicæ matris Ecclesiæ & Aldrico ejusdem urbis venerabili Pontifici præsentatim nostra imperiali auctoritate redderemus, & hanc redditionem per nostrum præceptum futuris temporibus firmiter eidem Ecclesiæ suisque rectoribus possidendam confirmassemus. Cujus petitionem ob amorem Dei & reverentiam ejusdem sancti loci servorumque Dei inibi famulantium libenter audivimus, & deprecationem ac piam desiderium ejus ad optatum effectum adimplere dignum duximus. Quapropter per hoc nostræ auctoritatis scriptum statuentes decernimus atque jubemus ut quemadmodum prædictus Bavo fidelis noster memoratam villam

eam omni integritate, sicut illa sub nostræ jure potestatis, quando à largitione nostra ipsum beneficium accepisse constat, pro emolumento animæ nostræ & stabilitate imperii nostri memorato venerabili Aldrico Episcopo ad partem præscriptæ Ecclesiæ suæ præsentaliter reddidimus, ut in perpetuum in utilitates & ejusdem Ecclesiæ Episcopi Deoque in ea deservientium permaneat. Idcirco suggerentibus atque humiliter postulantis prædictis fidelibus nostris, memorato videlicet Aldrico Episcopo & Bavone vassallo nostro, hoc nostræ confirmationis atque redditionis præceptum sæpedicto Aldrico Episcopo vel ad partem jam dictæ urbis fieri jussimus, per quod decernimus atque jubemus ut nullus sub ditione imperii nostri degens ullo unquam tempore de prædicta villa vel de omnibus ad eam pertinentibus in quibuscunque pagis vel locis sæpedicto Aldrico Episcopo suisque successoribus ullo unquam tempore inquietudinem facere aut quamlibet calumniam ingerere præsumat; sed liceat ei & successoribus ejus quieto ordine memoratam villam cum omnibus locis & territoriis sive mancipiis & cum omnibus ad se pertinentibus jure ecclesiastico tenere & possidere, & quicquid pro opportunitate & commoditate præfatæ sedis Ecclesiæ exinde facere decreverint, liberam in omnibus habeant futuris temporibus potestatem faciendi. Et ut hæc nostræ redditionis auctoritas perpetuam obtineat firmitatem, manu propria subter eam firmavimus, & de anulo nostro sigillari jussimus.

Signum Hludovici serenissimi Imperatoris.

Hirminmarus Notarius ad vicem Hugonis recognovi & subscripsi.

Data IX. Kalend. Maias anno Christo propicio xxv. imperii Domni Hludovici piissimi Augusti, Indictione prima.

Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

LXII. *EXEMPLAR PRECARIÆ de Fraxinedo & sancto Georgio in condita Sa- gonense vel de aliis villis sancti Gervasii quarum vocabula in ea habentur inserta, quam Vulfingus tenet, quam ei Gauziolenus Episcopus fecit primo anno regni Pipini Regis.*

Domino sancto ac venerabili basilicæ sancti Gervasii & Prothasii infra urbis Cenomanica civitatem constructæ, ubi Gauziolenus Episcopus præesse videtur, ejusque congregationi ex ipsa consistencia. Ego enim in Dei nomine Vulfingus, dum & cognitum est qualiter Dominus noster Pipinus gloriosus Rex villas de sancto Georgio, sancto Gervasio, Fraxinedo, Flexobracciale, Aciago vel sancto Georgio cum appendiciis suis, Aloniaco, longa filgaria, Camiaico, Mundarias, ad ipsam Ecclesiam reddere iussit, & postea per verbum Domino nostro Pipino mea fuit petitio, & vestra decrevit voluntas, ut ipsa locella per vestra beneficia ad usus fructuario ordine mihi tenere permisistis, id est, cum mansis, casis, domibus, ædificiis, mancipiis, accolabus, libertis, terris, vineis, silvis, pratis, & pascuis, vel quantum ad ipsa loca aspectum esse videtur, dum ego advivo pro vestro beneficio mihi licet tenere & dominare. Et spondimus vobis ut pro indicio ipsius sancti Gervasii vel vestro non sic annis singulis ad festivitatem sancti Martini illam hibernaticam argento libra una ad parte sancto Gervasio aut rectoris Ecclesiarum transolvere faciamus & si negligens aut tardus de ipso censo ad ipso placito fuero, fidem exinde facere debeam, & ipsam rem, dum ego advivo, perdere non debeam, & post meum quo-

que Deo iubente discessum ipsa locella cum eorum soliditate ad se pertinentis vel aspicientis vel quicquid ibidem attrahere vel immeliorare potuero, vel quantumcunque tunc temporis ibidem inventum fuerit, vos rectores sancti Gervasii sive ulla iudicis consignatione aut heredum meorum contradictione in vestram faciatis revocare dominationem & potestatem ad faciendum quod volueritis, & hæc precaria, ac si semper per quinquennium renovata fuisset, firma permaneat. Actum Cenomanis civitate in anno primo regni Domini nostri Pipini gloriosi Regis. Signum Vulvingo, qui hanc precariam fieri rogavit. S. Fulcoberti. S. Sichardi. S. Vildeni. Salomano rogatus subscripsit. Aiglibertus subscripsit. S. Vuamafredi. S. Giboleni. Bertobodus subscripsit. Beraldus scripsit & subscripsit.

Anteriorum Episcoporum authentica, & precariæ infrascriptarum villarum in archivo Cenomanicæ matris Ecclesiæ conservantur, & propter prolixitatem operis in hac scedula non sunt inserta.

LXIII. EXEMPLAR PRECARIÆ
quam Franco Episcopus Germundo fecit de villa Fraxinedo, Flexobrachiale, Aciaco, sancto Georgio in condita Sagonense, cum appendiciis suis, & Alauniaco, seu lingua filcaria, & Camiaco, atque Mundarias, cum omnibus ad se pertinentibus.

Domino sancto ac venerabili basilicæ sancti Gervasii & Prothasii martyris infra urbis Cenomanicæ civitatem constructæ, ubi Franco Episcopus præesse videtur, ejusque congregationi ex ipsa Ecclesia consistenti. Ego enim in Dei nomine Germundus, dum & cognitum est qualiter Dominus Ka-

rolus gloriosus Rex villas sancti Gervasii, Fraxinhe-
 do, Flexobrachiale, Aciaco, vel sancto Geor-
 gio cum appendiciis suis, Aloniaco, Longua fil-
 caria, Camiaco, Mundarias, ad ipsam Ecclesiam
 reddere iussit, & postea per verbum Domno nostro
 Karolo glorioso Regi mea fuit petitio, & vestra de-
 crevit voluntas, ut ipsa locella pro vestro beneficio
 ad usus fructuario ordine mihi tenere permisistis,
 id est, cum mansis, casis, domibus, ædificiis, man-
 cipiis, accolabus, libertis, terris, vineis, filvis, pra-
 tis, & pascuis, & quantum ad ipsa loca aspectum esse
 videtur, dum ego advivo, pro vestro beneficio mihi
 liceat tenere & dominari; & spondimus vobis ut
 pro indico ipsius sancti Gervasii vel vestro non sit
 annis singulis ad festivitatem sancti Martini illa li-
 bernatica argenti libra una vobis ad partem sancti
 Gervasii & rectoris Ecclesiarum transsolvere fa-
 ciam, aut decimam aut nonam ex omni reditu pleni-
 ter persolvam; & si negligens aut tardus exinde ap-
 paruero ad prædictum placitum, fidem exinde face-
 re debeam, & ipsas res, dum ego advivo perdere
 non debeam, & post meum quoque Deo iubente
 discessum ipsa locella cum eorum soliditate ad se pe-
 tentis vel aspicientis, vel quicquid ibidem attra-
 here vel immeliorare potuero, vel quantumcunque
 tunc temporis ibidem inventum fuerit, vos aut recto-
 ris sancti Gervasii sine ullius iudicis consignatione aut
 heredum meorum contradictione in vestram facia-
 tis revocare dominationem & potestatem ad facien-
 dum quod volueritis, & hæc precaria, ac si semper
 per quinquennium renovata fuisset, firma & stabilis
 permaneat. Actum Cenomanis civitate in anno
 xxxi. regnante Domno nostro Karolo glorioso
 Rege, in mense Martio. S. Germundi, qui hanc
 precariam fieri rogavit. S. Fulcoberti. S. Sichardi.
 S. Vuialdoni. Haifredus subscripsit. Salomon roga-
 tus

rus subscripsit. Aiglibertus subscripsit. Vuanafredus
Gibolonus subscripsit. Bertobodus subscripsit. Bavo
subscripsit. Ebtardus subscripsit. S. Vultadi. Salaar-
dus subscripsit. Vualtarius subscripsit. S. Frumaldi.
S. Leuberti. Beraldus scripsit & subscripsit.

LXIV. EXEMPLAR PRECARIÆ
*de villa quæ vocatur Mansiones in condita
Diablentica, quam Merolus Episcopus
Vuiliberto fecit.*

Domino sancto ac venerabili basilicæ sancti
Vincentii martyris quæ est constructa extra
muros Cenomanis civitatis, quam Merolus Episco-
pus in dominatione & in regimine habere videtur.
Ego enim in Dei nomine Vuilibertus, dum & mea
fuit petitio & vestra voluntas decrevit, & per jus-
sionem Domni nostri Karoli gloriosi Regis villa
vestra de ratione monasterii sancti Vincentii quod
situm est extra urbem, cujus vocabulum est ad Man-
siones, cum omni integritate & appendiciis in vi-
caria Diablentica nobis ad usitandum tenere permi-
sistis, in ea verò ratione ut dum ego advivo tenere &
dominari facere debeam, & post meum quoque
Domino jubente discessum partibus sancti Vincentii
monasterii revertere faciatis. Et convenit nobis an-
nis singulis ad festivitatem sancti Martini hiberna-
ticam de argento solidos decem transsolvere de-
beam, aut decimam & nonam pleniter persolvam
de omni redivitu, & si negligens aut tardus exinde
apparvero, fidem facere exinde debeam, & jam
dictam villam perdere non debeam, sed hæc preca-
ria, ac si semper per quinquennium renovata fuisset,
firma & stabilis permaneat. Actum Cenomanis ci-
vitate in anno xxxii. regnante Domno nostro
L

Karolo glorioso Rege in mense Aprili. S. Vuiliberti qui hanc precariam firmare ac fieri rogavit. S. Maginardi. S. Barivei. S. Girberti. S. Enigrimi. S. Adalberti. Bavo suscripsit. Gedeon suscripsit. Ebrardus suscripsit. S. Raginfredi. Iacob suscripsit. S. Bartaldi. S. Amalberti. S. Ioachim. S. Bosleri. Verfinus Diaconus scripsit & suscripsit.

LXV. EXEMPLAR PRECARIÆ
quam Merolus Episcopus Vuiliberto de cella
sancti Frambaudi fecit.

Domino sancto ac venerabili basilicæ sancto-
rum martyrum Gervasii & Prothasii quæ est
constructa infra urbem Cenomanis civitatem, quam
Merolus Episcopus in dominatione, & in regimine
habere videtur, ejusque congregationi in ipsa basilicæ
consistenti. Ego enim in Dei nomine Vuilibertus
dum & mea fuit petitio & vestra decrevit voluntas,
& per jussionem Domini nostri Karoli gloriosi Ro-
gis monasterium vestrum de ratione prædictæ ba-
silicæ, cujus vocabulum est ad cellam sancti Fram-
baudi, in vicaria Gabronense, cum omni integritate
sua vel appendiciis nobis ad usandum tenere pe-
misisse, in ea verò ratione ut dum ego advivo re-
nere & dominari facere debeam, & post meum
quoque Deo jubente discessum partibus sancti Ge-
vasii revertere faciatis. Et convenit nobis annis sin-
gulis ad festivitatem sancti Martini hibernaticam de
argento solidos sex transolvere debeam; & si ne-
gligens aut tardus exinde apparuero, fidem exinde
facere debeam, & ipsum monasterium perdere non
debeam, sed hæc precariæ uno tenore conscriptæ om-
niquè tempore firmæ & stabiles permaneant. Actum
Cenomanis civitate anno xxxii. regnante Domino
Karolo gloriosissimo Rege, IX. Kal. Maias. S. Vuiliberti

liberti, qui hanc precariam fieri & firmare rogavit.
S. Gedeonis. S. Gripponis. S. Gauzberti. S. Ra-
gemberti. S. Audulfi. S. Gheldulfi. S. Brucleni.
Jonas subscripsit. S. Vvaran. S. Gulfaldi. Bavo
Diaconus scripsit & subscripsit.

LXVI. *EXEMPLAR PRECARIÆ*
quam Merolus Episcopus Vviliberto fecit de
Belfaido in canonico, & de Senmuro, & In-
granda, & Vivillare, & Fontanas, &
Monasteriolum, & Bragolium, cum eorum
appendiciis.

Domino sancto & venerabili basilicæ sancto-
rum Gervasii & Prothasii martyrum infra ur-
bem Cenomanis civitatem constructæ, ubi Mero-
lus Episcopus præesse videtur, ejusque congrega-
tioni in ipsa Ecclesia consistenti. Ego enim in Dei
nomine Vvilibertus, dum & cognitum est qualiter
Domnus Karolus gloriosus Rex villam sancti Ger-
vasii Belfaidum vicum publicum cum suis appendi-
ciis, & Senmurum, & Ingrandam, & Vivillare, sive
Fontanas, & Monasteriolum, & Bragolium, sive Au-
ciacum vicum publicum, cum omni integritate vel
eorum appendiciis ad jam dictam Ecclesiam reddere
jussit, & postea per verbum Domno nostro Karolo
glorioso Regi fuit petitio, & vestra decrevit volun-
tas, ut ipsa locella per vestrum beneficium ad usum
fructuarium ordinem mihi tenere permisistis, id est,
cum mansis, casis, domibus, ædificiis, mancipiis,
accolabus, libertis, terris, vineis, silvis, pratis, &
pascuis, vel quantum ad ipsa loca aspectum esse
videtur, dum ego advivo per vestrum beneficium
mihi liceat tenere & dominari. Et spondimus vobis
ut pro indicio ipsius sancti Gervasii vel vestro non

fit annis singulis ad festivitatem sancti Martini bernaticam argenti libram unam & dimidiam vobis ad partem sancti Gervasi & rectoris Ecclesiarum transsolvere faciam, aut decimam & nonam ex omni reatu pleniter persolvam; & si negligens aut tardus exinde apparuero ad prædictum placitum, fidem exinde facere debeam, & ipsas res, dum ego advivo, perdere non debeam, & post meum quoque Deo iubente discessum ipsa locella cum omni soliditate ad se pertinentes vel aspicientes, vel quicquid ibidem attrahere vel immeliorare potuero, vel quantumcunque tunc temporis ibidem inventum fuerit, vos aut rectores sancti Gervasi sine ullius iudicis consignatione aut heredum meorum contradictione in vestram faciatis revocare dominationem & potestatem ad faciendum quod volueritis, & hæc precaria ac si semper per quinquennium renovatæ fuissent, firmæ & stabiles permaneant. Actum Cenomanis civitate publicè anno xxix. regnante Domino Karolo glorioso Rege in mense Maio. S. Vviliberti, qui hanc precariam fieri & adfirmare rogavit. S. Helvich. S. Adalulfi. S. Osberti. Boso subscripsit. S. Vvedranni. S. Troduini. S. Gehreii. S. Ramostani. Bavo subscripsit. Eptardus subscripsit. Salhardus subscripsit. S. Amalberti. Beraldus subscripsit. S. Pharamundi. Vinneradus Diaconus scripsit & subscripsit.

Anteriorum Episcoporum authentica & precaria infra scriptarum villarum in archivo Cenomanice matris Ecclesie conservantur, atque propter prolixitatem operis in hac scedula non sunt inserta.

LXVII. EXEMPLAR EPISTOLÆ
 quam Dominus Imperator Hludovicus Impe-
 rator Elisacharo Abbati suoque Misso misit,
 ut beneficia & res in ea scriptas Aldrico Epis-
 copo vel suis Missis consignaret, & suum epis-
 copium imperiali auctoritate ex eis pleniter re-
 vestiret.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Ie-
 su Christi. Hludovicus divina repropitiante cle-
 mentia Imperator Augustus Aldrico venerabili E-
 piscopo & fideli nostro salutem. Noverit tua indu-
 stria quia missus tuus nostram adiit præsentiam in-
 notescens quòd quidam vassalli nostri, Ghermun-
 dus, Vulfardus, Berchadus, Bodo & socius suus, be-
 neficia ex tuo episcopio habent quæ olim per preca-
 rias inde alienata fuerant. Qua de re volumus ut tu
 nostra auctoritate recipias usque ad nostram præsen-
 tiam, & de nostra fidelitate magnam curam semper
 habeas, sicut hætenus te habere cognovimus. Nam
 memoratus missus tuus nostram deprecatus est pie-
 tatem ut aliquem Missum tibi dederimus qui præ-
 dictas res tibi Ecclesiæque tibi commissæ signa-
 ret & vestituram legitimam faceret. Qua de re He-
 lisacharo Misso nostro præcepimus ut de supradictis
 beneficiis tibi vestituram faciat quando illas in par-
 tes à nobis directus fuerit. Volumus etiam ut quàm
 citiùs poteris missum tuum bene fidelem ad nos
 dirigas, qui nos certos faciat qualiter erga vos & re-
 liquos fideles nostros modò agatur, & quid de illis
 causis factum quas vobis agere præcepimus. Bene
 vale, & ora pro nobis.

LXVIII. EXEMPLAR PRÆCEPTI

Domni Hludovici piissimi Imperatoris de quibusdam beneficiis vassallorum suorum, id est Ghermundi, Vulfardi, Berchadi, Bovonis, & socii ejus, quæ prædictus Imperator reddidit & confirmavit Cenomanicæ matri Ecclesiæ & Aldrico ejusdem Ecclesiæ Episcopo.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina repropitiante clementia Imperator Augustus. Si precibus sacerdotum, quando pro suis vel Ecclesiarum sibi commissarum necessitatibus aliquid intimare voluerint, aurem libenter accommodamus, eorumque justas ac rationabiles petitiones ac postulationes ad optatum effectum pervenire facimus, non solum regiam atque imperialem consuetudinem in hoc exercemus, sed etiam eosdem sacerdotes ad Domini misericordiam pro nobis exorandam promptiores atque devotiores facimus. Idcirco notum fieri volumus omnium fidelium nostrorum tam præsentium quam & futurorum industriæ quia Aldricus venerabilis Cenomanicæ urbis Episcopus accedens ad aures nostræ pietatis retulit nobis de quibusdam beneficiis quæ antea complures annos de jure suæ sedis cum appendiciis eorum fuissent subtracta & ad publicum nostrum redacta quæ modò Ghermundus, Berthadus, Vulfardus, Bodo, & socii ejus vassalli nostri in beneficium data possident, & sic præcedenti tempore de manibus rectorum prædictæ urbis memoratorum vassallorum beneficia cum appendiciis & omnibus ad se pertinentibus elapsa esse. Sed cum nos ad reveritatem diligentius investigandam fideles Missos nostros Helisacharum venerabilem Abbatem &

Vvidonem Comitem mitteremus, renuntiaverunt nobis per omnia ita verum esse. Cùmque eorundem relatione prædictorum vassallorum beneficia non ad publicum nostrum sed ad jus præfatæ Cenomanicæ Ecclesiæ justè pertinere cognovissemus, complacuit clementiæ nostræ suprascriptorum vassallorum beneficia cum omni integritate, quemadmodum ipsos ea per singula loca à lagitione nostra accepisse constat, pro emolumento animæ nostræ memorato venerabili Aldrico Episcopo ad partem prædictæ Ecclesiæ suæ reddere, ut perpetuò in utilitates & usus ejusdem Ecclesiæ Deoque in ea deservientium permaneat. Idcirco suggerente atque rogante prædicto venerabili Episcopo hanc nostræ confirmationis atque redditionis præceptionem ei vel ad partem prædictæ urbis fieri jussimus; per quam decernimus atque jubemus ut nullus fidelium nostrorum de jamdictis beneficiis vel de his omnibus quæ ad prædictorum vassallorum nostrorum, quibuscunque in locis consistant, beneficia pertinere noscuntur, memorato Aldrico venerabili Episcopo sive successoribus ejus ullo unquam tempore inquietudinem facere aut quamlibet calumniam ingerere præsumant, sed liceat ei & successoribus ejus quieto ordine memorata loca cum omnibus ad se pertinentibus jure ecclesiastico tenere & possidere, & quicquid pro opportunitate & commoditate præfatæ Ecclesiæ exinde facere decreverint, liberam in omnibus habeant potestatem faciendi. Et ut hæc auctoritas nostra perpetuam obtineat firmitatem, manu propria subter firmavimus, & de anulo nostro jussimus sigillari.

Signum Hludovici piissimi Imperatoris.

Hirminmarus Notarius ad vicem Hugonis recognovi & subscripsi.

Data VIII. Kal. Iulias anno Christo propitio
xxii. imperii Domni Hludovici piissimi Imperatoris,
Indictione xiii.

Actum Stramiaco supra fluvium Rhodanum in
Dei nomine feliciter. Amen.

LXIX. *CONCORDIA BETHTE
cum monasterio sancti Vincentii.*

DVm cognitum est quòd Beththa Deo sacra-
portione aliqua in locella nuncupantia Soliaco,
Mansione, villam Bariaco, seu & Briscino, quam
filius suus Ermenfredus quondam moriens dereli-
quit, & ad ipsam legibus obvenit, per vinditionis
titulum ad basilicam sancti Vincentii Cenomanis ci-
vitate vindicat, & accipit exinde in pretium, quod
& bene complacuit atque convenit, hoc est, auri so-
lidos probos, optimos, atque pensantes numero
ducentos. Quò veniens venerabilis frater Patuinus
Præpositus de ipso monasterio unà cum vinditione
ipsa, in privata conlatione ipsa protulit ad relegen-
dum, dum inter se intenderent, (Hi sunt, Bertho-
fridus, Dodo unà cum conjugè sua Eudilane vel Ber-
tholanda cum infantibus suis his nominibus Adema-
ro & Iohanne) chartam ambagibalem ibidem præ-
sentabant quam Beththa ad ipsos infantes suos fece-
rat, ubi habebat insertum, dum advivebat, & in par-
tes duas Leogisilo quondam conjugè suo quàm &
suam tertiam ad usum tenuerit, & post suum dis-
cessum ad jam dictos infantes suos tam illas duas
partes quàm & suam tertiam in eorum reciperent
dominatione, dum inter se intenderent, mediantibus
bonis hominibus ad pacis concordiam visi sunt
eos revocasse. Convenit inter ipsos quòd illa quar-
ta parte quam Ermenfredo quondam in Mansiones
debitum erat memorati infantes Berthofredo, Dodo
unà cum conjugè sua Eodilane vel Bertholanda
contra venerabile fratre Patuino Præposito vel ipso
monasterio, quantumcunque ibidem habere videntur,

omni tempore habeant evindicatum, & reliquo verò
tam in Soliacò quàm in Bariaco seu & in Briscino
quicquid Ermenfredo quondam obvenire debuit, vel
quantum per vinditionis titulum memorata Betha
sive jam Noberta ad memorata basilica delegata
contra ipso Berthofredo & Dodone unà cum con-
juge sua Eodilane necnon & Bertolandane, tam ter-
ris, casis, mancipiis, domibus, ædificiis, accolabus,
pratis, pascuis, vineis, silvis, aquis, aquarumque
decursibus, mobile & immobile, junctis & subjun-
ctis, vel omni supraposito, quantumcunque in jam
dicta locella Ermenfredo quondam habere debuerat,
pars monasterii sancti Vincentii vel ejus rectores
contra ipsos homines superiùs commemoratos æqua-
li lance dividere debent. Vnde convenit ut tres epi-
stolas uno tenore conscriptas inter se fieri & ac-
cipere deberent, quod & ita fecerunt, ut nullus con-
tra parem suum de istis convenientiis se remutare
non possët; quòd qui hoc facere præsumpserit, par-
tem suam à pare suo amittat, & insuper fisco so-
ciante auri libras decem argenti pondo viginti co-
actus exolvat, & nec sic quod repetit vindicare non
valeat, & has epistolas, quas in invicem bona vo-
luntate fecerunt, cum stipulatione intraposita firmas
& inviolabiles omni tempore valeant perdurare.
Actum Soliacò in rem ipsam in anno XI. regni
Domni Theodorici gloriosi Regis, quod fecit præ-
sens mensis Octobris dies XII. Dodo subscripsit.
S. Eodilane conjuge sua. Berthofredus subscripsit.
S. Bertolandane germana eorum, qui hanc episto-
lam fieri rogaverunt. Derriceus Abbas subscripsit.
Beoraldus in Dei nomine Abbas subscripsit. Aigli-
mannus subscripsit. Iohannes subscripsit. Salico sub-
scripsit. Cadolo Sidonianis subscripsit. Bertholau-
dus subscripsit. S. Vvitdoni. S. Turpaldo. Bavo
subscripsit. Landulfus subscripsit. Odricus subscrip-

fit. Caldobertus recognovi & subscripsi.

Anteriorum Episcoporum authentica & precaria infra scriptarum villarum in archivo Cenomanice matris Ecclesie conservantur, & propter prolixitatem operis in hac scedula non sunt inserta.

LXX. *PRECARIA DE VILLA*

Calisamen quam fecit Aldricus Cenomanice sedis Episcopus Agberto vasso dominico tempore Hludovici piiissimi Augusti.

Domino sancto ac venerabili basilicæ sanctæ Mariæ semper virginis sanctorumque martyrum Gervasii & Prothasii quæ est constructa infra muros Cenomanis civitatis, quam Aldricus Episcopus in dominatione & regimine habere videtur, ejusque congregationi ex ipsa consistenti. Ego enim in Dei nomine Agbertus, dum & mea fuit petitio, & vestra decrevit voluntas, villam vestram de ratione ipsius basilicæ, cujus vocabulum est Calisamen, cum omni integritate nobis ad usandum tenere permisistis, in ea verò ratione ut dum ego advivo tenere & dominari debeam, & post meum Deo jubente discessum partibus sanctæ Mariæ & sancti Gervasii sanctique Prothasii revertere faciatis; & convenit nobis ut annis singulis ad festivitatem sancti Martini hibernaticam argenti solidos xxv. transolvere debeam, aut decimam & nonam pleniter persolvam de omni reditu, & si negligens aut tardus exinde apparuero, fidem exinde facere debeam, & ipsam villam perdere non debeam. Et ut hæc precaria uno tenore conscriptæ omni tempore firmæ & stabiles permaneant, manu nostra & aliorum nobilium nostrorum subterfirmandas esse decrevimus. Actum Pictavis civitate publicè anno xxvii. in-

perii Domni Hludovici piissimi Augusti, IX. Kal. Februiarias. S. Agberti qui hanc precariam fieri ac firmare rogavit. S. Ragenarii Comitis palatii. S. Gauzelini mansionarii. S. Ragenaldi Comitis. S. Raminulfi Comitis palatii. Girbertus Comes signavit. S. Vvalfredi Comitis. S. Vvalfredi Comitis. Eberardus Comes signavit. Emino Comes signavit. Radulfus vassus dominicus signavit. Gauziolenus vassus dominicus signavit. Rotgarius vassus dominicus signavit. Isaac vassus dominicus signavit. Immo vassus dominicus signavit. Vvarnarius Diaconus scripsit & subscripsit.

LXXI. EXEMPLAR PRÆCEPTI

Domni Hludovici piissimi Imperatoris de villa Calisamen, quod fecit prædictus Imperator Cenomanicæ matri Ecclesiæ & Aldrico ejusdem urbis Episcopo.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina repropitiante clementia Imperator Augustus. Si fidelium nostrorum iustas & rationabiles petitiones ac postulationes quas pro utilitate & exaltatione sanctæ Dei Ecclesiæ exposcunt, ad optatum effectum perducimus, non solum regiam atque imperialem consuetudinem in hoc exercemus, sed etiam eos nobis promptiores, ut credimus, atque devotiores facimus. Idcirco omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris præsentibus & futuris notum esse volumus quia Agbertus Comes & Ostiarius atque Consiliarius noster nobis innotuit quòd quandam villam sitam in pago Cenomanico nomine Calisamen de jure Cenomanicæ matri Ecclesiæ per nostrum beneficium possideret, de qua per singulos annos nonas & decimas

atque legitimos census partibus præfatae matris Ecclesiae & ejusdem Ecclesiae rectoribus persolveret. Qua de re memoratus Agbertus pertractans casum fragilitatis humanæ, & pavescens ultimum vocacionis diem, timensque ne præfata villa aliquo cupiditatis suæ stimulo vel quolibet ingenio à jure præscriptæ matris Ecclesiae alienata fieret; ideoque divino fervens amore, adiit clementiam nostram suppliciter deprecans ut memoratam villam nomine Calisamen cum omnibus ad se pertinentibus partibus prædictæ Cenomanicæ sedis Ecclesiae & Aldrico ejusdem urbis venerabili Episcopo præsentaliter nostra imperiali auctoritate redderemus, & hanc redditionem per nostrum præceptum futuris temporibus firmius eidem Ecclesiae ejusque rectoribus possidendam confirmaremus. Cujus petitionem ob amorem Dei & reverentiam ejusdem sancti loci servorumque Dei inibi Domino famulantium libenter audivimus, & deprecationem ac pium desiderium ejus ad optatum effectum perducere dignum duximus. Quapropter per hoc nostræ auctoritatis præceptum statuentes decernimus atque jubemus ut quemadmodum sæpèdictus Agbertus fidelis noster memoratam villam cum omni integritate, sicut illa die sub jure nostræ potestatis erat quando à largitione nostra ipsum beneficium accepisse constat, pro emolumento animæ nostræ & stabilitate imperii nostri memorato venerabili Aldrico Episcopo ad partem præscriptæ suæ sedis Ecclesiae præsentaliter reddidimus, ut in perpetuo in utilitates & usus ejusdem Ecclesiae Deoque in ea deservientium permaneat. Idcirco suggerentibus atque humiliter postulantibus prædictis fidelibus nostris, memorato videlicet Aldrico venerabili Episcopo & Agberto jamdicto fideli nostro, hoc nostræ confirmationis atque redditionis præceptum sæpèdicto Aldrico Episcopo vel ad partem

iam dictæ urbis fieri iussimus, per quod decernimus atque iubemus ut nullus sub ditione imperii nostri degens ullo unquam tempore de prædicta villa vel de omnibus ad eam pertinentibus in quibuscunque pagis vel locis sæpedito Aldrico Episcopo suisque successoribus ullo unquam tempore inquietudinem facere aut quamlibet calumniam ingerere præsumat; sed liceat ei & successoribus ejus quieto ordine memoratam villam cum omnibus locis & territoriis sive mancipiis & cum omnibus ad se pertinentibus jure ecclesiastico tenere & possidere, & quicquid pro opportunitate & commoditate præfata sedis Ecclesiæ exinde facere decreverint, liberam in omnibus habeant futuris temporibus potestatem faciendi. Et ut hæc nostræ redditionis auctoritas perpetuam obtineat firmitatem, manu propria subter eam firmavimus, & de anulo nostro sigillari iussimus.

Signum Hludovici serenissimi Imperatoris.

Maginarius Notarius ad vicem Hugonis recognovi & subscripsi.

Data XVI. Kal. Decembris anno Christo propitio xxv i. imperii Domni Hludovici piissimi Augusti, Indictione secunda.

Actum Pictavis civitate publicè in Dei nomine feliciter. Amen.

LXXII. EXEMPLAR PRÆCEPTI

Domni Hludovici piissimi Augusti quod præcante Aldrico Episcopo fieri iussit quando ei concessit ut haberet suum œconomum qui pro illo secundum iussionem suam gereret exteriores curas & regalia servititia, & itinera faceret, & prædictus Pontifex sua in parrochia resideret, & suum ministerium absque impedi-

*mento adimplere curaret, & reliqua sicut in
ea continentur inserta.*

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina repropitiante clementia Imperator Augustus. Si sacerdotum Dei iustis & rationabilibus petitionibus aurem libenter accommodamus, easque ad optatum effectum perducimus, non solum regiam & imperatoriam exercemus consuetudinem, sed etiam eosdem pro nostris excessibus Domini misericordiam exorandos devotiores promptioresque facimus, atque per hoc immensam Dei misericordiam facilius nobis conciliandam esse confidimus. Idcirco notum esse volumus omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris præsentibus scilicet atque futuris quia Aldricus venerabilis Cenomanicæ urbis Episcopus innotuit celsitudini nostræ quòd multa ex his quæ in sua parochia agere debebat, & ad suum ministerium pertinebat, propterea quòd iam assidue in nostro servitio vel etiam nobiscum detentus tandiu commorabatur, neglecta erant tam in prædicatione seu confirmatione atque doctrina quàm & in restauratione Ecclesiarum, vel pravorum hominum correctione, sive in aliis atque in aliis Ecclesiæ sibi commissæ utilitatibus, & cleri vel populi necessitatibus. Innotuit etiam quòd mater Ecclesia infra prædictam civitatem à multis temporibus constructa propter materiarum imbecillitatem quotidie ad casum se præparabat, quam ideo à novo fundare & in meliorem statum & locum ædificare se velle dicebat. Lacrymabili quoque vultu coram nobis & fidelibus nostris assererat quòd si aliter ad suum peragendum ministerium otium à nobis impetrare non posset, magis vellet honores sibi conlatos dimittere quàm clerum & populum sibi commissum negligere, &

propterea in perditionem, quod absit, incidere. Quapropter humiliter deprecatus est nostram clementiam ut liceret ei juxta canonicam auctoritatem habere œconomum qui pro illo exteriores curas gereret, & nostra servitia atque itinera, prout meliùs posset, sua vice faceret, & prædictus Episcopus ad ea quæ Dei sunt intenderet & ad suum ministerium perficiendum certaret. Deprecatus est etiam ut si in proprio clero & in sua parrochia talem œconomum qualem volebat, aut qualem necesse erat, sibi que secundùm canonum institutionem per omnia obedientem invenire minimè posset, ut haberet licentiam undecunque & quemcunque de nostris fidelibus vellet tam infra palatium quàm extra palatium sibi Ecclesiæque sibi commissæ eligere adiutorem & defensore, & quotiescunque necesse fuerit mutare, & meliorem vel utiliorem statuere. Cujus precibus aurem favoris libentissimè accommodantes, præscriptis suis petitionibus assensum præbuimus, & postulationes ejus ad effectum usque perduximus. Concedimus quippe memorato Pontifici per has auctoritatis nostræ litteras, quas ei fieri jussimus, concessumque in futuro esse volumus ut præfatus Episcopus quietè, dum voluerit, in sua resideat parrochia, & pro nobis & pro commisso nobis à Deo populo Dominum exoret, suos verò homines cum suo œconomo vel quemcunque, ut dictum est, elegerit, ubicunque nostra fuerit jussio vel necessitas ingruerit dirigat. Præcipientes ergo per hoc nostræ auctoritatis præceptum volumus atque jubemus quòd si jam dictus Episcopus nobis superstes fuerit, ut nullus filiorum aut successorum vel fidelium nostrorum præscripto Pontifici Ecclesiæque sibi commissæ ullam perturbationem aut calumniam ingerere præsumat, aut facere volentibus consentiat, sed mundeburdum vel defensionem pro Dei amore & pro nostra reve-

rentia ei pleniter faciant, ut quietè & pacificè, ut præscriptum est & ei à nobis concessum, in sua Ecclesia absque ullius impedimento ei residere & suum ministerium agere liceat: quatenus memoratum Pontificem pro nobis & pro liberis nostris sive pro stabilitate & pace imperii à nobis Deo commissi attentius exorare delectet. Et ut hæc nostra auctoritas inviolabilem & inconvulsam obtineat firmitatem, manu propria subter eam firmavimus, & anuli nostri impressione adsignari iussimus.

Signum Hludovici piissimi Imperatoris.

Maginarius Notarius ad vicem Hugonis recognovi & subscripsi.

Data XV. Kal. Martias anno Christo propitio
XXVII. imperii Domni Hludovici piissimi Augusti,
Indictione tertia.

Actum Pictavis civitate publica in Dei nomine feliciter. Amen.

LXXIII. EXEMPLAR PRÆCEPTI

*Domni Hludovici piissimi Augusti de villa
Bonalla quod fecit prædictus Imperator quan-
do illam reddidit Cenomanicæ matri Eccle-
siæ & Aldrico ejusdem Ecclesiæ Episcopo.*

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina repropitiante clementia Imperator Augustus. Si fidelium nostrorum justas & rationabiles petitiones & postulationes, quas pro utilitate & exaltatione sanctæ Dei Ecclesiæ exposcunt, ad optatum effectum perducimus, non solum regiam atque imperialem consuetudinem in hoc exercemus, sed etiam eos nobis promptiores, ut credimus, atque devotiores facimus. Idcirco omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris præ-
sentibus

sentibus scilicet & futuris notum esse volumus quia Adalbertus Comes & Consiliarius noster nobis innotuit quod quandam villam sitam in pago Carmiense nomine Bonalla de jure Cenomanicæ matris Ecclesiæ per nostrum beneficium possideret, de qua per singulos annos nonas & decimas & legitimos census partibus præfatæ matris Ecclesiæ & ejusdem Ecclesiæ rectoribus persolveret. Qua de re idem Adalbertus pertractans casum humanæ fragilitatis, & pavescens ultimum vocationis diem, timensque ne præfata villa aliquo cupiditatis suæ stimulo vel quolibet ingenio à jure præscriptæ matris Ecclesiæ alienata fieret; ideoque divino fervens amore ad clementiam nostram suppliciter deprecans accessit ut memoratam villam nomine Bonallam cum omnibus ad se pertinentibus partibus prædictæ Cenomanicæ matris Ecclesiæ & Aldrico ejusdem urbis venerabili Pontifici præsentaliter nostra imperiali auctoritate redderemus, & hanc redditionem per nostrum præceptum futuris temporibus firmius eidem Ecclesiæ suisque rectoribus possidendam confirmassemus. Cujus petitionem ob amorem Dei & reverentiam ipsius sancti loci servorumque Dei inibi Deo famulantium libenter audivimus, & deprecationem acpiam desiderium ejus ad optatum effectum adimplere dignum duximus. Quapropter per hoc nostræ auctoritatis præceptum statuentes decernimus atque jubemus ut quemadmodum sæpeditus Adalbertus fidelis noster memoratam villam cum omni integritate, sicut illa die sub jure nostræ potestatis erat quando à largitione nostra ipsum beneficium accepisse constat, pro emolumento animæ nostræ & stabilitate imperii nostri memorato venerabili Aldrico Episcopo ad partem præscriptæ suæ sedis Ecclesiæ præsentaliter reddidimus, ut in perpetuo in utilitates & usus ejusdem Ecclesiæ Deoque in ea deservien-

tium permaneat. Idcirco suggerentibus atque humiliter postulantibus prædictis fidelibus nostris, memorato videlicet Aldrico Episcopo & Adalberto jamdicto fidei nostro, hoc nostræ confirmationis atque redditionis præceptum sæpedito Aldrico Episcopo & ad partem jam dictæ urbis fieri jussimus, per quod decernimus atque jubemus ut nullus sub ditione imperii nostri degens ullo unquam tempore de prædicta villa vel de omnibus ad eam pertinentibus in quibuscunque pagis & locis sæpedito Aldrico Episcopo suisque successoribus ullo unquam tempore inquietudinem facere aut quamlibet calumniam ingerere præsumat; sed liceat ei & successoribus ejus quieto ordine memoratam villam cum omnibus locis & territoriis sive mancipiis & cum omnibus ad se pertinentibus jure ecclesiastico tenere & possidere, & quicquid pro opportunitate & commoditate præfatæ sedis Ecclesiæ exinde facere decreverint, liberam in omnibus futuris temporibus habeant potestatem faciendi. Et ut hæc nostræ redditionis auctoritas perpetuam obtineat firmitatem, manu propria subter eam firmavimus, & de anulo nostro sigillavimus.

Signum Hludovici Serenissimi Imperatoris.

Erminmarus Notarius ad vicem Hugonis recognovi & subscripsi.

Data XV. Kalend. Maias anno Christo propicio
xxvii. imperii Domni Hludovici piissimi Augusti, Indictione prima.

Actum Aquisgrani palatio in Dei nomine feliciter. Amen.

